

**МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ВНУТРІШНІХ СПРАВ**

Кваліфікаційна наукова
праця на правах рукопису

ГОНЧАР АНДРІЙ ГРИГОРОВИЧ

УДК 347.73

**АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ
ФІНАНСУВАННЯ І МАТЕРІАЛЬНО-ТЕХНІЧНОГО
ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ**

Спеціальність 081 – Право

Подається на здобуття наукового ступеня **доктора філософії**

Дисертація містить результати власних досліджень. Використання ідей, результатів і текстів інших авторів мають посилання на відповідне джерело

_____ **А. Г. Гончар**

Науковий керівник – **Андрущенко Ігор Григорович**, кандидат юридичних наук,
доцент

Київ – 2021

АНОТАЦІЯ

Гончар А. Г. Адміністративно-правове регулювання фінансування і матеріально-технічного забезпечення Національної поліції України. – *Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.*

Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 – Право. – Національна академія внутрішніх справ, Київ, 2021.

У дисертації розглянуто генезу становлення та розвитку фінансування та матеріально-технічного забезпечення Національної поліції України, у межах якої виокремлено такі історичні періоди: 1) первісний період (III тис. до н.е.); 2) період раннього середньовіччя (кінець V – VIII ст.); 3) києворуський період (Київської Русі) (IX–XIII ст.); 4) литовсько-польський період (XIV–XVI ст.); 5) період правління Петра I (кінець XVII ст. початок XVIII ст.); 6) період правління Катерини II (XVIII ст.); 7) радянський період (XX ст.); 8) період української незалежності (кінець XX ст. й донині).

Визначено, що фінансування Національної поліції – це належний процес, за допомогою якого з бюджету виділяють, зараховують, розподіляють і перераховують кошти на відповідний рахунок розпорядника коштів у межах, визначених кошторисами й затверджених у державному бюджеті, для забезпечення Національної поліції, а також інших джерел, не заборонених законодавством.

Водночас фінансове забезпечення діяльності Національної поліції України – це процес розподілу бюджетних коштів, а також надходження та використання фінансових ресурсів з інших не заборонених законодавством джерел в обсягах, необхідних для оплати праці, медичного, санаторно-курортного, пенсійного, житлового й інших видів соціального забезпечення поліцейських та, у встановлених випадках, членів їхніх сімей. Доведено, що фінансове й матеріально-технічне забезпечення Національної поліції України – це система товарно-грошових і господарських відносин, які виникають між органами й

підрозділами Національної поліції, а також суб'єктами публічної адміністрації, уповноваженими на їх матеріально-технічне постачання.

Механізм адміністративно-правового регулювання фінансування та матеріально-технічного забезпечення Національної поліції України – це система взаємопов'язаних і взаємодоповнюваних правових заходів, засобів та явищ, що у своїй сукупності створюють підстави для виникнення, розвитку й припинення правовідносин, пов'язаних з організацією та провадженням фінансування і матеріально-технічного забезпечення Національної поліції України. Обґрунтовано, що елементами механізму адміністративно-правового регулювання фінансування та матеріально-технічного забезпечення Національної поліції України є: система нормативно-правових актів, які врегульовують правовий статус суб'єкта, об'єкта адміністративно-правового регулювання та засоби адміністративно-правового регулювання. Виокремлено такі групи адміністративно-правових відносин, які виникають між суб'єктами фінансування та матеріально-технічного забезпечення Національної поліції України: адміністративно-правові відносини, що пов'язані з підготовкою суб'єктів фінансування і матеріально-технічного забезпечення та інших осіб до участі в такому забезпеченні; адміністративно-правові відносини, які надають допуск до проведення фінансування і матеріально-технічного забезпечення; адміністративно-правові відносини, що виникають на етапі участі у фінансуванні й матеріально-технічному забезпеченні; контрольно-наглядові адміністративно-правові відносини; адміністративно-правові відносини щодо притягнення правопорушників до адміністративної чи дисциплінарної відповідальності. Доведено, що суб'єктами адміністративно-правових відносин щодо фінансування та матеріально-технічного забезпечення Національної поліції України є державні органи, підприємства, установи й організації, окремі службові, посадові особи та громадяни, які на підставі норм адміністративного права здійснюють заходи стосовно виконання фінансування і матеріально-технічного забезпечення.

Встановлено, що принципи адміністративно-правового регулювання у сфері фінансування та матеріально-технічного забезпечення Національної поліції

України – це фундаментальні основи (основоположні засади), які визначають сутність і значення фінансування та матеріально-технічного забезпечення, характеризують його зміст, а також визначають форми й методи діяльності спеціально уповноважених суб'єктів щодо забезпечення органів і підрозділів Національної поліції України фінансовими та матеріально-технічними ресурсами. Класифіковано та схарактеризовано принципи адміністративно-правового регулювання сфери фінансування і матеріально-технічного забезпечення діяльності Національної поліції України за такими групами: 1) загальні принципи (верховенства права, законності, дотримання прав і свобод людини, відкритості та прозорості, політичної нейтральності, гласності, об'єктивності, повноти тощо); 2) системно-управлінські принципи (взаємодії з населенням на засадах партнерства, цілісності, системності, стабільності, гнучкості, компетентності, своєчасності, плановості, підконтрольності, економічності тощо); 3) характерологічно-функціональні принципи (міжгалузевого характеру, самостійності, плановості, пріоритетності публічних видатків щодо прибутків скарбниці, а також оптимального поєднання прямих (адміністративних) і непрямих (економічних) методів адміністрування, відповідальності контролюючого суб'єкта матеріально-технічного забезпечення перед державою та підконтрольною структурою за об'єктивність матеріально-технічного забезпечення Національної поліції України).

Визначено суб'єктів публічної адміністрації у сфері фінансування та матеріально-технічного забезпечення Національної поліції України, серед яких: суб'єкти, що досліджують проблеми фінансування та матеріально-технічного забезпечення Національної поліції України, здійснюють розроблення та обґрунтування концепції щодо проведення відповідних заходів; суб'єкти, які здійснюють законодавче закріплення концепції фінансування та матеріально-технічного забезпечення Національної поліції України; суб'єкти, які безпосередньо реалізують заходи з фінансування та матеріально-технічного забезпечення Національної поліції України; суб'єкти, які здійснюють контроль і нагляд за процесом реалізації заходів із фінансування та матеріально-технічного

забезпечення Національної поліції України, застосовують заходи впливу до правопорушників.

Міжнародне адміністративно-правове регулювання фінансування та матеріально-технічного забезпечення поліції розподілено відповідно до сфери адміністрування на централізоване, децентралізоване й змішане.

Окреслено основні шляхи розв'язання проблеми підвищення ефективності забезпечення фінансування та матеріально-технічного забезпечення органів Національної поліції України, а саме: зовнішня інтеграція, яка передбачає спільну з іншими органами Міністерства внутрішніх справ України організацію фінансування та матеріально-технічного забезпечення; локалізація матеріально-технічного забезпечення; екстерналізація витрат.

Сформульовано дві групи завдань, які підвищать ефективність фінансування та матеріально-технічного забезпечення Національної поліції України. До першої групи завдань належать: виявлення прогалин (невідповідностей) у законодавчих, нормативно-правових та інструктивних актах у частині формулювань і характеристик стосовно фінансування та матеріально-технічного забезпечення Національної поліції України; встановлення неузгодженостей та суперечностей у зазначених актах; усунення багатозначності тлумачення (різночитання) законодавчих, нормативно-правових й інструктивних положень, що повинні мати лише однозначне (безальтернативне) тлумачення та сприйняття; уточнення термінології у сфері фінансування і матеріально-технічного забезпечення Національної поліції України; упорядкування використаних синонімів й омонімів; вибір класифікаційних ознак для внесення їх у назви та визначення у сфері фінансування і матеріально-технічного забезпечення Національної поліції України; уніфікування (структуризація) назв і визначень, а також їхніх характеристик й описів; напрацювання рекомендацій із формування сучасних шляхів адміністративно-правового регулювання фінансування та матеріально-технічного забезпечення, їх документального оформлення із застосуванням удосконалених бланків й електронних систем. Друга група завдань охоплює: надання учасникам процесу фінансування та

матеріально-технічного забезпечення відомостей, що містять повну характеристику потреб; роз'яснення можливостей, яких набувають суб'єкти фінансування та матеріально-технічного забезпечення; систематизація і надання інформації про потреби у сфері фінансування та матеріально-технічного забезпечення; розроблення механізму фінансування і матеріально-технічного забезпечення з метою виявлення інтересів суб'єктів цих процесів; підготовка формалізованих вихідних відомостей під час укладання навчально-методичних посібників із фінансування та матеріально-технічного забезпечення Національної поліції України.

Надано конкретні пропозиції щодо внесення змін і доповнень до чинного законодавства в аналізованій сфері.

Ключові слова: Національна поліція України, адміністративно-правове регулювання, фінансове забезпечення, органи поліції, суб'єкти фінансування, матеріально-технічне забезпечення, принципи та стадії фінансування.

SUMMARY

Gonchar A. Administrative and legal regulation of financing and logistics of the National Police of Ukraine. – Qualifying scientific work on the rights of the manuscript.

The dissertation on competition of a scientific degree of the doctor of philosophy on a specialty 081 – the Law. – National Academy of Internal Affairs, Kyiv, 2021.

The dissertation considers the genesis of the formation and development of financing and logistics of the National Police of Ukraine, within which the following historical periods are distinguished: 1) the initial period (III millennium BC); 2) the period of the early Middle Ages (end of V - VIII centuries); 3) the Kievan Rus 'period (Kievan Rus') (IX-XIII centuries); 4) the Lithuanian-Polish period (XIV-XVI centuries); 5) the reign of Peter I (end of the seventeenth century. Beginning of the eighteenth century.); 6) the reign of Catherine II (XVIII century); 7) the Soviet period (twentieth century); 8) the period of Ukrainian independence (the end of the twentieth century and to this day).

It is determined that the financing of the National Police is an appropriate process by which funds are allocated from the budget, credited, distributed and transferred to the appropriate account of the administrator within the limits set by estimates and approved in the state budget to ensure the National Police and other sources prohibited by law. Accordingly, the logistical support of the National Police of Ukraine is a process of circulation of material goods (means of production and consumer goods) organized by the state and its bodies and their most rational delivery from producers to consumers (police). At the same time, financial support of the National Police of Ukraine is a process of distribution of budget funds, as well as receipt and use of financial resources from other sources not prohibited by law, in the amounts necessary for wages, medical, sanatorium, pension, housing and other types of social security for police officers and, in certain cases, members of their families. It is proved that the financial and logistical support of the National Police of Ukraine is a system of commodity-money and economic relations that arise between bodies and divisions of the National Police, on the one hand, and authorities, enterprises, organizations and institutions, on the other hand. the process of centralized supply of material, technical and military resources (raw materials, fuel, equipment, property, materials, weapons and ammunition); execution of purchase and sale agreements (wholesale trade), realization of funds of commission and retail sale of products and means of production; provision of logistical assistance and financing.

Financial and logistical support is classified depending on their role, material representation and features of influence on the functioning of the National Police, with each of the types of resources further detailed into subtypes: 1) financial resources (set of all trust funds of police funds required for their functioning; cash inflows and payments): centralized; decentralized; 2) material resources: buildings (roofs, facades, office and auxiliary premises, dormitories and service apartments); territory (roads, parking lots, park area, fence, landfills); providing economic structure (workshops, household inventory, transport, telephone exchanges, heat supply units, heating, electrical and communal networks, water supply, boiler rooms, substations and switchgear); social structures (canteens, cafeterias, assembly halls, departmental health

care institutions and sanatoriums, children's health camps, recreation centers, libraries, museums, houses of culture); sports institutions (clubs, stadiums, bases); furniture, inventory, building materials, stationery, fuel, spare parts; uniforms; 3) technical resources: security (control and alarm systems, technical support devices); computers and other office equipment, special equipment, means of communication, etc.

The mechanism of administrative and legal regulation of financing and logistics of the National Police of Ukraine is a system of interconnected, complementary and interacting legal measures, means and phenomena, which together create the basis for the emergence, development and termination of legal relations related to the organization and financing and logistics of the National Police of Ukraine. It is substantiated that the elements of the mechanism of administrative and legal regulation of financing and logistics of the National Police of Ukraine are: the system of regulations governing the legal status of the subject, object of administrative regulation and means of administrative regulation. At the same time, the following groups of administrative and legal relations that arise between the subjects of financing and logistics of the National Police of Ukraine are identified: administrative and legal relations related to the training of subjects of financing and logistics and others persons to participate in such provision; administrative and legal relations that provide access to funding and logistics; administrative and legal relations that arise at the stage of participation.

Key words: National Police of Ukraine, administrative and legal regulation, financial support, police bodies, subjects of financing, material and technical support, principles and stages of financing.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

в яких опубліковані основні наукові результати дисертації:

1. Гончар А. Г. Види фінансування і матеріально-технічного забезпечення Національної поліції України. *Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції*. 2017. № 3. С. 42–45.

2. Гончар А. Г. Місце та роль фінансування і матеріально-технічного забезпечення Національної поліції України в системі функцій державного управління. *Науковий вісник публічного та приватного права*. 2017. № 3. С. 82–85.

3. Гончар А. Г. Історичний (ретроспективний) аналіз нормативно-правових засад фінансування і матеріально-технічного забезпечення Національної поліції України. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. 2017. № 4. С. 51–54. (Серія «Юридичні науки»).

4. Гончар А. Г. Принципи та стадії фінансування і матеріально-технічного забезпечення Національної поліції України. *Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ*. 2018. № 1 (106). С. 265–276.

5. Гончар А. Г. Порівняльний аналіз матеріально-технічного забезпечення працівників (міліції) поліції починаючи з періоду їх появи та по нині. *Visegrad journal on human rights*. 2019. № 6\3. Р. 278-282. (Словацкая Республика)

засвідчують апробацію матеріалів дисертації:

6. Гончар А. Г. Матеріально-технічне забезпечення Національної поліції України (функції та форми). *Сучасні правові системи світу в умовах глобалізації: реалії та перспективи* : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (Київ 10–11 берез. 2017 р.). Київ, 2017. С. 51–53.

7. Гончар А. Г. Матеріально-технічне забезпечення Національної поліції України (зміст та основні завдання). *Актуальні проблеми правового регулювання*

економіки : зб. матеріалів і тез наук.-практ. конф. (Київ, 26 трав. 2017 р.). Київ, 2017. С. 26–28.

8. Гончар А. Г. Напрями оптимізації фінансування і матеріально-технічного забезпечення органів Національної поліції України. *Єдність адміністративно-правової думки в умовах 100-річчя соборності України* : матеріали круглого столу (Київ, 18 лют. 2018 р.). Київ, 2018. С. 241–242.

9. Гончар А. Г. Сутність, функції та форми матеріально-технічного забезпечення органів Національної поліції України. *Нагальні питання структурної перебудови економіки України та перспективи її подальшого розвитку* : зб. матеріалів і тез наук.-теорет. конф. (Київ, 8 лют. 2019 р.). Київ, 2019. С. 37–39.

10. Гончар А. Г. Проблеми процесів управління фінансуванням та матеріально-технічним забезпеченням органів та підрозділів Національної поліції України. *Вітчизняна юридична наука в умовах сучасності* : зб. матеріалів і тез Міжнар. наук.-практ. конф. (Харків, 20–21 берез. 2020 р.). Харків, 2020. С. 23–25.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	13
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ ФІНАНСУВАННЯ ТА МАТЕРІАЛЬНО-ТЕХНІЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ.....	22
1.1. Історичний (ретроспективний) аналіз становлення та розвитку фінансування і матеріально-технічного забезпечення Національної поліції України.....	22
1.2. Місце та роль фінансування і матеріально-технічного забезпечення Національної поліції України в системі функцій публічного адміністрування.....	55
1.3. Види фінансування та матеріально-технічного забезпечення Національної поліції України	67
Висновки до розділу 1.....	80
РОЗДІЛ 2. МЕХАНІЗМ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ФІНАНСУВАННЯ ТА МАТЕРІАЛЬНО-ТЕХНІЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ.....	84
2.1. Поняття та елементи механізму адміністративно-правового регулювання фінансування і матеріально-технічного забезпечення Національної поліції України.....	84
2.2. Принципи адміністративно-правового регулювання та стадії фінансування і матеріально-технічного забезпечення Національної поліції України.....	105
2.3. Адміністративно-правова характеристика суб'єктів фінансування та матеріально-технічного забезпечення Національної поліції України.....	126
Висновки до розділу 2.....	137
РОЗДІЛ 3. ОСНОВНІ НАПРЯМИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ФІНАНСУВАННЯ ТА МАТЕРІАЛЬНО-ТЕХНІЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ.....	139

3.1. Міжнародний досвід фінансування та матеріально-технічного забезпечення органів поліції	139
3.2. Пріоритетні шляхи поліпшення фінансування та матеріально-технічного забезпечення Національної поліції України.....	151
Висновки до розділу 3.....	164
ВИСНОВКИ.....	167
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	173
ДОДАТКИ.....	190

ВСТУП

Обґрунтування вибору теми дослідження. Вирішальне значення для фінансування та матеріально-технічного забезпечення Національної поліції України має безпосереднє адміністративно-правове регулювання. Саме від належного фінансування та матеріально-технічного забезпечення залежить якісний та ефективний її розвиток, а також удосконалення діяльності в цій сфері.

Специфіку адміністративно-правового регулювання фінансування та матеріально-технічного забезпечення Національної поліції України визначають взаємопов'язані державно-правові, фінансові, бюджетні, адміністративні й інші правовідносини, які врегульовані нормативно-правовими актами імперативного характеру, що встановлюють компетентні органи та забезпечують примусовою силою держави.

Однак питання адміністративно-правового регулювання фінансування та матеріально-технічного забезпечення органів Національної поліції України в умовах сьогодення залишається недостатньо вивченим. Комплексного дослідження потребують передусім роль і значення адміністративно-правового регулювання фінансування та матеріально-технічного забезпечення Національної поліції України. У національній юридичній літературі проблеми та перспективи особливого порядку адміністративно-правового регулювання фінансування і матеріально-технічного забезпечення Національної поліції України опрацьовано не цілком вичерпно. У деяких працях здійснено спробу висвітлити адміністративно-правовий аналіз окресленої проблематики, проте опрацьовано лише фрагменти розв'язання проблеми фінансування та матеріально-технічного забезпечення Національної поліції України, бракує комплексного підходу, у зв'язку з чим постає потреба його дослідження, що є надзвичайно актуальним в умовах сьогодення.

Згідно з результатами здійсненого опитування осіб стосовно фінансування та матеріально-технічного забезпечення в Україні, лише 10,7 % респондентів мають загальне уявлення про валютний контроль (Додаток А). Понад 40,6 % опитаних розуміються на сутності заходів, утілюваних державою. Близько

третини респондентів (33,5 %) ознайомлені з особливостями регулювання в цій сфері.

Майже третина респондентів (30,3 %) незадовільно оцінили сучасний стан фінансування та матеріально-технічного забезпечення Національної поліції України, 16,0 % – у край негативно, лише кожний п'ятий (19,8 %) вважає сучасний стан фінансування та матеріально-технічного забезпечення Національної поліції України належним. Близько половини осіб, які брали участь в опитуванні (49,8 %), схвалюють необхідність запровадження якіснішого фінансування та матеріально-технічного забезпечення Національної поліції України.

Майже кожний шостий респондент (16,6 %) вважає, що основні недоліки у сфері фінансування та матеріально-технічного забезпечення Національної поліції України спричинені браком цілеспрямованої державної політики в цій сфері, а понад половина опитаних (50,2 %) наполягають саме на недосконалому чинному законодавстві, що призводить до виникнення недоліків у сфері фінансування та матеріально-технічного забезпечення Національної поліції України.

Переважає більшість опитаних (60,4 %) зазначила, що для підвищення ефективності у сфері фінансування та матеріально-технічного забезпечення Національної поліції України слід внести зміни до чинного законодавства; 12,5 % наполягають на зниженні рівня корупції, а майже кожний восьмий (11,7 %) схвалює необхідність удосконалення інституту юридичної відповідальності.

Практика традиційно випереджає теорію, тож в Україні законодавча база, що регулює відносини у сфері фінансування та матеріально-технічного забезпечення Національної поліції України, лише формується та є недосконалою. Це своєю чергою зумовлює необхідність дослідження стану наукового вивчення проблем розвитку й становлення законодавчої та нормативно-правової бази забезпечення фінансування і матеріально-технічного забезпечення Національної поліції України.

Під час підготовки дисертаційного дослідження було використано наукові праці правознавців, які зробили вагомий внесок в адміністративно-правову науку, зокрема це: В. Б. Авер'янов, О. Ф. Андрійко, І. Г. Андрущенко, А. В. Басов, В. М. Бевзенко, Д. М. Бахрах, Ю. П. Битяк, І. Л. Бородін, В. В. Галуцько,

В. М. Гаращук, І. П. Голосніченко, Є. В. Додін, Р. А. Калюжний, С. В. Ківалов, Т. О. Коломоєць, В. І. Курило, В. К. Колпаков, О. В. Кузьменко, М. В. Лошицький, П. С. Лютіков, С. О. Мосьондз, Н. Р. Нижник, В. В. Сокурєнко, Р. А. Сербин, С. Г. Стеценко, О. Г. Стрельченко, Ю. С. Шемшученко, В. С. Щербина та ін.

Саме актуальність, науково-теоретична та практична значущість проблеми, її недостатнє вивчення й обґрунтування в Україні обумовили вибір теми дисертації.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Тема дисертаційного дослідження відповідає тематиці Переліку пріоритетних напрямів фундаментальних та прикладних досліджень вищих навчальних закладів МВС України на період 2016–2020 років, Плану законодавчого забезпечення реформи в Україні, схваленого постановою Верховної Ради України від 4 червня 2015 року № 509-VIII; Переліку пріоритетних напрямів наукового забезпечення діяльності органів внутрішніх справ України на період 2015–2019 років, затвердженого наказом МВС України від 16 березня 2015 року № 275. Тему дисертації затверджено рішенням Вченої ради Національної академії внутрішніх справ від 26 грудня 2016 року (протокол № 24).

Мета і завдання дослідження. Основна *мета* дослідження полягає в розробленні комплексу заходів з удосконалення нормативно-правової бази, методів, засобів й особливого порядку адміністративно-правового регулювання фінансування та матеріально-технічного забезпечення Національної поліції України.

Для досягнення цієї мети було поставлено такі *завдання*:

– проаналізувати історичні аспекти нормативно-правових засад фінансування та матеріально-технічного забезпечення Національної поліції України;

– визначити місце й роль фінансування та матеріально-технічного забезпечення Національної поліції України в системі функцій державного управління;

– дослідити види фінансування та матеріально-технічного забезпечення Національної поліції України;

– з'ясувати поняття та елементи механізму адміністративно-правового регулювання фінансування і матеріально-технічного забезпечення Національної поліції України;

– систематизувати принципи й стадії фінансування та матеріально-технічного забезпечення Національної поліції України;

– схарактеризувати систему суб'єктів фінансування та матеріально-технічного забезпечення Національної поліції України;

– розглянути передовий міжнародний досвід у сфері фінансування та матеріально-технічного забезпечення поліції;

– узагальнити пріоритетні шляхи поліпшення фінансування та матеріально-технічного забезпечення Національної поліції України.

Об'єктом дослідження є суспільні відносини, що виникають у процесі здійснення адміністративно-правового регулювання фінансування та матеріально-технічного забезпечення Національної поліції України.

Предметом дослідження є адміністративно-правове регулювання фінансування та матеріально-технічного забезпечення Національної поліції України.

Методи дослідження. Методологічною базою дослідження адміністративно-правового регулювання фінансування та матеріально-технічного забезпечення Національної поліції України є сукупність загальних і спеціальних методів наукового пізнання. Серед них необхідно виокремити такі. Головним у цій системі є загальнонауковий діалектичний метод, завдяки використанню якого в роботі питання та проблеми розглянуто в єдності соціального змісту та юридичної форми. *Історико-правовий метод* застосовано під час аналізу генези становлення нормативно-правових засад фінансування і матеріально-технічного забезпечення Національної поліції України (підрозділи 1.1, 3.1). *Порівняльно-правовий метод* є певним продовженням і деталізацією в правовій площині діалектичного методу (підрозділи 1.1, 1.3, 2.2, 3.1); *герменевтичний метод* застосовано для формулювання основоположних дефініцій та особливостей генезису їх тлумачення (підрозділи 1.1, 2.1, 2.2); *аксіологічний* – у межах дослідження ціннісно-якісних орієнтацій сучасного адміністративного права, які

полягають в обґрунтуванні доцільності підвищення ефективності та якості суспільних відносин, пов'язаних із фінансуванням і матеріально-технічним забезпеченням Національної поліції України (підрозділи 1.2, 2.2); *метод прогнозування* застосовано під час аналізу міжнародного досвіду у сфері фінансування та матеріально-технічного забезпечення поліції (підрозділи 3.1, 3.1), унаслідок чого було виокремлено пріоритетні шляхи поліпшення фінансування та матеріально-технічного забезпечення Національної поліції України (підрозділ 3.2); *метод класифікації* використано для здійснення класифікації фінансування і матеріально-технічного забезпечення Національної поліції України (підрозділ 1.3), характеристики його принципів (підрозділ 2.2) і дослідження суб'єктів фінансування та матеріально-технічного забезпечення Національної поліції України (підрозділ 2.3); за допомогою *методу моделювання* з'ясовано місце та роль фінансування і матеріально-технічного забезпечення Національної поліції України (підрозділ 1.2). Загальнофілософські методи, а саме аналізу й синтезу, індукції та дедукції, використано в процесі визначення, характеристики й тлумачення основних теоретичних детермінант у всіх підрозділах дисертаційного дослідження (розділи 1–3).

Правовим підґрунтям дослідження є: Конституція України, Бюджетний кодекс України, Податковий кодекс України, закони України, відомчі нормативно-правові акти, а також чинне адміністративне законодавство інших країн, аналітичні матеріали у сфері розгляду справ про адміністративні правопорушення патрульною поліцією України тощо.

Наукова новизна отриманих результатів полягає в тому, що дисертація є одним з перших в Україні узагальнених комплексних монографічних досліджень відносин, що виникають у процесі здійснення адміністративно-правового регулювання фінансування та матеріально-технічного забезпечення Національної поліції України.

У роботі запропоновано шляхи розв'язання низки проблем і дискусійних питань адміністративного та фінансового спрямування, що стосуються фінансування і матеріально-технічного забезпечення Національної поліції

України, на підставі чого сформульовано висновки, які містять наукову новизну й полягають у такому:

вперше:

– обґрунтовано, що адміністративно-правове регулювання фінансування та матеріально-технічного забезпечення Національної поліції України є комплексом адміністративно-правових норм, що врегульовують суспільні відносини, які виникають у процесі здійснення фінансування та матеріально-технічного забезпечення Національної поліції України, з метою раціонального використання коштів Державного бюджету України й інших джерел фінансування;

– доведено, що фінансове й матеріально-технічне забезпечення Національної поліції України – це система товарно-грошових і господарських відносин, які виникають між органами та підрозділами Національної поліції, а також суб'єктами публічної адміністрації, уповноваженими на їх матеріально-технічне постачання;

– класифіковано види фінансового та матеріально-технічного забезпечення залежно від їх ролі, матеріального вираження та особливостей впливу на процес функціонування Національної поліції, серед яких виокремлено: 1) забезпечення фінансовими ресурсами; 2) забезпечення матеріальними ресурсами; 3) забезпечення технічними ресурсами тощо;

– визначено стадії (етапи) фінансового забезпечення Національної поліції України;

– розроблено структуру Концепції розвитку фінансування та матеріально-технічного забезпечення Національної поліції України;

– аргументовано необхідність затвердження наказом МВС України Положення про Департамент фінансування і матеріально-технічного забезпечення Національної поліції України;

удосконалено:

– дефініції «фінансування Національної поліції», «матеріально-технічне забезпечення Національної поліції України», «механізм адміністративно-правового регулювання», «механізм адміністративно-правового регулювання

фінансування і матеріально-технічного забезпечення Національної поліції України», «принципи адміністративно-правового регулювання у сфері фінансування та матеріально-технічного забезпечення Національної поліції України»;

– класифікацію принципів адміністративно-правового регулювання сфери фінансування та матеріально-технічного забезпечення діяльності Національної поліції України, які об'єднано в такі групи: 1) загальні принципи; 2) системно-управлінські принципи; 3) характерологічно-функціональні принципи;

– завдання, які підвищують ефективність фінансування та матеріально-технічного забезпечення Національної поліції України;

– систему суб'єктів адміністративно-правових відносин щодо фінансування та матеріально-технічного забезпечення Національної поліції України як елементу механізму адміністративно-правового забезпечення;

– наукове обґрунтування необхідності створення в системі центральних органів виконавчої влади Департаменту фінансування і матеріально-технічного забезпечення Національної поліції України;

дістали подальший розвиток:

– елементи механізму адміністративно-правового регулювання фінансування та матеріально-технічного забезпечення Національної поліції України;

– класифікація суб'єктів публічної адміністрації у сфері фінансування та матеріально-технічного забезпечення Національної поліції України;

– пропозиції щодо підвищення ефективності фінансування та матеріально-технічного забезпечення Національної поліції України на підставі успішних практик таких країн, як Іспанія, Швеція, Німеччина, Фінляндія, США, Польща, Угорщина, Грузія та Велика Британія.

Практичне значення отриманих результатів полягає в тому, що сформульовані висновки та пропозиції впроваджено та їх використовують у:

– *законотворчій діяльності* – для удосконалення інституційного забезпечення адміністративно-правового регулювання фінансування та матеріально-технічного забезпечення Національної поліції України (довідка народного депутата України Р.В. Іванісова від 15 липня 2020 року № 138);

– *практичній діяльності* – для застосування в роботі Департаменту протидії наркозлочинності Національної поліції України (акт Департаменту протидії наркозлочинності Національної поліції України від 12 лютого 2020 року;

– *освітньому процесі* – для підготовки навчально-методичних матеріалів і викладання таких навчальних дисциплін, як «Фінансове право», «Оцінка та аналіз правового регулювання економіки» (акт Національної академії внутрішніх справ від 17 лютого 2020 року;

– *науково-дослідній діяльності* – для формування низки пропозицій з удосконалення фінансування та матеріально-технічного забезпечення Національної поліції України (акт Національної академії внутрішніх справ від 12 березня 2020 року.

Апробація матеріалів дисертації. Основні теоретичні положення та практичні результати дисертації пройшли апробацію на Міжнародній науково-практичній конференції «Сучасні правові системи світу в умовах глобалізації: реалії та перспективи» (м. Київ, 2017 рік), науково-практичній конференції «Актуальні проблеми правового регулювання економіки» (м. Київ, 2017 рік), засіданні круглого столу «Єдність адміністративно-правової думки в умовах 100-річчя Соборності України» (м. Київ, 2018 рік), науково-теоретичній конференції «Нагальні питання структурної перебудови економіки України та перспективи її подальшого розвитку» (м. Київ, 2019 рік), Міжнародній науково-практичній конференції «Вітчизняна юридична наука в умовах сучасності» (м. Харків, 2020 рік).

Структура та обсяг дисертації. Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, що об'єднують вісім підрозділів, висновків, списку використаних джерел (189 найменувань на 17 сторінках) та шести додатків. Повний обсяг дисертації становить 209 сторінок, з них обсяг основного тексту – 172 сторінки.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ ФІНАНСУВАННЯ ТА МАТЕРІАЛЬНО-ТЕХНІЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ

1.1. Історичний (ретроспективний) аналіз становлення та розвитку фінансування і матеріально-технічного забезпечення Національної поліції України

Україна є соціальною та правовою державою, у якій людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека визнані найвищою соціальною цінністю [1,2].

Права та свободи людини, їх гарантії визначають зміст і спрямованість публічного адміністрування, а їх утвердження та забезпечення є головним обов'язком держави. Конституція гарантує охорону прав і свобод людини й громадянина, а також інтересів суспільства і держави, що є одним з основних завдань Національної поліції України [3, с. 222].

Належне фінансування та матеріально-технічне забезпечення Національної поліції України є необхідною умовою незалежного існування та розвитку України, а також її утвердження на міжнародній арені. Розв'язання проблем поліпшення стану фінансування та матеріально-технічного забезпечення Національної поліції України, створення якісної правової бази й удосконалення механізму правового регулювання потребує комплексного наукового розроблення, що відповідало б рівню наукової та практичної актуальності проблематики, сучасним науковим потребам й особливостям розвитку української державності [4].

Історичний (ретроспективний) аналіз становлення та розвитку фінансування і матеріально-технічного забезпечення Національної поліції України нерозривно пов'язаний з генезою розвитку власне інституту поліції. На наш погляд, необхідно насамперед дослідити становлення інституту поліції загалом, що є

основоположною категорією її фінансування та матеріально-технічного забезпечення.

Поліція має багатовікову історію становлення, витoki її сягають періоду розвитку західноєвропейської юридичної науки епохи пізнього середньовіччя. До цього часу наукові пізнання європейських учених дали змогу сформуванню прогресивні концепції державного управління, що ґрунтується на взаємодії держави й суспільства, нових підходах до визначення ролі держави в процесі забезпечення публічної безпеки та процвітання громадян [5].

Різноманітні етапи соціально-економічних формацій становлення та розвитку фінансування і матеріально-технічного забезпечення Національної поліції України пов'язані з історією довготривалих та героїчних зусиль людства, які були спрямовані на розвиток інституту поліції загалом, що потребував різноманітних реформаторських змін. Унаслідок розвитку людської цивілізації розвивалися відповідні інституції, які пройшли певні історичні періоди, що зробили вагомий вплив, зокрема, і на сферу фінансування та матеріально-технічного забезпечення поліції.

Періодизацію становлення сфери фінансування і матеріально-технічного забезпечення Національної поліції України вчені досі не здійснили. Деякі дослідники частково висвітлюють різноманітні періоди розвитку поліції, поліцейського й адміністративного права тощо. Однак конкретних етапів становлення та розвитку сфери фінансування і матеріально-технічного забезпечення Національної поліції України досі не виокремлено. Саме тому нагальною є потреба визначення історичних періодів становлення та розвитку фінансування і матеріально-технічного забезпечення Національної поліції України. Тож вважаємо за доцільне запропонувати такі історичні періоди:

- 1) первісний період (III тис. до н.е.);*
- 2) період раннього середньовіччя (кінець V – VIII ст.);*
- 3) києворуський період (Київської Русі) (IX–XIII ст.);*
- 4) литовсько-польський період (XIV–XVI ст.);*
- 5) період правління Петра I (кінець XVII ст. початок XVIII ст.);*

6) *період правління Катерини II (XVIII ст.);*

7) *радянський період (XX ст.);*

8) *період української незалежності (кінець XX ст. й донині).*

Виокремивши такі періоди становлення та розвитку сфери фінансування і матеріально-технічного забезпечення Національної поліції України, доцільно, на наш погляд, схарактеризувати їх.

Перший період розвитку фінансування та матеріально-технічного забезпечення Національної поліції України ми визначили як *первісний період (III тис. до н.е.);*

Аналізуючи культуру первісних общинних утворень і племен, можна стверджувати, що в додержавний період у зародкових формах існували елементи інституту правоохоронних органів, оскільки дотримання первісних традиційних норм, різних табу (заборон) було аксіомою для всіх членів роду та племені. Невиконання усталених правил поведінки призводило до засудження та покарання порушників віри і звичаїв. Так, у первісну епоху розвитку людства учиняли діяння, які нині кваліфікують як злочини. Будь-які провини в первісному суспільстві були наслідками порушення встановлених норм поведінки – звичаїв, традицій, а реакцією на порушення були розшук винуватця та помста. Отже, протиправне діяння, розшук особи, яка його вчинила, та її покарання повсякчас супроводжували життєдіяльність будь-якого суспільства. Тому цілком логічним є твердження про існування прототипів сучасних правоохоронних органів у додержавному суспільстві [6, с. 209].

Історичні джерела засвідчують, що норми звичаєвого права зароджувалися на українських землях з I ст. н. е. та врегульовували порядок здійснення кровної помсти, а також деяких процесуальних дій (присяга, ордалії, оцінювання показань свідків). Поступове витіснення влади жінки й становлення епохи патріархату не означало зникнення традицій, що формувалися впродовж тисячоліть. Традиції мали природно-правове втілення у звичаях, що врегульовували поведінку на початковому етапі одержавленого суспільства. Згадки про такі звичаї до

утворення давньоруської держави можна знайти в літописах і повідомленнях іноземних авторів (зокрема, у «Повісті минулих літ») [7, с. 34].

З огляду на зазначене, доходимо висновку, що поліція пройшла тривалий шлях становлення та розвитку. Її корені сягають ще часів античності.

Водночас поняття «поліція» походить ще з давньогрецької мови, ним позначали міське управління, яке виконувало функцію і охорони громадського порядку.

У давньогрецьких містах було сформовано адміністративні системи, за допомогою яких забезпечували правопорядок у державі загалом. Саме управлінську діяльність асоціювали з категорією «πόλις».

У перекладі з латинської мови термін «*politia*» означав «державний устрій».

З плином часу, унаслідок зміни державного устрою та управління відбувалися й докорінні зміни у фінансуванні та матеріально-технічному забезпеченні поліції, трансформувалася детермінанта «поліція», а саме її сутність, функції, повноваження та роль у державних справах.

Визначальні ознаки поліції полягають у тому, що реалізація її функцій, тобто поліцейська діяльність, незалежно від історичної епохи, географічного розташування, національних традицій і політичних режимів, завжди здійснювалася:

- від імені держави;
- державними органами та формуваннями;
- в інтересах держави [5].

Саме з появою держави постає необхідність поліцейської діяльності, зміст якої визначався і досі визначається рівнем розвитку народу, що створив державу, завданнями, що стоять перед цими державами [5].

У Стародавній Греції, у якій і виник термін «поліція», державне (міське) управління здійснювали за допомогою апарату, що охоплював різноманітні публічні інститути, які забезпечували зовнішню та внутрішню безпеку, політичні й економічні інтереси міст-держав. Внутрішня безпека, так само як і зовнішня, в епоху зародження міст-держав передбачала функціонування збройних сил,

армійських формувань. Однак унаслідок розвитку давньогрецьких міст-держав систему управління в них удосконалювали, що зумовило розширення функцій державного апарату, появу нових структур та органів, їхню функціональну спеціалізацію. Зокрема, у сфері охорони громадського порядку зазначене стало причиною створення воєнізованих формувань, які виконували правоохоронні функції [5].

У Стародавньому Римі створення поліцейських сил було пов'язано з необхідністю забезпечення безпеки, передусім – від зазіхань декласованих елементів – злочинців, рабів, жебраків. Крім того, силове протистояння з метою забезпечення громадського порядку потрібно було здійснювати в процесі проведення таких заходів, як гладіаторські бої, загальноміські свята тощо. Однак була ще одна причина, яка зумовлювала необхідність створення постійних державних формувань, – боротьба з пожежами. У величезному мегаполісі, густо заселеному людьми, часто виникали пожежі, які завдавали істотної матеріальної шкоди міському господарству та громадянам. З цієї причини підрозділам охорони громадського порядку Стародавнього Риму надавали протипожежні функції [5].

Поліцейські сили в *Римській імперії* формувалися під впливом політичних чинників, що відображали прагнення вищої еліти держави забезпечити власну безпеку. Так, 275 року до н.е. було створено преторіанську гвардію («praetoriani» – особисті охоронці імператора), яку використовували і для забезпечення громадського порядку. Для преторіанських гвардійців у місті було побудовано укріплений табір («Castra Praetoria»), у якому вони перебували на казарменому становищі [5].

Таким чином, на поліцейську діяльність у Римській імперії безпосередньо впливали політичні чиновники – вищі елітні прошарки населення, що мали на меті забезпечити власну безпеку й охорону. Саме для забезпечення громадського порядку було створено загони особистих охоронців імператора, які об'єднувалися в спеціальну преторіанську гвардію.

Водночас у Стародавньому Римі діяли й більш спеціалізовані підрозділи – «когорти нічної варти» («vigiles»). Ідея створення таких підрозділів була

зумовлена необхідністю боротьби з пожежами. Таким чином, «vigiles» – аналог сучасних протипожежних частин. Вони об'єднували напіввійськові загони-когорти за центуріями, які відповідали армійській структурі того часу. У «когортах нічної варті» діяла армійська дисципліна, обов'язковий строк служби – шість років, після якого службовець мав право претендувати на отримання громадянства Стародавнього Риму [5].

У контексті становлення та розвитку фінансування і матеріально-технічного забезпечення поліції в Стародавньому Римі слід зауважити, що до спеціальних підрозділів «когорти нічної варті», які були наділені правоохоронними функціями, ставили вимоги щодо:

- дотримання армійської дисципліни;*
- обов'язкового строку перебування на службі, який становив шість років;*
- реалізації права особи після закінчення строку служби отримати статус громадянина.*

Авторитет армійської служби поступово зростав, стали формувати «когорти нічної варті» безпосередньо з вільних осіб. До них входили фахівці, які були навчені вправлятися з пожежними помпами, а також застосовувати різноманітні способи й засоби пожежогасіння. Також опановували практичні й теоретичні навички з надання медичної допомоги.

Водночас «vigiles» були вповноважені забезпечувати громадський порядок вночі шляхом попередження, виявлення та затримання злочинців. До їхніх повноважень також належала протидія злочинності за допомогою освітлення вулиць і парків міст.

Спеціальні підрозділи, які безпосередньо здійснювали функції протидії злочинності на вулицях Стародавнього Риму, були лише частиною адміністративного апарату давньоримської держави. Як і в містах Стародавньої Греції, державне управління в Стародавньому Римі ґрунтувалося на різноспрямованій контрольній діяльності публічних органів, до яких входили колегі «едилів». «Едили» були посадовими особами, які здійснювали

контроль за порядком на вулицях, моральністю громадян, дотриманням встановлених правил будівництва й організацією свят [5].

Важливе значення мали такі посадові особи римської міської адміністрації, як префекти, яких призначали з-поміж представників вищого стану. Префекти, тобто «начальники», керували окремими напрямками діяльності служб, що забезпечували життєдіяльність міста. Наприклад, «міський префект», або «префект Міста (Риму)», відповідав за забезпечення громадського порядку в населеному пункті. «Префект пожежної варти» очолював загони «вінілів», що відповідали за протипожежну безпеку. «Префект аннони» відповідав за постачання зерна для потреб міста, тобто забезпечував продовольчу безпеку, і посада ця була настільки відповідальною, що в 7 році до н.е. римський імператор Октавіан Август особисто виконував функції «префекта аннони» [5].

Доцільно зауважити, що такі формування в давніх Афінах очолював вищий адміністративний чиновник. Основні функції та завдання таких формувань охоплювали площину правоохоронної діяльності.

У ранній період формування афінської держави функції забезпечення громадського порядку виконували не громадяни, а найманці. У V ст. до н.е. для підтримання громадського порядку на платних засадах залучали «державних (міських) рабів» [5].

Саме такий порядок підтримання громадського порядку формувався особистим менталітетом усіх вільних громадян Афін.

Формування державних рабів того періоду, які реалізовували поліцейську діяльність, мали назву «Тоξοτης» («токсоти»), або ж «лучники». Також їх могли називати скіфами, оскільки більшість із цих рабів походили зі скіфських народів.

Забезпечення громадського порядку здійснювали не лише «токсоти», а й відповідні уповноважені державні службовці. Наприклад, нагляд за дисципліною та правопорядком на всіх міських вулицях, за дотриманням умов будь-якого будівництва в місті здійснювали відповідні державні службовці, яких називали «астином». Ці посадові особи уповноважені були виконувати функції адміністративного нагляду щодо забезпечення санітарно-епідеміологічного

добробуту населення. Діяльність цього утворення полягала не лише в нагляді: до його повноважень належало представництво суб'єктів влади в судах, де розглядали справи щодо порушення норм містобудування.

Іншою категорією посадових осіб, які здійснювали функції адміністративного нагляду, були «агораноми», які відповідали за порядок, встановлений для функціонування міських ринків у давніх Афінах. «Агораноми» об'єднувалися у відповідні колегії, які налічували десять членів з річним терміном повноважень [8, с. 1123].

Наглядові функції в містах Стародавньої Греції здійснювали й у сфері хлібного (зернового) ринку. Для цього в містах створювали колегії сітофілаків – посадових осіб, що контролювали стан хлібного ринку, дотримання митних правил під час імпорту, експорту зерна, ціни, якість хлібної продукції [9, с. 34].

У Стародавньому Єгипті успіхів у землеробстві, будівництві міст і пірамід, астрономії, зовнішній політиці, мистецтві й інших сферах господарювання було досягнуто передусім завдяки організаційній ролі держави. Розгалужений, ретельно продуманий державний апарат, активно виконуючи управлінські функції, зокрема контрольні та наглядові, тим самим здійснював поліцейську діяльність з позиції розуміння її як форми державного управління. Як і в інших державах стародавнього світу, в Єгипті поряд з армією було створено підрозділи охорони громадського порядку, роль і повноваження яких різнилися в різні історичні періоди розвитку єгипетської держави. Так, у 2707–2150 роках до н.е., у період Стародавнього царства, у Єгипті було сформовано сильну централізовану державу, діяльність якої сприяла економічному прогресу, розвитку сільського господарства [5], що позначалося на економічному розвитку країни загалом.

Адміністративне управління окремими територіями Єгипту («номами») здійснювали представники фараона – «номархи», яким підпорядковувалися територіальні армійські підрозділи, а також загони, що виконували функції поліції. Ці загони займалися виявленням злочинів, переслідуванням злочинців, здійснювали у взаємодії із судами функції судових приставів. Водночас у період Стародавнього царства підрозділи, які виконували поліцейські функції, не були

об'єднані в самостійні державні органи, не мали єдиної структури в масштабах держави, нерідко були інтегровані в судові органи [5].

Отже, у період Стародавнього царства створювали відповідні підрозділи з поліцейськими функціями, однак вони не були структурованими в межах держави, а інтегрувалися в судові органи.

Наступний період розвитку фінансування та матеріально-технічного забезпечення поліції припадає на період *Стародавнього Єгипту*, який ще називають Новим царством. Саме в цей час активізувалася функціональна роль підрозділів забезпечення громадського порядку, сили яких було спрямовано на охорону міст, річок, пірамід тощо.

Наступним періодом, важливим для становлення та розвитку фінансування і матеріально-технічного забезпечення Національної поліції України, є ***києворуський період***.

Соціально-економічні та політичні відносини між племенами, які мешкали на території українських земель у IX ст., зумовили виникнення могутнього державного утворення – Київської Русі, що залишила епохальний слід в історії формування державності та правотворчих і правозастосовних процесів на теренах України. Зазначене нерозривно пов'язано зі становленням правоохоронних органів і формуванням правоохоронної функції. Доказом правотворчих, а також правозастосовних процесів є факти втілення звичаєвого права в письмових джерелах тих часів [6, с. 210].

У досліджуваній період на Русі не було ні спеціалізованих правоохоронних органів, ні органів розшуку злочинців, ні спеціальних установ охорони правопорядку. Захист правопорядку було покладено на князя, його дружину, тисячника, намісників і волостовиків, вотчинників і селянську громаду, або на міську громаду загалом, життя якої ґрунтувалося на принципах кругової поруки. Причини такого становища, імовірно, полягали в невисокому рівні економічного розвитку київської громади, низькому рівні злочинності та несформованості розуміння злочину як явища, що становило загрозу суспільству

(наприклад, у цей період навіть протиправну дію щодо князя називали терміном «образа»-«обида») [10].

Аналізуючи перші законодавчі акти Київської Русі, можна дійти висновку, що навіть злочинність уже існувала та була притаманна тодішньому суспільству. Це обумовило появу перших «законодавчих» актів, що визначали принципи захисту особистих і майнових прав підданих Київської Русі, зокрема договори з Візантією кийвських князів Олега (911) й Ігоря (944), «Руська правда» тощо. У цих нормативних документах зафіксовано й перші особливості розшуку злочинців. Оскільки держава була ще слабкою і процес спеціалізації її установ тільки розпочинався, закономірно, що протягом певного часу вона змушена була використовувати механізми родового ладу. Розшук злочинців було покладено передусім на потерпілого та його родичів, право проводити окремі заходи було його особистою справою, тобто за бажанням. Так, ст. 4 договору 911 року (відповідна ст. 13 договору 944 року) у частині розшуку особи (грека), що вчиняє вбивство слов'янина, установлювала, що родичі вбитого на власний розсуд мали право здійснювати розшук злочинця або не здійснювати. Водночас було закріплено право родичів здійснювати розшук особи, яка вчинила майновий злочин, здійснювати обшук місць, де вона могла переховуватися або тимчасово перебувати, а також на повернення викраденого майна, інших коштів/речей, щоб відшкодувати потерпілій особі завдану шкоду. У «Руській правді» доволі детально було регламентовано розшук злочинців. Так, Перший письмовий звід давньоруського законодавства поклав функцію розшуку на потерпілу сторону та встановив дві основні форми розшуку: «свод» і «гоніння сліду». Було визначено, що початку розшуку злочинця обов'язково повинна передувати процедура «закличе», тобто публічного оголошення потерпілим про злочин у місцях скупчення народу (переважно «на торгу»). Зокрема, у ст. 34 Великої редакції «Руської правди» зазначено: «Аче хто кінь погубити, або зброю, або порт, а заповість на торгу, а після познаеть в своєму місті, своє на обличчя взята, а за образу платити йому 3 гривні». Ця норма передбачала оптимальний варіант розшуку: обкрадений зробив «закличе» і виявив свою річ у злодія. Проте можлива

була й ситуація, коли людина, у якої потерпілий виявив свою річ, стверджував, що придбав її законно в третьої особи. У такому разі починалася процедура «зводу», і «Руська правда» наказувала новому власникові речі не видавати її потерпілому, а йти разом з ним до того, у кого її придбано. Якщо ж і ця людина стверджувала, що виявлене в неї майно придбано законним шляхом, «звід» тривав уже з усіма зацікавленими особами. І так до тих пір, поки він не виводив на того, хто не міг довести, що розшукуване майно потрапило до нього на законних підставах. Тоді цю особу визнавали злодієм, вона зобов'язана була відшкодувати збиток – сплатити штраф «за образу». Отже, на той час «звід» передбачав здійснення особистого (ініціативного) розшуку сторони потерпілої особи шляхом проведення опитування, допитів, обшуків і подальше проведення очної ставки. «Руська правда» визначала також особливості проведення «зводу» в тих випадках, коли він переходив на територію іншої громади, за межі міста, де проживав потерпілий, і навіть за кордони князівства, тоді потерпілий вів «звід» тільки до третього відповідача і, стягнувши з нього вартість викраденої речі (майна), надавав уже останньому право вести «звід» до кінця. Якщо ж відповідач посилався на купівлю виявленого в нього розшукуваного майна в невідомій особі або підданого іншого князівства, то повинен був підтвердити цей факт свідченнями не менше ніж двох свідків або збирача торгового мита [10].

Хоча вивчення давньоруського права ускладнено у зв'язку з браком єдиного кодифікованого акта, який зберігав би норми і традиції розвитку держави Русі, однак норми тогочасного права можна відшукати у звичаях, традиціях, літературних джерелах. Такими пам'ятками є «Перший Києво-Печерський звід» (1074), «Повість минулих літ» (1113–1114), «Київський літопис» (1113–1200), «Галицько-Волинський літопис» (1209–1292), договори Русі із греками X ст. та законодавчий збірник «Руська правда» XI–XII ст., що зберігся в літописах. Проаналізувавши ці джерела, можна дійти висновку, що ранньофеодальна держава Київська Русь, для якої були притаманні майнове розшарування населення, привілейоване становище феодального класу, мала витоки зародження правоохоронної функції [6, с. 210].

Спеціалізованих правоохоронних органів, звісно, не було, однак їхні функції первісно здійснювали князь і його повірені (вірники, мечники, тіуни). Цих осіб можна кваліфікувати як первісних працівників правоохоронних органів, оскільки за свої повноваження та розслідування провин вони одержували утримання від місцевого населення [11, с. 54].

Отже, розвиток сфери фінансування і матеріально-технічного забезпечення поліції та розвиток правоохоронної функції в києворуський період частково його був зумовлений свідомою поведінкою населення та князівською волею під час розгляду протиправних вчинків.

Княжа воля реалізовувалася початково, передусім – у нормативно-правовому форматі. «Руська правда» містила язичницькі норми, княжі грамоти, церковну судову практику, русько-візантійські договори й інші вияви княжої волі. У нормах законодавчого збірника об'єднано матеріальні та процесуальні положення, у яких також можна виявити окремі ознаки діяльності правоохоронних органів [6, с. 210].

Значну роль в укладенні «Руської правди» відіграла й судова діяльність князів, яка засвідчила вагоме значення судового прецеденту як джерела права Київської Русі. Наприклад, посилання на конкретні судові рішення можна знайти у ст. 23 короткої редакції, ст. 2 широкої редакції збірника, де зазначено, зокрема, що так судив Ярослав, так вирішували і його сини [12, с. 47].

З огляду на викладене вище, можна стверджувати, що «Руська правда» у короткій (а згодом – і в широкій) редакції є основним кодифікованим джерелом права первісних правоохоронних органів раннього феодалізму. Цей законодавчий збірник містив два види норм: матеріальні, які регулювали суспільні відносини щодо права власності зобов'язального, сімейного, спадкового, кримінального прав, і процесуальні, які передбачали порядок судочинства загалом та розслідування злочинів, тобто правоохоронну функцію [6, с. 210].

Отже, започаткування та становлення системи фінансування і матеріально-технічного забезпечення поліції на українських землях сягає першої пам'ятки права – «Руської правди» періоду Київської Русі. Хоча цей збірник неодноразово

був об'єктом дослідження, однак проблематика визначення прототипу правоохоронних органів потребує аргументованого дослідження норм саме широкої редакції пам'ятки в контексті з'ясування особливостей формування правоохоронних функцій [6, с. 211].

Наступним періодом для дослідження становлення та розвитку фінансування і матеріально-технічного забезпечення Національної поліції України є *литовсько-польський період*.

Саме розпад Київської Русі став закономірним результатом як політичного, так й економічного її розвитку. Безпосереднім правонаступником її визнано Галицько-Волинське князівство, де залишилися та розвивалися основні форми й методи проведення розслідування, які були властиві правоохоронним органам Київській Русі.

«Руська правда» як кодекс Київської Русі й Галицько-Волинського князівства втратила своє пряме значення лише наприкінці XV ст. внаслідок поневолення українських земель владою князів литовських. У Великому князівстві Литовському державно-правові форми давньої Русі органічно продовжилися й еволюціонували. Крім того, право Великого князівства Литовського розвивалося на засадах давньоруського права та його правоохоронної практики [6, с. 211].

Тематика становлення правоохоронних органів знаходить свої витoki й у законодавчій пам'ятці литовської держави XVI ст. – Литовському статуті, який мав три редакції (1529, 1566, 1588). Питання визначення органів, які мали здійснювати правоохоронну діяльність, відповідало загальній тенденції внутрішньої політики Великого князівства Литовського. Зокрема, сутність такої внутрішньої політики полягала в тому, щоб «з ласки господарської зберегти старовину, закріпити соціальний, політичний і юридичний лад землі» [13, с. 107].

Переломним моментом для розвитку правоохоронних органів на українських землях стала політична унія між Литвою і Польщею, що супроводжувалася вдосконаленням норм староруського права шляхом застосування юридичних здобутків Польської держави, запозиченням їхньої

практики регулювання суспільних відносин. Так, основним досягненням литовсько-польської доби з питань розвитку правоохоронної діяльності є виокремлення процесуального права в окрему галузь і доповнення судового процесу різними процесуальними діями [14, с. 91]. Литовський статут діяв ще впродовж століття після занепаду Великого князівства Литовського. Він слугував джерелом національного права Лівобережної України й був чинним на значній частині української території майже до середини XIX століття.

Вагому роль у формуванні національних ідеалів і правосвідомості українського суспільства відіграв період українсько-козацької доби. На Запорозькій Січі було запроваджено полковий устрій, відповідно до якого правоохоронну діяльність здійснювали отамани й гетьмани [15, с. 17–19]. У своєму дослідженні Н. П. Сиза зауважила, що за часів українсько-козацької доби правоохоронну функцію реалізовували в кримінально-процесуальному провадженні, де джерелами доказів були: пояснення сторін, показання свідків, призначення «оскарженого», присяга, допити на муках, документи, речові докази [16, с. 84]. *Дослідниця обґрунтувала позицію, яка полягала в тому, що джерелами доказів стали пояснення сторін, показання свідків, призначення «оскарженого», присяга, допити на муках, документи, речові докази тощо. Слід зауважити, що авторка визначила види правоохоронної діяльності, які реалізовували органи влади, серед яких – розшукова діяльність, охорона громадського правопорядку та досудове розслідування тощо.*

Наступним періодом для дослідження є період **правління Петра I**.

Черговий крок у реформуванні правоохоронних органів Росії було реалізовано в епоху Петра I. 1703 року на території Інгерманландської землі (згодом перейменованої в Санкт-Петербурзьку губернію) одночасно з початком будівництва Санкт-Петербурга під керівництвом генерал-губернатора А. Д. Меньшикова було сформовано нові органи охорони правопорядку – «караули» і «застави». Правоохоронну систему в цей період очолювала «губернська канцелярія», їй були підпорядковані «міська канцелярія» і «оберкомендант». Зазначені органи здійснювали такі функції: пошук утікачів-

дезертирів, проведення оперативно-слідчих дій, пов'язаних із вчиненням крадіжок, убивств, землевпорядкування, облік нерухомості, підтримання протипожежної безпеки, нагляд за станом доріг і чистотою вулиць, боротьба з незаконною торгівлею тощо [17].

Подальша реорганізація правоохоронних органів у досліджуваній період пов'язана з прийняттям указу Петра I від 27 травня 1718 року, яким введено посаду генерал-поліцмейстера. Першим генерал-поліцмейстером був призначений іноземець А. М. Девіер, який очолив апарат, що складався спершу із заступника, 4 офіцерів, а також 36 нижніх чинів. Крім того, генерал-поліцмейстеру була підпорядкована головна поліцмейстерська канцелярія із штатом дяків і підданих. Головна поліцмейстерська канцелярія була одним з органів управління того часу. До її компетенції належало управління квартирною, архітекторською конторами, пожежною службою, командами сажотрусів, фурманів-погоничів з вивезення міських нечистот, поліцейською командою, поліцейськими штабами при «заїжджих дворах» тощо [18]. Уже 1722 року було введено посаду обер-поліцмейстера.

Посада генерал-поліцмейстера була легалізована шляхом включення її в 5-й клас Табелю про ранги – закону про порядок державної служби в Російській імперії. З документів цієї доби відомо, що термін «поліція», який позначає органи державного управління в Європі, використовували як зразок для створення аналогічних органів у Росії. Так, барон Й. Л. Люберас фон Потт, який вивчав, за дорученням Петра I, європейський досвід державного управління, підготував і представив 1718 року доповідь про організацію колегій (державні органи виконавчої влади). У переліку пропонованих державних органів була також і поліцейська колегія [5].

Попри те, що колегія з такою назвою не була передбачена в системі інших колегій, затверджених Петром I після узагальнення європейського досвіду 1717 року, термін «поліція» застосовували для позначення правоохоронних органів. Так, 1721 року в Росії було прийнято «Регламент, або Статут Головного магістрату». У розділі II зазначеного документа міському управлінню

пропонувалося організувати поліцейську службу – «добру поліцію заснувати». Глава X документа «Про поліцейські справи» визначала напрями поліцейської діяльності: «...Вона затверджена в правах і в правосудді, народжує добрі порядки і моралі, всім безпеку подає від розбійників, злодіїв, гвалтівників й ошуканців і сім подібних, непорядне і непотрібне житіє відганяє і примушує кожного до праць і до чесного промислу...» [19].

Наступним історичним періодом є період *правління Катерини II*.

У період свого царювання (1762–1796) Катерина II надавала важливого значення адміністративно-поліцейській діяльності. В ефективному державному апараті вона вбачала опору «освіченого абсолютизму». Як новатор імператриця розглядала функціонування органів правопорядку комплексно, плануючи вбудувати роботу поліції в загальну систему державних установ. В одному з основоположних документів тієї епохи – «Наказі Катерини II» від 14 грудня 1766 року – було сформульовано законодавчі принципи реформування держави. Також було поставлено завдання «заснувати в державі гарну і точну поліцію». 1768 року свій «Наказ» імператриця доповнила главою «О благочинии, называемом инако полициею». Згодом вона видала «Наказ Главной полиции» [20].

За часів правління Катерини II відбулася децентралізація управління поліцією. Зазначене було зумовлено слабкістю місцевого адміністративно-поліцейського апарату. Імператриця вирішила, що поліцейську владу на місцях слід терміново реформувати й посилити. Головну поліцеймейстерську канцелярію було ліквідовано, а керівництво поліцією передано на місця – у губернії. Губернатор став головним суб'єктом управління поліцейськими справами на підвідомчій території. Посилену увагу імператриця спрямувала на поліпшення діяльності сільської поліції. У кінці 1774 року в селах було відновлено посади соцького й десятника, що існували за часів Петра I, але згодом були скасовані. Катерина II уклала «Инструкцию сотскому со товарищи» [20].

Науковий інтерес становить написаний особисто імператрицею «Наказ Главной полиции», у якому вона утверджує думку, висловлену раніше Петром I,

про те, що поліція повинна діяти «за правилами справедливості, а не за точною силою законності». Саме цей філософсько-етичний імператив містить «Наказ Главной полиции». Знаючи поліцейське законодавство Франції та законодавчі тенденції інших країн Європи, передусім Англії, листуючись із прогресивними французькими вченими-енциклопедистами Вольтером, Монтеск'є, Дідро, Катерина усвідомлювала, що, з одного боку, зміцнення поліцейських органів – це посилення внутрішньої безпеки імперії, а з іншого – що неможливо зміцнювати поліцейські установи, реформувати систему без кардинальної реформи державного управління загалом [20].

Таким чином, Катерина II частково продовжила реформи поліції, започатковані Петром I.

Під час укладання «Наказу Главной полиции» імператриця використовувала праці німецьких вчених. Катерина II розглядала поліцію як багатофункціональний орган, що здійснює не тільки охорону громадського порядку, а й боротьбу зі злочинністю. Вона вважала, що до повноважень поліції належить усе те, «що потрібне для збереження благочиння в суспільстві». Діяльність поліції, на думку імператриці, має визначатися «не так законами, скільки статутами». Вона вбачала в статутах більш гнучку форму права. Статуту передбачали простішу процедуру внесення змін у зв'язку з виникненням нових проблем, у розв'язанні яких бере участь поліція. Одним з головних принципів роботи поліції в нових реаліях імператриця вважала припис керуватися «правилами справедливості, а не точною силою законності». Це було втілення бажання бачити в поліції справедливого регулятора суспільних відносин. Однак загалом наказ спрямований на утвердження необхідності суворого контролю поліцейськими органами за законністю, зокрема в діяльності органів центрального й місцевого управління, тобто представників державної влади в центрі та на місцях. Наказ призначався не тільки службовцям поліції, оскільки містив положення про заборону публічного обговорення діяльності поліції, «щоб публіка не втратила довіру до поліцейських чинів» [20].

У розділі XXI «О благочинии, называемом инако полициею» «Наказу» Катерина II закликає поліцейських працювати ефективно: «не достаточно того, щоб виявити непорядки й вигадати способи для припинення їх, слід ще понад те пильним оком дивитися, щоб способи ці були у таких випадках виконуваними» [20].

У «Наказі» імператриця чітко розподілила «ці установи» на поліцію міську й земську. Спільні для обох поліцій положення вона виклала в дев'яти пунктах. Другим за значенням було виокремлено такий аспект поліцейської діяльності, як запобігання шкоді моральності та відновлення її. «Недоторканність моралі є другим приводом збереження благочиння і охоплює все необхідне для обмеження розкошів, відрази до пияцтва, заборони (недопущення) заборонених ігор». Цей «Наказ» став законодавчим підґрунтями для діяльності поліцейських органів на кілька десятиліть [20].

Отже, уже в той період система фінансування та матеріально-технічного забезпечення супроводжувалася прийняттям нормативних актів, які врегульовували аналізовану діяльність.

Реформа поліцейських органів за часів правління імператриці Катерини II відбувалася в межах найважливішої для країни губернської реформи, яку було проведено 1775 року («Установи для управління губерній Російської імперії»). Унаслідок цієї історично значущої реформи в кожному повіті було створено адміністративно-поліцейський орган, який дістав назву «нижній земський суд». Попри таку назву, це був не судовий, а адміністративно-поліцейський орган. Знаний історик С. Ф. Платонов у своїх працях зауважив: «У кожному повітовому місті були: нижній земський суд, який відав повітовою поліцією та адміністрацією, що складався із справника (капітан-справника) і засідателів; і той, і той обиралися з дворян повіту. Справника вважали начальником повіту, він був виконавчим органом губернського управління». Безсумнівно, це був важливий крок для посилення ролі поліцейського управління на місцях [20].

Наступним етапом становлення та розвитку фінансового й матеріально-технічного забезпечення поліції був *радянський період*.

Необхідно зауважити, що радянському періоду притаманний активний розвиток інституту поліції, який значно посилює її фінансове та матеріально-технічне забезпечення.

У досліджуваний період у різних країнах світу (США, Франції, Німеччині, Австрії) вже існували такі різновиди поліції, як поліція безпеки, пожежна поліція, шляхова поліція, торговельна поліція тощо.

Функції поліції в УНР (за часів УЦР і Директорії УНР) виконувала народна міліція, в Українській державі гетьмана П. Скоропадського – державна варта, а в ЗУНР – державна жандармерія [21, с. 640].

У період радянської влади поліцію було реорганізовано в міліцію, значні зусилля спрямовано на вдосконалення та врегулювання діяльності міліціонерів щодо ефективної взаємодії їх з населенням. Адже міліція була ізольована від громадськості, її місія зводилася до боротьби зі злочинністю, безпосереднє спілкування з громадянами ігнорували, посилювалося неприховане насильство з боку міліції [22, с. 53].

Важливим кроком у розвитку поліції було створення Вільного козацтва (1917). У цей період виникли українські добровільні міліцейсько-військові формування (1917–1918). Основна функція представників зазначених формувань полягала в необхідності охорони громадського порядку й народу [23, с. 25]. У новостворених формуваннях не було передбачено внутрішньоорганізаційного управління. Службовці не мали належного рівня професіоналізму та дисциплінованості. Ці формування фінансували недостатньо.

Появу радянської міліції пов'язують із прийняттям 10 листопада 1917 року Постанови НКВС РРФСР «Про робочу міліцію» [23, с. 25].

На підставі Декрету РНК УРСР від 9 лютого 1919 року в Україні було створено робітничо-селянську міліцію, серед повноважень якої було визначено охорону правопорядку, забезпечення особистої безпеки громадян і протидію злочинності.

Принципи організації та діяльності української міліції було розвинено в Положенні РНК УСРР від 25 травня 1931 року «Про робітничо-селянську

міліцію», у якому регламентовано, що робітничо-селянська міліція є адміністративно-виконавчим органом радянської влади, основні завдання якої полягають в охороні революційного порядку та громадської безпеки, котрі необхідні для соціалістичного будівництва. Із цією метою вона організує добровільні товариства сприяння міліції та керує їхньою діяльністю [24, с. 65].

Відповідно до Положення про робітничо-селянську міліцію, функції міліції було покладено на представників загальної та відомчої міліції. До обов'язків представників загальної міліції належали забезпечення громадського порядку, боротьба зі злочинністю, нагляд за порядком під час вуличного руху, процесій і демонстрацій тощо [23, с. 26].

Основоположним у діяльності радянської міліції був принцип добровільності, однак його зміст полягав у тому, що міліціонер зобов'язаний пропрацювати в міліції не менше ніж рік. До претендентів на службу в міліції ставили такі вимоги, а саме: досягнення віку 21 року, певний рівень освіти, наявність виборчого права, належний стан здоров'я, відсутність судимості тощо. Їх наділяли всіма правами й обов'язками, якими вповноважували збройні формування спеціалізованого призначення.

Нові функції в представників міліції з'явилися після початку Німецько-радянської війни. Після прийняття 1941 року Указу Президії Верховної Ради «Про воєнний стан» обов'язки представників міліції зосереджувалися на обороні держави, зміцненні тилу та сприянні фронту. Воєнна обстановка вимагала реорганізувати й перебудувати частини та підрозділи міліції, посиливши їх мобільність і боєздатність [23, с. 26].

Особовий склад стройових частин було переведено на казармене становище. Основні функції представників міліції доповнено такими додатковими обов'язками: боротьба з дезертирством й особами, що ухиляються від призову до військової служби; боротьба з мародерством, панікерами, поширювачами провокаційних чуток; очищення режимних міст й охоронно-господарських пунктів від сумнівних і підозрілих елементів; боротьба з розкраданням евакуаційних та військових вантажів; виявлення серед пасажирів на транспорті

ворожих елементів та інших підозрілих осіб, охоронна діяльність на залізничному й водному транспорті у зв'язку з обмеженням пересування громадян залізничними й водними шляхами сполучення у воєнний час; видача перепусток на проїзд залізничним і водним транспортом; контроль за дотриманням обов'язкових постанов військової влади; підтримання громадського порядку й поновлення паспортної системи у звільнених районах тощо [25, с. 84–85].

Упродовж 1946–1954 років відбувалося реформування міліції, унаслідок чого Народний комісаріат внутрішніх справ реорганізовано в Міністерство внутрішніх справ СРСР.

Уже 1948 року було прийнято Дисциплінарний статут, у якому визначено права й обов'язки працівника міліції. З огляду на специфіку політико-виховної роботи післявоєнних часів, необхідно було запровадити посаду заступника начальника з політчастини [23, с. 27].

У січні 1960 року прийнято Указ Президії Верховної Ради СРСР «Про ліквідацію МВС СРСР». Відповідно до зазначеного Указу, Міністерство внутрішніх справ СРСР було ліквідовано, а його функції було покладено на міністерства внутрішніх справ союзних республік [26].

Указом Президії Верховної Ради Української РСР від 5 вересня 1962 року МВС Української РСР було перейменовано в Міністерство охорони громадського порядку Української РСР, а управління внутрішніх справ виконкомів обласних рад депутатів трудящих – в управління охорони громадського порядку виконкомів обласних рад депутатів трудящих [27, с. 77-78].

Водночас 17 серпня 1962 року було прийнято постанову Ради Міністрів СРСР № 901 «Про затвердження Положення про радянську міліцію». Відповідно до зазначеного Положення, міліцію було визнано адміністративно-виконавчим органом Радянської держави, призначеним охороняти громадський порядок у містах, населених пунктах і на транспортних магістралях, забезпечувати охорону соціалістичної власності, права громадян від злочинних посягань, своєчасно попереджати, припиняти та розкривати кримінальні злочини. Крім того, своєю діяльністю міліція повинна служити народу, підтримувати постійний зв'язок із

широкими масами трудящих і громадськими організаціями, спиратися на їхню допомогу й підтримку. Вона працює в тісній взаємодії з добровільними народними дружинами з охорони громадського порядку. Крім цього, було визначено, що особовий склад міліції складається з рядового, молодшого, середнього, старшого й вищого начальницького складу. Для рядового та начальницького складу міліції встановлено дисципліну, аналогічну до військової, яку визначено дисциплінарним статутом органів міністерств охорони громадського порядку [28]. Саме завдяки нормативно-правовому врегулюванню на підставі прийнятої постанови Ради Міністрів СРСР № 901 «Про затвердження Положення про радянську міліцію» було посилено контроль за дисциплінованістю міліціонерів, акцентовано на тіснішій та якіснішій взаємодії міліції з населенням і народними дружинами.

23 грудня 1968 року було ухвалено наказ МВС СРСР «Про утворення органів внутрішніх справ в округах, містах і районах» [29, с. 594]. На підставі цього наказу структурними підрозділами виконавчих комітетів відповідних рад було визнано органи внутрішніх справ.

Також 8 вересня 1972 року прийнято постанову Ради Міністрів УРСР «Про затвердження Положення про Міністерство внутрішніх справ УРСР». А вже 19 липня 1973 року було ухвалено Указ Президії Верховної Ради СРСР «Про основні обов'язки і права радянської міліції з охорони громадського порядку і боротьби зі злочинністю». Відповідно до цього Указу, працівники міліції мають забезпечувати охорону громадського порядку в країні, соціалістичної власності, прав і законних інтересів громадян, підприємств, організацій та установ від злочинних посягань та інших антигромадських дій. До найважливіших завдань належать попередження і припинення злочинів та інших антигромадських дій, швидке й повне розкриття злочинів, сприяння усуненню причин, що породжують злочини та інші правопорушення [30].

Крім того, постановою Ради Міністрів СРСР «Про подальше удосконалення правового регулювання діяльності радянської міліції» від 8 червня 1973 року було затверджено Положення про радянську міліцію. До складу міліції

віднесено підрозділи адміністративної (зовнішньої) служби, карного розшуку, боротьби з розкраданням соціалістичної власності та спекуляцією, паспортної роботи, державної автомобільної інспекції, створювані в Міністерстві внутрішніх справ СРСР, міністерствах внутрішніх справ союзних і автономних республік, управліннях і відділах внутрішніх справ виконавчих комітетів крайових, обласних, окружних, міських, районних рад народних депутатів. До складу міліції також входили стройові та спеціальні частини й підрозділи, спеціальні школи, навчальні пункти, науково-дослідні, інші установи та підрозділи. На залізничному, водному й повітряному транспорті створено підрозділи транспортної міліції [31].

На теренах України стали активно спрямовувати зусилля на створення спеціальних навчальних закладів для працівників міліції.

З метою подальшого посилення Патрульно-постової служби міліції МВС УРСР 7 травня 1979 року видало наказ, яким зобов'язало начальників обласних управлінь внутрішніх справ та УВС м. Києва вжити необхідних заходів щодо комплектування в найстисліші строки стройових підрозділів міліції молодшим начальницьким і рядовим складом [26, с. 200–202].

Упродовж 1980–1990 років посилили якісний добір кадрів до органів міліції. Значну увагу приділяли стану здоров'я, освіті, світогляду й відсутності судимості в претендента та членів його сім'ї. У цей період формували систему управління органами міліції, удосконалювали відповідний механізм попередження та протидії злочинності тощо.

Зрештою, 20 грудня 1990 року було прийнято Закон УРСР «Про міліцію». Згідно зі ст. 16 цього Закону, особовий склад міліції складався з працівників, що проходять державну службу в підрозділах міліції, яким відповідно до чинного законодавства присвоєно спеціальні звання міліції. До осіб, які мали намір вступати на службу в органи міліції, висували вимоги стосовно віку (від 18 років), освіти (повна загальна середня освіта), володіння державною мовою, здатність до виконання завдань міліції (фізична підготовка, особисті, ділові, моральні риси, стан здоров'я) [32].

Наступним кроком стало прийняття 18 січня 1991 року Указу Президії Верховної Ради «Про посилення правового захисту працівників правоохоронних органів», яким було доповнено Кодекс Української РСР про адміністративні правопорушення та Кримінальний кодекс УРСР статтями, що передбачали відповідальність за неправомірні дії щодо працівників міліції [33].

29 червня 1991 року було прийнято постанову Кабінету Міністрів УРСР «Про порядок і умови державного обов'язкового особистого страхування осіб рядового, начальницького та вільнонайманого складу органів і підрозділів внутрішніх справ республіки», яким запроваджено державне обов'язкове особисте страхування осіб рядового й начальницького складу органів і підрозділів внутрішніх справ республіки на випадок загибелі (смерті), поранення (контузії, травми або каліцтва), захворювання, одержаних у період проходження служби [34].

Водночас у Положенні про проходження служби рядовим та начальницьким складом органів внутрішніх справ Української РСР від 29 липня 1991 року було визначено порядок проходження служби особами рядового й начальницького складу органів внутрішніх справ Української РСР, їхні права та обов'язки. До рядового й начальницького складу органів внутрішніх справ Української РСР віднесено осіб, які перебувають у кадрах МВС УРСР і яким присвоєно спеціальні звання, встановлені законодавством [35].

Крім того, Дисциплінарний статут органів внутрішніх справ Української РСР від 29 липня 1991 року визначав, що дисципліна осіб рядового й начальницького складу в органах внутрішніх справ полягає в дотриманні порядку та правил, установлених законодавством Української РСР та Союзу РСР, присягою, статутами, нормативними актами МВС Української РСР і МВС СРСР, що видаються в межах їхніх повноважень, і наказами начальників органів внутрішніх справ. Дія цього Дисциплінарного статуту поширювалася на всіх осіб рядового й начальницького складу органів внутрішніх справ Української РСР [36].

Наступним періодом становлення та розвитку системи фінансування та матеріально-технічного забезпечення Національної поліції України є *період української незалежності*.

Після здобуття Україною незалежності протягом 1992 року було прийнято низку нормативно-правових актів в аналізованій сфері, а саме: Закон України «Про оперативно-розшукову діяльність» [37], «Про пенсійне забезпечення військовослужбовців та осіб начальницького і рядового складу органів внутрішніх справ» [38], розпорядження Президента України «Про затвердження Положення про Міністерство внутрішніх справ України».

У липні 2012 року до Верховної Ради України було подано проєкт Закону «Про поліцію», який визначив правові засади та принципи діяльності поліції, її організаційну структуру, права й обов'язки працівників поліції, порядок проходження служби в поліції, гарантії правового та соціального забезпечення співробітників поліції, а також порядок фінансування, матеріально-технічного забезпечення поліції. Однак зазначений законопроект не було прийнято [39].

З 2014 року в Україні розпочалася планова робота стосовно проведення реформ у силовому блоці. Після проведення всенародного волевиявлення та формування складу законодавчих і виконавчих органів країни розпочався процес складних реформ, метою яких було викорінення корупції та беззаконня із судової та правоохоронної систем. Для проведення якісних реформ влада прийняла рішення використати успішний досвід іноземних партнерів. Зокрема, було залучено досвід Грузії [4].

Восени 2014 року керівництво МВС України представило проєкт майбутньої реформи відомства, у якому було передбачено створення Національної поліції як центрального органу виконавчої влади. Упродовж 2014–2015 років тривала активна робота над законом, який регулював би діяльність поліції. Таких законів було підготовлено два – від Президента України й Кабінету Міністрів України. Урядовий законопроект дістав назву «Про Національну поліцію», а його альтернатива, що була підготовлена гарантом Конституції, – «Про поліцію і поліцейську діяльність» [4].

Автори закону «Про Національну поліцію» у пояснювальній записці до проекту цього законодавчого акта оптимістично прогнозували, що радикальні перетворення «пострадянської міліції», починаючи з найменування, сприятимуть створенню нових стандартів для провідного правоохоронного інституту в державі, формуванню сучасних демократичних засад функціонування поліції, що сприятиме ефективному виконанню покладених на неї обов'язків, з одного боку, і належному контролю за її діяльністю – з іншого [40, с. 15]. Водночас слушним є зауваження В. Ковальського, що без економічного обґрунтування та фінансового підкріплення, зокрема оснащення новостворених формувань необхідним високотехнологічним обладнанням, належного матеріально-технічного забезпечення «поліцейський» проєкт є недосконалим [41].

Згодом, 2 липня 2015 року, було прийнято Закон України «Про Національну поліцію» [42], а 28 жовтня 2015 року ухвалено Положення про Національну поліцію [43]. Саме ці законодавчі та нормативно-правові акти становили підґрунтя сучасного етапу розвитку Національної поліції України.

Доцільно сформулювати основні особливості становлення та розвитку фінансування і матеріально-технічного забезпечення Національної поліції України.

27 листопада 2015 року керівництво Національної поліції України підписало наказ № 120 «Про затвердження Положення про Департамент фінансового забезпечення та бухгалтерського обліку Національної поліції України». Основними завданнями Департаменту фінансового забезпечення та бухгалтерського обліку було визначено такі: організація фінансового забезпечення діяльності системи поліції; формування показників бюджету, фінансування, використання бюджетних коштів; організація оплати праці та соціальних виплат; організація планово-фінансової роботи в центральному органі управління Національної поліції, її територіальних органах, на підприємствах, в установах та організаціях, що належать до сфери її управління, здійснення контролю за використанням фінансових і матеріальних ресурсів; забезпечення організації та ведення бухгалтерського обліку в установленому законодавством

порядку, а також подання необхідної звітності центральним органом управління та утвореними в установленому порядку територіальними (зокрема міжрегіональними) органами; забезпечення відображення в документах достовірної та в повному обсязі інформації про господарські операції і результати діяльності, необхідної для оперативного управління бюджетними призначеннями (асигнуваннями) та фінансовими й матеріальними (нематеріальними) ресурсами; забезпечення дотримання бюджетного законодавства під час взяття бюджетних зобов'язань, своєчасного подання на реєстрацію таких зобов'язань, здійснення платежів відповідно до взятих бюджетних зобов'язань, достовірного та в повному обсязі відображення операцій у бухгалтерському обліку та звітності; участь за дорученням керівництва Національної поліції в заходах із перевірки наявності та руху майна, використання фінансових і матеріальних (нематеріальних) ресурсів відповідно до затверджених нормативів та кошторисів; запобігання виникненню негативних явищ у фінансово-господарській діяльності, виявлення і мобілізація внутрішньогосподарських резервів; здійснення методичного керівництва та контролю за дотриманням вимог законодавства з питань ведення бухгалтерського обліку, складення фінансової та бюджетної звітності в бюджетних установах та організаціях, що належать до сфери управління поліції [44].

Відповідно до ст. 105 Закону України «Про Національну поліцію», фінансування та матеріально-технічне забезпечення поліції здійснюють за рахунок коштів Державного бюджету України, а також інших джерел, не заборонених законом. Частина 5 ст. 105 Закону України «Про Національну поліцію» передбачає, що виконавчі комітети сільських, селищних, міських рад надають безоплатно органам і підрозділам поліції службові приміщення, обладнані меблями й засобами зв'язку, транспорт й інші матеріально-технічні засоби. Також регламентовано, що комунальні та приватні підприємства можуть виділяти органам і підрозділам поліції кошти, транспорт й інші матеріально-технічні засоби, необхідні для виконання повноважень поліції.

Так, Закон України «Про Державний бюджет на 2019 рік» на утримання Національної поліції України виділив 14 771 209,3 тис. грн, із яких:

10 098 363,1 тис. грн – на фінансування оплати праці; 1 000 000 тис. грн – на реалізацію заходів щодо підвищення обороноздатності й безпеки держави [45].

Закон України «Про Державний бюджет на 2020 рік» на фінансування діяльності Національної поліції України виділив 15 500 000 тис грн [46], що майже на п'ять відсотків більше за попередній період. Із них 11 532 718,9 тис. грн – на оплату праці поліцейських та інших службовців органів поліції. Таким чином, найбільший обсяг витрат Державного бюджету, що спрямовані на фінансування діяльності Національної поліції України, спрямовано на оплату праці працівників органів та установ поліції.

11 листопада 2015 року Кабінет Міністрів України постановою «Про грошове забезпечення поліцейських Національної поліції» № 988 затвердив схему окладів за спеціальним званням поліцейських; схему посадових окладів курсантів вищих навчальних закладів Міністерства внутрішніх справ із специфічними умовами навчання та схеми посадових окладів поліцейських [47].

6 квітня 2016 року МВС України видало наказ «Про затвердження Порядку та умов виплати грошового забезпечення поліцейським Національної поліції та курсантам вищих навчальних закладів Міністерства внутрішніх справ із специфічними умовами навчання» № 260, згідно з яким грошове забезпечення поліцейського охоплює: 1) посадовий оклад; 2) оклад за спеціальним званням; 3) щомісячні додаткові види грошового забезпечення (підвищення посадового окладу, надбавки, доплати, які мають постійний характер); 4) премії; 5) одноразові додаткові види грошового забезпечення [48].

Питання матеріально-технічного забезпечення в системі Національної поліції України в межах відведеної їм компетенції вирішують спеціальні служби, а саме: департамент матеріального забезпечення, який є єдиним у системі МВС України практичним підрозділом із централізованого матеріально-технічного забезпечення Національної поліції України; департамент фінансового забезпечення та бухгалтерського обліку, господарський департамент, управління капітального будівництва та інвестицій. Діяльність зазначених структурних підрозділів організована відповідно до чинного законодавства України, указів

Президента України та постанов Кабінету Міністрів України, вказівок Міністерства фінансів, наказів МВС України, положень про департаменти, а також про самостійні служби Національної поліції України, на які покладено функції забезпечення поліції окремими видами спеціальної техніки, обладнання та матеріалів [4].

Нормативно-правовою базою, що регламентує здійснення матеріально-технічного забезпечення Національної поліції України, є: постанова Кабінету Міністрів України від 4 квітня 2001 року № 332 «Про граничні суми витрат на придбання автомобілів, меблів, іншого обладнання та устаткування, мобільних телефонів, комп'ютерів державними органами, а також установами й організаціями, які утримуються за рахунок державного і місцевих бюджетів» та постанова Кабінету Міністрів України від 23 квітня 2014 року № 117 «Про здійснення попередньої оплати товарів, робіт і послуг, що закуповуються за бюджетні кошти» [4].

На наш погляд, необхідно здійснити стислу характеристику відповідних змін і покращень матеріально-технічного забезпечення, обравши за зразок патрульні служби Національної поліції України.

Нові поліцейські мають два комплекти форми: літню та зимову. Для умов спеки літню форму полегшили бейсболкою та кашкетом. Зимовий варіант одягу передбачає куртку, в'язану шапку, тактичні черевики та пояс. Патрульні, які вже встигли оцінити нову форму, пояснюють, що вона дуже зручна, з матеріалів, які не мнуться, відштовхують воду, за нею легко доглядати. Завдяки тактичному матеріалу форми в ній не спекотно й не холодно [4].

Закупівлею якісного одягу, вартість якого – 700 доларів, за власною ініціативою займалися Сполучені Штати Америки. Універсальна форма передбачає можливість кріплення спеціальної амуніції для патрульних. Зокрема, нова поліція носить індивідуальний жетон з особистим номером і відеокамеру, яка фіксує роботу правоохоронця. Крім того, поліцейський має GPS апаратуру, яка фіксує переміщення патрулів і полегшує керування ними. Крім технічного оснащення, нові правоохоронці мають 9-каліберний пістолет «Форт-17» із двома

магазинами, гумовий кийок, газовий балончик, тактичний ліхтарик, кайданки та рацію [4].

Отже, вагомим є внесок здійсненої в Україні реформи Національної поліції в частині матеріально-технічного її забезпечення.

Триває переоснащення персоналу поліції зручними й необхідними в службовій діяльності технічними засобами (зокрема, службового зв'язку, мобільними ноутбуками, GPS навігаторами, сучасними газоаналізаторами для визначення стану сп'яніння, вимірювачами швидкості руху транспортного засобу тощо) [4].

Пріоритетним напрямом в умовах сьогодення є забезпечення необхідними технічними засобами експертно-криміналістичних підрозділів. Важливо обладнати спеціальні кімнати для допитів (звуконепроникні стіни, можливість стаціонарного аудіо- та відеозапису), оскільки для проведення допитів і дізнань необхідними є спеціально обладнані кімнати [4].

На жаль, чимало проблем матеріально-технічного забезпечення Національної поліції досі залишаються нерозв'язаними.

Лише 53 % особового складу органів поліції забезпечено засобами індивідуального захисту й активної оборони. Майже 60 % спеціальних установ поліції потребують проведення планових, поточних і капітальних ремонтів, реконструкцій. Не кращим є й обладнання кімнат для затриманих. Тільки 28 % із них відповідають встановленим вимогам [4].

Брак спеціальної техніки не дає змоги швидко отримати необхідну інформацію щодо осіб, які вчинили злочини, підозрюваних у їх учиненні, знайти свідків тощо. Низька мобільність служб пов'язана з браком автотранспорту, запасних частин і паливно-мастильних матеріалів до нього. Стоїть на заваді ефективності роботи поліцейських і брак спецзасобів та зброї, засобів зв'язку, оргтехніки тощо [4].

Для порівняння фінансування та матеріально-технічного забезпечення Національної поліції України розглянемо, зокрема, досвід Грузії. Завдяки штатним скороченням й оптимізації фінансових витрат за роки реформи заробітна

плата поліцейських різних категорій збільшилася від 15 до 40 разів. Наприклад, щомісячне грошове забезпечення дільничного інспектора поліції становить від 400 до 500 доларів США, патрульного поліцейського – від 600 до 1 тис. дол. США, начальника відділу, оперативного офіцера, слідчого – до 2 тис. дол. США. Грузинські поліцейські мають різні види страхування та преміювання, що передбачають виплати значних коштів залежно від участі в розкритті конкретних злочинів, вислуги років тощо. Професія поліцейського стала однією з найпрестижніших у країні, а конкурс на заміщення вакантних посад у різних службах становить від 10 до 50 осіб на місце (у слідстві – близько 30 осіб на місце) [4].

На підставі зазначеного доходимо висновку щодо високого рівня матеріально-технічного забезпечення правоохоронців Грузії, порівняно з Україною.

Усі категорії працівників правоохоронних органів і центрального апарату МВС Грузії забезпечено необхідними сучасними технічними засобами (комп'ютерною технікою, відеокамерами), а також службовим автотранспортом. Наприклад, працівники Департаменту патрульної поліції мають у розпорядженні нові автомобілі «Volkswagen Passat» і «Skoda» у спеціальній комплектації. Усі патрульні автомобілі оснащено комп'ютерною технікою з виходом у мережу Інтернет, а екіпажі мають у користуванні електрошокери та новітню вогнепальну зброю. Головне судово-криміналістичне управління забезпечено спеціалізованими транспортними засобами та 45 сучасними портативними автоматизованими лабораторіями [4].

Особливість нових приміщень територіальних органів поліції Грузії полягає у виготовленні фасадів з переважним використанням скла з метою демонстрування прозорості діяльності грузинських правоохоронців і підвищення довіри до них серед громадян [4].

Також зазначимо, що в непростий для країни час поступові кроки реформування МВС відбуваються, проте насамперед слід удосконалювати законодавчу базу діяльності Національної поліції України. Для того щоб досягти

основної мети реформи – відновлення довіри громадян до поліції, реформу слід проводити за алгоритмом дій, передбачених у концепції та в комплексі з іншими реформами. Якщо такі спільні реформи не буде реалізовано, то позитивні дії реформування МВС буде нівельовано [4].

Підсумовуючи викладене в підрозділі, доходимо таких висновків. У **первісний період** з'явилися перші зародки поліцейської діяльності, завдяки яким згодом було сформовано інститут поліції. У цей період створювали відповідні підрозділи з поліцейськими функціями, однак їх не було структуровано в межах держави, вони інтегрувалися в судові органи. Вагомим був вплив на поліцейські органи політичних чиновників – представників вищих елітних прошарків населення, що дбали про забезпечення власної безпеки й охорони.

У цей період створювали спеціальні підрозділи «когорти нічної варти», які були наділені правоохоронними функціями, мали дотримуватися армійської дисципліни; було встановлено строк перебування на службі – шість років; після закінчення строку служби особа мала право отримати статус громадянина.

Період раннього середньовіччя характеризується наділення поліцейськими функціями керівників-управлінців, який був основною особою, яка здійснювала розправу над кріпаками, очолював збройну дружину та забезпечував її фінансово та матеріально-технічною базою.

Протягом **кисворуського періоду** не було жодних спеціалізованих правоохоронних органів, органів розшуку злочинців, спеціальних установ охорони правопорядку. Захист правопорядку було покладено на князя, його дружину, тисячника, намісників, вотчинників і селянську громаду, на міську громаду загалом, життя якої ґрунтувалося на принципах кругової поруки. Першим зводом законів, які частково почали врегульовувати поліцейську діяльність, стала «Руська правда». Спеціалізованих правоохоронних органів не було, однак їхні функції первісно здійснювали князь та його повірені (вірники, мечники, тіуни).

На **литовсько-польський період** припадає розвиток основних форм і методів проведення розслідування, на що вповноважували правоохоронні органи.

Під час розслідування стали використовувати докази, якими були: пояснення сторін, показання свідків, призначення «оскарженого», присяга, допити на муках, документи, речові докази тощо. Поліцейські були наділені правоохоронними повноваженнями, до яких належали: розшукова діяльність, охорона громадського правопорядку та досудове розслідування тощо.

У **період правління Петра I** було сформовано новітні органи охорони правопорядку – «караули» та «застави». Правоохоронну систему очолювала губернська канцелярія, якій підпорядковано було міську канцелярію та оберкоменданта. Петровський період ознаменований введенням посади генерал-поліцмейстера, яку легалізовано шляхом включення до 5-го класу чиновників.

Знаковою подією **періоду правління Катерини II** є видання «Наказу Главной полиции», у якому поліцію визначено як багатофункціональний орган, що забезпечує не лише охорону громадського порядку, а й боротьбу зі злочинністю.

Радянський період вирізняється підвищенням статусу поліцейського, а також постійними реформуваннями в правоохоронній сфері. Було створено робітничо-селянську міліцію, сформульовано нові функції працівників міліції у зв'язку з Німецько-радянською війною. Тривало реформування міліції, унаслідок якого Народний комісаріат внутрішніх справ реорганізовано в Міністерство внутрішніх справ СРСР; уперше укладено Дисциплінарний статут; ліквідовано МВС СРСР, створено МВС УРСР; затверджено Положення про радянську міліцію, прийнято Закон УРСР «Про міліцію».

Період української незалежності ознаменований реформуванням міліції в поліцію на підставі Закону України «Про Національну поліцію України», який визначає, що фінансування та матеріально-технічне забезпечення поліції здійснюють за рахунок коштів Державного бюджету України, а також інших джерел, не заборонених законом [4].

1.2. Місце та роль фінансування і матеріально-технічного забезпечення Національної поліції України в системі функцій публічного адміністрування

Сучасний стан розвитку й діяльності Національної поліції України актуалізує необхідність комплексного дослідження місця та ролі фінансового і матеріально-технічного забезпечення в системі функцій державного управління.

У сучасному суспільстві змін зазнають усі сфери, не є винятком і діяльність у сфері публічного адміністрування, унаслідок чого відбувається трансформація суспільно-економічних правовідносин. Водночас це зумовлює розвиток сучасних механізмів адміністрування щодо централізації, мілітаризації та бюрократизації тощо.

Закон України «Про Національну поліцію» розроблено з метою розбудови демократичної правової держави, підвищення ефективності діяльності МВС України, беззастережного забезпечення конституційних прав і свобод громадян, їхньої особистої безпеки, законності та правопорядку.

Зазначений вище Закон визначає Національну поліцію як орган виконавчої влади, який буде служити суспільству та призначений для охорони прав і свобод людини, протидії злочинності, підтримання публічного порядку та безпеки. Встановлює правові засади організації та діяльності Національної поліції України, статус поліцейських, а також порядок проходження служби в Національній поліції. У складі поліції функціонують: кримінальна поліція; патрульна поліція; органи досудового розслідування; поліція охорони; спеціальна поліція; поліція особливого призначення. Діяльність Національної поліції здійснюється в тісній співпраці та взаємодії з населенням, територіальними громадами й інститутами громадянського суспільства на принципах партнерства, спрямована на вирішення їхніх потреб.

Одним з успіхів реформи є створення патрульної поліції в низці міст країни. Попри наявні проблеми (щодо водіння автомобілів, знання законодавства, службових інструкцій тощо), рівень симпатій суспільства до патрульних поліцейських, за даними опитувань більшості соціологічних центрів, становить

близько 70 %. На відміну від міліціонерів, вони ввічливі, а проблеми в їхній роботі можуть бути пов'язані зі складнощами становлення нової структури [49]. Поява на вулицях нових патрульних викликала жвавий інтерес українців, які очікують, що поліція буде кардинально та якісно відрізнятись від міліції. І цей інтерес слід підтримувати в ЗМІ, соціальних мережах, інформуючи аудиторію про позитивну динаміку й результативність роботи нових патрульних.

Будь-яка сфера господарювання, зокрема Національна поліція, після проведення ґрунтовного її реформування потребує відповідного фінансування та матеріально-технічного забезпечення.

Фінансування, зокрема й фінансування Національної поліції України, відбувається в межах фінансової діяльності, об'єктом якої завжди є фінанси. Однак фінанси не завжди слід ототожнювати з грошима. На підставі аналізу фінансової діяльності вважаємо, що поняття грошей є значно вужчим за поняття «фінанси».

Категорії «гроші» і «фінанси» тісно переплітаються в певному сегменті, вони взаємопов'язані та взаємозалежні, проте в жодному разі не тотожні. Фактично гроші є інструментом фінансових відносин.

Гроші – невід'ємна складова нашого повсякденного життя. І не було жодної цивілізації, яка не використовувала б їх. Попри те що гроші, на перший погляд, є ніби й зовсім простим, цілком зрозумілим явищем, однак під час визначення його суті можуть виникнути певні складнощі. Останні пов'язані з «тим, що гроші виконують декілька відмінних функцій, які непросто пов'язати в єдине цілісне поняття» [50].

Згідно з найпоширенішими підходами до визначення аналізованого поняття, гроші – це:

- засіб платежу або засіб обміну (Р. Дорнбуш, С. Фішер);
- абсолютно ліквідний засіб обігу (М. Чепурін, А. Кисельова);
- мірило обміну (П. А. Самуельсон, В. Д. Нордгауз);
- засіб оплати товарів і послуг, засіб вимірювання вартості й засіб збереження (накопичення) вартості (Е. Дж. Долан, К. Р. Кемпбелл);

– сукупність активів, які використовують під час здійснення угод (М. Г. Менк'ю);

– особливий товар, яким слугує загальний еквівалент (С. Дзюбик, О. Ривак) тощо [50].

Слід зауважити, що такі трактування є абстрактними поняттями, які зводяться до характеристики їхніх функцій.

Так, поняття «гроші» слід тлумачити як особливий товар, що є загальною еквівалентною формою вартості інших товарів і послуг. Гроші виконують функції мірила вартості й засобу обігу. Крім того, вони є засобами нагромадження та платежу. З утворенням світового ринку деякі національні гроші стали виконувати функції світових [51].

На наш погляд, у трактуванні поняття «гроші» необхідно не абстрагувати лише функції, які вони виконують, а об'єднати і функції, і характеристики.

Саме тому вважаємо за доцільне запропонувати власне визначення поняття «гроші», яке необхідно тлумачити як засіб платежу чи обміну, що є безпосереднім еквівалентом вираження цінності товарів та/або послуг.

Наступною для дослідження є категорія «фінанси» як *родова категорія щодо поняття «гроші».*

В умовах ринкової економіки термін «фінанси» використовують у значеннях «грошові доходи», «грошові платежі», «грошовий обіг» [52]. *Саме із цього трактування випливає те, що поняття «гроші» та «фінанси» співвідносяться як родово-видові категорії, де «фінанси» – видова, а «гроші» – родова.*

Термін «фінанси» походить від лат. *financia* та в перекладі означає «дохід, готівка». Фінанси виникли в період формування державності й становлення товарно-грошових відносин.

Так, *фінанси* є однією з важливих складових майже всіх видів діяльності. Зокрема, вони є невід'ємним елементом діяльності державних органів управління, підприємств, об'єднань підприємств й установ, фізичних осіб, партій, добровільних організацій, міжнародних корпорацій тощо.

Фінанси (лат. *financia* – готівка, прибуток) – це економічні відносини, які виникають у процесі розподілу й перерозподілу вартості національного багатства, сукупного суспільного продукту та національного доходу у зв'язку з формуванням централізованих і децентралізованих грошових фондів у суб'єктів господарювання та держави з метою виконання ними своїх функцій і завдань, забезпечення умов розширеного відтворення й соціально-економічного розвитку [53].

Фінанси – це економічна категорія, що відображає економічні відносини в процесі створення та розподілу фондів грошових коштів [54].

На наш погляд, на підставі проаналізованих категорій, які не цілком відтворюють сутність досліджуваного поняття, доцільно запропонувати власне визначення поняття «фінанси», що слід тлумачити як економічні правовідносини, які виникають під час обігу грошових коштів у фінансово-економічній сфері. Фінанси не зводяться до грошових коштів, які суб'єкт має у своєму розпорядженні. Одержані доходи вважають фінансами в тому разі, якщо вони здійснюють обіг з метою забезпечення певної діяльності. Важливим є і те, з яких позицій розглядають такі процеси. Наприклад, отримування працівником Національної поліції заробітної плати та повне її витрачання на придбання товарів і послуг для забезпечення життєдіяльності не можна прямо віднести до фінансових операцій. Однак з позицій розвитку держави загалом це джерело фінансування виробництва товарів і послуг, а тому такі операції слід вважати складовою фінансового обороту країни. Вилучення певної частини одержаних доходів фізичною особою з обігу та зберігання їх удома також не можна вважати фінансами. Проте, аналізуючи цей процес з макроекономічного погляду, необхідно зазначити, що такі операції також впливають на використання фінансових ресурсів суспільства. Та їх частина, що не повертається в обіг, скорочує обсяги готівкового обороту й інвестування. З іншого боку, такі операції приводять до збільшення резервів, що використовуватимуть у майбутні періоди [52].

За допомогою фінансів здійснюється безпосередній процес обігу грошових коштів, який можна назвати фінансуванням. Це процес, під час якого виділяють, зараховують, розподіляють і перераховують кошти на відповідний рахунок розпорядника коштів у межах, визначених кошторисами й затверджених у державному бюджеті, що передбачені на забезпечення відповідної сфери.

Фінансування Національної поліції здійснюють відповідно до Державного бюджету України, який затверджують щорічно. На підставі здійсненого аналізу щодо поняття фінансування Національної поліції слід констатувати, що як на науковому, так і на законодавчому рівні поняття фінансування Національної поліції не визначено.

Саме тому постала необхідність сформулювати власну дефініцію «фінансування Національної поліції», що, на наш погляд, доцільно тлумачити як належний процес, за допомогою якого з бюджету виділяють, зараховують, розподіляють і перераховують кошти на відповідний рахунок розпорядника коштів у межах, визначених кошторисами й затверджених у державному бюджеті, для забезпечення Національної поліції, а також інших джерел, не заборонених законодавством.

Специфічна ознака фінансів полягає в тому, що фінансові відносини завжди пов'язані з формуванням грошових доходів і накопичень, які набувають форми фінансових ресурсів. Цей принцип діє у фінансових відносинах будь-яких суспільно-економічних формацій, тоді як форми й методи, за допомогою яких утворюються фінансові ресурси, можуть змінюватися залежно від зміни соціальної структури суспільства [55].

Національна поліція є суб'єктом фінансових правовідносин, урегульованих нормами фінансового права суспільних відносин, учасники яких є носіями юридичних прав й обов'язків і реалізують нормативні акти щодо формування, розподілу та використання централізованих і децентралізованих державних грошових фондів з метою виконання покладених на них функцій. Водночас статус суб'єкта фінансового права тісно пов'язаний зі статусом суб'єкта адміністративного права, оскільки будь-яка бюджетна установа взаємодіє з

органами виконавчої влади. Зазначені відносини регулюють норми адміністративного, фінансового та цивільного права, розмежувати які іноді вельми складно [55].

У межах нашого дослідження слід визначити сутність *матеріально-технічного забезпечення Національної поліції*.

Перш ніж перейти до власне визначення матеріально-технічного забезпечення Національної поліції, нам необхідно з'ясувати зміст поняття «матеріально-технічне забезпечення».

Так, *матеріально-технічним забезпеченням* вважають форму товарного обігу у сфері матеріального виробництва, процес забезпечення підприємств сировиною, матеріалами, комплектуючими, напівфабрикатами, готовими виробами тощо, необхідними для виробничого й невиробничого споживання. Правильно налагоджена система матеріально-технічного забезпечення є запорукою безперервного забезпечення будь-якого суб'єкта всіма видами матеріальних ресурсів, що є важливим елементом наукової організації виробництва [56].

Доцільно зазначити, що більшість дослідників матеріально-технічне забезпечення Національної поліції України визначають як систему нормативно закріплених соціально-економічних заходів, що гарантують задоволення матеріальних потреб Національної поліції України для виконання покладених на неї завдань й обов'язків.

Зокрема, О. Бандурка та В. Соколов матеріально-технічне забезпечення правоохоронних органів тлумачили як систему товарно-грошових і господарських відносин, що виникають між центральними апаратами відповідних правоохоронних органів, органами влади, підприємствами, організаціями, фізичними особами, з одного боку, і правоохоронними органами та їхніми підрозділами – з іншого, у процесі централізованого постачання матеріальних, технічних і військових ресурсів; виконання договорів купівлі-продажу (оптова торгівля), реалізації фондів, комісійного й роздрібного продажу продуктів і

засобів виробництва; надання матеріально-технічної допомоги та фінансування їхньої діяльності.

На підставі зазначеного можна констатувати, що матеріально-технічне забезпечення Національної поліції України – це організований державою та її органами процес обігу матеріальних благ (засобів виробництва та предметів споживання) і найраціональнішого їх доставляння від виробників до споживачів (поліції) [57].

У зв'язку з тим, що як на законодавчому, так і на науковому рівні категорію «фінансове та матеріально-технічне забезпечення Національної поліції» не визначено, вважаємо за доцільне запропонувати авторську дефініцію, доповнивши нею ст. 105 Закону України «Про Національну поліцію»: *«фінансування та матеріально-технічне забезпечення Національної поліції України є комплексом визначених на нормативно-правовому рівні заходів з постачання органам Національної поліції України ресурсів фінансового (грошового) та матеріально-технічного характеру для забезпечення їх належного функціонування, підвищення ефективності їхньої діяльності та виконання покладених на них завдань».*

Таким чином, фінансове та матеріально-технічне забезпечення Національної поліції України – це система товарно-грошових і господарських відносин, які виникають між органами й підрозділами Національної поліції, а також суб'єктами публічної адміністрації, уповноваженими на їх матеріально-технічне постачання [58].

Національна поліція є юридичною особою, яка в межах чинного адміністративно-фінансового законодавства України самостійно організовує фінансове та матеріально-технічне забезпечення.

Одним із найважливіших шляхів розв'язання проблем удосконалення системи управління Національної поліції України має стати належне фінансове й матеріально-технічне забезпечення органів правопорядку. Зауважимо, що внаслідок поглиблення проблем фінансування колишня міліція замість виконання покладених на неї обов'язків спрямувала свою діяльність на самозабезпечування

й особисте збагачення керівників усіх рівнів шляхом протиправного позбавлення співгромадян власності, що їм належала. Крім того, украй розвинутою була внутрішня корупція із системою «тарифів», що охоплювала майже всі сфери діяльності працівників органів внутрішніх справ – від надання відпустки або вихідного до отримання чергового звання, посади чи відомчої відзнаки [186].

Так, Закон України «Про Державний бюджет на 2017 рік» на фінансування діяльності Національної поліції України виділив 15 500 000,0 тис. грн [47], що майже на 5 % більше за попередній період. Із них 11 532 718,9 тис. грн – на оплату праці поліцейських та інших службовців органів поліції. Таким чином, найбільший обсяг витрат Державного бюджету, що спрямовані на фінансування діяльності Національної поліції України, спрямовано на оплату праці працівників органів і підрозділів поліції. Звісно, підвищення рівня оплати праці поліцейських не гарантує повної ліквідації виявів корупційної поведінки в органах поліції, однак, підвищуючи престижність служби в Національній поліції України, може значно покращити ситуацію та зменшити кількість правопорушень і злочинів, учинюваних поліцейськими. Нині вже можна спостерігати позитивні зміни в галузі, що передусім позначаються на рівні довіри громадян до Національної поліції України.

Украй важливим залишається питання підвищення рівня фінансового та матеріально-технічного забезпечення Національної поліції України як найважливіших елементів її життєдіяльності. Кошти, що виділяє держава, яка несе відповідальність за стан фінансування Національної поліції України, витрачають переважно лише на першочергові платежі, тобто грошове забезпечення та заробітну плату, оплату окремих видів комунальних платежів, утримання автотранспорту, спеціальної техніки й засобів зв'язку, спеціальні витрати. У країнах із високорозвиненою економікою більшу частину бюджетних асигнувань, що виділяють на забезпечення діяльності поліції, витрачають на технічне оснащення підрозділів поліції. Це дає змогу оптимізувати чисельність особового складу, а значні кошти використовувати на заходи з попередження злочинності [48].

Бюджетне фінансування матеріально-технічного забезпечення поліцейських залишається на недостатньому рівні. Фінансування видатків на придбання озброєння, спецтехніки й автотранспорту для потреб поліцейських становить 5 % від потреби. У незадовільному стані – спеціальне обмундирування, озброєння, засоби зв'язку й оборони поліцейських, а забезпеченість ними становить 10–30 %. Майже половина особового складу потребує заміни форменого одягу, але на речове майно щорічно виділяють лише 6,7–9 % коштів від необхідного [59]. Така ситуація ставить під загрозу можливість безпечного виконання працівниками Національної поліції України покладених на них службових завдань.

Фінансове забезпечення є невід'ємною складовою особистої безпеки працівників Національної поліції, його поділяють на підвиди: фінансові ресурси (сукупність усіх цільових фондів грошових коштів Національної поліції, необхідних для її функціонування; надходження грошових коштів і здійснювані виплати: централізовані й децентралізовані); матеріальні ресурси (будівлі, службові та житлові приміщення, дороги, стоянки; полігони, господарчий інвентар, транспорт, засоби зв'язку, їдальні; відомчі установи охорони здоров'я; санаторії, меблі, інвентар, пальне, запчастини, канцтовари, формений одяг, продовольче забезпечення); технічні ресурси (охоронна система контролю, сигналізації, оргтехніка).

Міністерство внутрішніх справ України намагається вирішувати наявні проблеми матеріально-технічного постачання двома шляхами. Найпростішим є збільшення щорічних заявок на державне фінансування, унаслідок чого бюджет Національної поліції України із 14 771 209,3 тис. грн 2016 року збільшено до 15 500 000,0 тис. грн 2017 року. Замість того щоб подолати системну проблему хронічного недофінансування, МВС України знову пішло традиційним шляхом, перебравши на власні потреби ще більше коштів платників податків. Другий шлях передбачає здійснення матеріально-технічного забезпечення Національної поліції України з використанням позабюджетних коштів; пошуку додаткових джерел фінансування; раціональне використання виділених коштів: створення жорсткого режиму економії грошових коштів, енергетичних і матеріально-технічних

ресурсів шляхом скорочення витрат на службові відрядження, утримання автотранспорту, засобів зв'язку, навчальних та оздоровчих закладів, а також можливість залучення інших позабюджетних коштів [60].

Крім цього, реальною є перспектива отримання коштів від фінансово-господарської діяльності підрозділів Національної поліції України, адже є чимало послуг, які вони можуть здійснювати на комерційних засадах. Зокрема, органи поліції можуть використовувати відомчі готелі (будинки, квартири) для тимчасового проживання осіб, які перебувають у відрядженні, туристів, учасників конференцій, симпозіумів, нарад тощо. Вони можуть також здавати в оренду будівлі, споруди, обладнання, не пов'язані зі службовою, освітньою, науковою діяльністю, якщо це не погіршує соціально-побутових умов працівників; брати участь або організувати самостійно на платних засадах групові й індивідуальні заняття фізичною культурою та спортом на стадіонах, у спортзалах, плавальних басейнах, тенісних кортах тощо понад норми, встановлені планами службової та фізичної підготовки особового складу, організувати групи здоров'я, надавати послуги спортивних баз і спортивно-оздоровчих таборів, спортивних клубів, прокат спортивного інвентарю [60].

Важливим напрямом оптимізації матеріально-технічного забезпечення Національної поліції України є підготовка спеціалістів для виконання функцій фінансового забезпечення. Залежно від наявних потреб, необхідно організувати підготовку деяких фахівців на базі закладів вищої освіти МВС України. Для цього слід налагодити чітку систему службової та професійної підготовки спеціалістів, які повинні добре знати зміст нормативних документів, що регламентують фінансово-господарську діяльність органів поліції, володіти основними професійними компетенціями з питань ресурсного забезпечення. Вони мають опанувати основи діяльності господарських підрозділів, уміти аналізувати інформацію про наявність вільних ресурсів на базах і складах МВС України, а також з'ясувати, за яку ціну, на яких умовах можна придбати необхідне матеріально-технічне спорядження [60].

Здійснення ефективного матеріально-технічного забезпечення Національної поліції України для успішного виконання завдань неможливе без науково обґрунтованих заходів щодо розподілу й використання централізованих і децентралізованих фондів фінансових ресурсів, тобто порядку їх планування. Тому питання матеріально-технічного забезпечення Національної поліції України потребують обов'язкового врахування в державному та місцевих бюджетах видатків на реалізацію завдань, визначених у Стратегії національної безпеки [61]. Визначення таких видатків має бути одним із пріоритетних напрямів бюджетної політики. Важливим є поетапне доведення бюджетного фінансування до оптимального рівня з одночасним переходом до параметра бюджетного планування на програмно-цільових засадах. Цьому має сприяти проведення аудиту матеріально-технічної та фінансової забезпеченості органів поліції з метою виявлення системних проблем для подальшого формування бюджету Національної поліції України.

Зокрема, для стабільного фінансування матеріально-технічного забезпечення Національної поліції України важливе значення має залучення добровільних внесків підприємств, установ, організацій і громадян. Водночас слід зазначити, що в разі використання альтернативних джерел фінансування Національної поліції України дискусійним залишається питання щодо необхідності створення благодійних фондів при різних службах. З одного боку, такі фонди дають змогу цілеспрямованіше використовувати отримані кошти на найнагальніші потреби. З іншого – постає загроза використання службового становища працівниками й керівниками цього підрозділу та вчинення ними різних діянь, що примушують фізичних і юридичних осіб поповнювати ці фонди. Отже, на нашу думку, доцільно створювати такі фонди на рівні центральних управлінь підрозділів Національної поліції України, визначивши адресний розподіл фінансових і матеріальних ресурсів та урахувавши позиції спонсорів [60].

Сучасна ситуація, що склалася в українському суспільстві, вносить істотні корективи в систему матеріально-технічного забезпечення Національної поліції України. Тому система органів поліції має адаптуватися до цих змін. Можливість

адаптації найефективніших організаційно-правових форм до практики здійснення матеріально-технічного забезпечення Національної поліції України спонукає пов'язана з наявними розвиненими моделями й підходами до управління поліцейськими системами в іноземних країнах. З огляду на це, система органів поліції має адаптуватися до цих підходів так, щоб мати можливість ефективно виконувати покладені на неї завдання. У процесі подальшого реформування системи матеріально-технічного забезпечення органів поліції, відповідно до розвинених іноземних моделей і сучасних ринкових умов, має бути забезпечено належне оновлення законодавчої бази та враховано всі аспекти внутрішнього становища країни. Від покращення стану матеріально-технічного забезпечення Національної поліції України залежить рівень забезпечення національної безпеки країни [60].

Наявна система фінансування та матеріально-технічного забезпечення Національної поліції України потребує покращення, що має полягати у впливах економічних чинників, суспільно-політичних регуляторів. Водночас цілеспрямовано має бути передбачено в державному бюджеті кошти на фінансування та матеріально-технічне забезпечення Національної поліції України, визначено контрольно-наглядові повноваження за відповідними суб'єктами публічного адміністрування за цілеспрямованим використанням цих коштів.

Таким чином, наявна система матеріально-технічного забезпечення органів поліції потребує вдосконалення, ґрунтуючись на економічних, соціальних і політичних регуляторах, підтримуючи за їх допомогою власне функціонування та значення в діяльності Національної поліції України. Це потребує також чіткого порядку планування та використання бюджетних коштів, організаційних засад здійснення відомчого фінансового контролю, які слід постійно вдосконалювати в контексті застосування нових моделей і підходів до управління правоохоронною діяльністю в державі [60].

За наявності реальних організаційно-правових і фінансових умов матеріально-технічного забезпечення органів поліції можна сподіватися на успішну реалізацію основних напрямів їхньої діяльності. Для цього органам

державного управління потрібно сприяти подальшій трансформації наявної моделі фінансового та матеріально-технічного забезпечення Національної поліції України, яка має відбуватися в контексті загальних процесів переформатування схем нинішньої системи матеріально-технічного й фінансового забезпечення за змішаним (бюджетно-позабюджетним) різновидом; організувати запровадження нових ефективних форм взаємодії підрозділів матеріально-технічного та фінансового забезпечення органів поліції з репрезентантами інших силових структур й органів місцевого самоврядування; стимулювати подальше вдосконалення чинного законодавства щодо матеріально-технічного та фінансового забезпечення органів поліції в контексті національної безпеки України [60].

Отже, Національна поліція України є повноправним суб'єктом фінансових правовідносин, учасники яких є носіями юридичних прав та обов'язків і беруть участь у формуванні, розподілі та використанні коштів централізованих і децентралізованих державних фондів для виконання покладених на них функцій та забезпечення власної безпеки в професійній діяльності. Органи поліції через свою правоохоронну функцію активно впливають і на забезпечення національної безпеки, тому доцільно розробити Концепцію економічної безпеки України, центральне місце в якій має бути відведено саме правоохоронним структурам. Нині безпека діяльності органів поліції та особиста безпека їхніх працівників безпосередньо залежить від фінансового й матеріально-технічного забезпечення органів поліції. І навпаки, успішна робота органів поліції безпосередньо залежить від умов праці та соціального обслуговування поліцейських.

1.3. Види фінансування та матеріально-технічного забезпечення Національної поліції України

Фінансування та матеріально-технічне забезпечення діяльності Національної поліції України є однією з умов ефективного та результативного виконання відповідних завдань і функцій в означеній сфері. Завдяки цьому виду

забезпечення створюють можливість для формування матеріальної і технічної бази для провадження роботи органами поліції. Достатній обсяг фінансування необхідний в усіх сферах державного управління, оскільки, крім іншого, це дає змогу запобігти корупційним правопорушенням, є гарантією незалежності відповідного органу й належного виконання державними органами функціональних обов'язків [62].

Попри внесення численних змін і доповнень до чинного законодавства стосовно фінансування та матеріально-технічного забезпечення Національної поліції України, що не втрачають актуальності, зауважимо, що це питання потребує подальшого опрацювання.

Фінансування та матеріально-технічне забезпечення правоохоронних органів, зокрема органів поліції, неодноразово ставало предметом досліджень українських й іноземних науковців, проте класифікаційні види фінансування Національної поліції України жоден дослідник досі не виокремив.

Саме тому доцільно здійснити класифікацію фінансування та матеріально-технічного забезпечення загалом.

Слід акцентувати увагу на тому, що безпосередньо в енциклопедичних словниках містяться визначення таких понять:

- фінансування бізнесу;
- фінансування бюджету;
- державне фінансування.

Зокрема, фінансування бізнесу – це забезпечення наявним грошовим капіталом для використання з комерційною метою. Потреби компанії в капіталі можуть бути короткостроковими і довгостроковими [63].

Фінансування бюджету – це безповоротний та безоплатний відпуск коштів з державного та місцевих бюджетів на виконання загальнодержавних функцій і функцій муніципальних органів і забезпечення діяльності бюджетних установ та організацій [63].

Водночас бюджетне фінансування – це надання з бюджету в безповоротному порядку коштів на видатки, пов'язані зі здійсненням державних

замовлень, виконанням державних програм, утриманням державних і комунальних установ та організацій [64].

Необхідно також зауважити, що фінансування можна класифікувати за такими критеріями:

- а) залежно від мети фінансування;
- б) за джерелами мобілізації фінансових ресурсів;
- в) за правовим статусом інвесторів.

Залежно від мети фінансування виокремлюють такі його форми:

- фінансування під час заснування підприємства;
- на розширення діяльності;
- рефінансування;
- санаційне фінансування.

За джерелами мобілізації фінансових ресурсів розрізняють зовнішнє та внутрішнє фінансування; за правовим статусом інвесторів – власний капітал і позичковий капітал. До зовнішніх джерел формування позичкового капіталу належать:

- кредити банків (довго- і короткострокові);
- кредиторська заборгованість за матеріальні цінності, виконані роботи, послуги;
- заборгованість за розрахунками (з одержаних авансів, з бюджетом, з оплати праці тощо) [65].

Так, А. І. Суббот фінансове забезпечення правоохоронних органів визначає як систему фінансових відносин, чітко регламентованих державними й відомчими нормативно-правовими актами. Це, на переконання вченого, діяльність, яку здійснюють у межах фінансової системи держави в усіх її виявах, вона є формою участі в розподілі грошових коштів шляхом отримання фінансових ресурсів. Зміст фінансового забезпечення правоохоронних органів зумовлений його метою: наділення правоохоронних органів відповідними матеріально-технічними ресурсами, потрібними не лише для виконання основних обов'язків і завдань, а й для забезпечення їхньої професійної діяльності [66, с. 17].

Отже, науковець акцентує на важливому значенні фінансового забезпечення та зауважує, що органи внутрішніх справ (поліції) у процесі їх фінансового забезпечення вступають в особливий вид правовідносин – фінансові правовідносини. Зазначене зумовлено участю органів внутрішніх справ (поліції) в розподілі коштів Державного бюджету, а також акумуляції грошових коштів, що надходять з інших джерел.

Фінансове забезпечення діяльності Національної поліції України в адміністративно-правовому аспекті можна визначити як процес розподілу бюджетних коштів, а також надходження та використання фінансових ресурсів з інших не заборонених законодавством джерел, в обсягах, необхідних для оплати праці, медичного, санаторно-курортного, пенсійного, житлового й інших видів соціального забезпечення поліцейських та, у встановлених випадках, членів їхніх сімей.

Відповідно до ст. 105 Закону України «Про Національну поліцію», фінансування та матеріально-технічне забезпечення поліції здійснюють за рахунок коштів Державного бюджету України, а також інших джерел, не заборонених законом. Визначено, що майно поліції є державною власністю і належить їй на праві оперативного управління. Органи поліції здійснюють володіння, користування та розпорядження майном у порядку, передбаченому законом.

Найбільший обсяг витрат Державного бюджету, спрямованих на фінансування діяльності Національної поліції України, використовують для оплати праці працівників органів та установ поліції. Видатки на фінансування конкретних видів діяльності Національної поліції України в Законі не деталізовано.

Функціонування механізму бюджетного фінансування та матеріально-технічного забезпечення Національної поліції України пов'язане з використанням його різних форм і методів. У фінансовій літературі виокремлюють такі форми бюджетного фінансування:

– бюджетні інвестиції – можуть здійснювати у вигляді фінансування капітальних вкладень;

– кошторисне фінансування – виділення бюджетних асигнувань на підставі спеціального планово-фінансового документа – кошторису, у якому визначено обсяг коштів на фінансування певних програм чи заходів, цільове їх призначення, розподіл за окремими періодами фінансування [68; 69, с. 100].

Основною формою бюджетного забезпечення Національної поліції України є кошторисне фінансування та матеріально-технічне забезпечення, що полягає у виділенні бюджетних коштів органам поліції в межах їхніх кошторисів доходів і видатків.

Процес кошторисного фінансування та матеріально-технічного забезпечення Національної поліції України здійснюється внаслідок об'єднання грошових коштів, отриманих із двох основних каналів. Перший – це грошові кошти, отримані через механізм бюджетного фінансування, зміст якого полягає в односторонньому спрямуванні бюджетних коштів – від держави до Національної поліції. Обсяг цих коштів відображають у загальному фонді кошторису Національної поліції України.

Через другий канал надходять грошові кошти, отримані органами поліції внаслідок некомерційної діяльності, яку здійснюють органи поліції самостійно.

Аналіз практики засвідчує, що в повному обсязі, за рахунок загального фонду бюджету, органи поліції забезпечують видатки на виплату грошового забезпечення поліцейських, оплату комунальних послуг, придбання необхідних товарно-матеріальних цінностей. Своєю чергою недостатність або ж брак бюджетних асигнувань на утримання матеріально-технічної бази Національної поліції України може призвести до повного фізичного та морального зношення наявної техніки, обладнання, устаткування тощо.

У цій ситуації стабілізація витрат за допомогою засобів, спрямованих на економію коштів Національної поліції України, не забезпечить необхідного ефекту. Досвід розвинених держав засвідчує, що доцільно щороку збільшувати витрати. За обмеженості бюджетних коштів і мінімальних нормативів

бюджетного фінансування досягнути його можна шляхом залучення різних позабюджетних джерел фінансування, які нині стають дедалі поширенішими, оскільки сталою є тенденція збільшення питомої ваги спеціального фонду в загальній сумі видатків [68; 70, с. 190].

Поповнити спеціальний фонд можна і за рахунок введення в експлуатацію площ тих будівель, які не використовує Національна поліція України через брак коштів на проведення капітальних і поточних ремонтів.

Основним елементом у структурі фінансового забезпечення органів поліції є грошове забезпечення персоналу. Дослідник О. М. Музичук визначає грошове забезпечення як винагороду, яку виплачують за виконання обумовленої трудовим договором (контрактом) службово-трудою функції, що охоплює як основні виплати, які провадять незалежно від можливостей бюджетного фінансування, так й інші додаткові його види, які мають право установлювати керівники органів і підрозділів внутрішніх справ у межах фонду оплати праці [71, с. 9].

До грошового забезпечення, відповідно до наказу Міністерства внутрішніх справ України від 6 квітня 2016 року № 260 «Про затвердження Порядку та умов виплати грошового забезпечення поліцейським Національної поліції та здобувачам вищої освіти закладів вищої освіти із специфічними умовами навчання, що здійснюють підготовку поліцейських», належать: 1) посадовий оклад; 2) оклад за спеціальним званням; 3) щомісячні додаткові види грошового забезпечення (підвищення посадового окладу, надбавки, доплати, які мають постійний характер); 4) премії; 5) одноразові додаткові види грошового забезпечення.

Постановою Кабінету Міністрів України «Про грошове забезпечення поліцейських Національної поліції» затверджено схему окладів за спеціальним званням поліцейських; схему посадових окладів здобувачів вищої освіти закладів вищої освіти зі специфічними умовами навчання та схеми посадових окладів поліцейських.

Розглядаючи структуру та розміри грошового забезпечення працівників поліції, слід зазначити, що, порівняно з рівнем оплати праці колишніх працівників

органів внутрішніх справ і міліції зокрема, відбулося не тільки значне підвищення розмірів посадових окладів поліцейських, також було суттєво змінено структуру грошового забезпечення та порядок нарахування доплат і премій.

Таким чином, проблеми, які існували у сфері оплати праці працівників органів внутрішніх справ і на яких акцентували науковці, було усунуто. Наприклад, К. Ю. Мельник і В. Я. Гоц, досліджуючи проблеми у сфері грошового забезпечення осіб рядового та начальницького складу органів внутрішніх справ 2011 року, стверджували, що наявні проблеми спричинені обмеженими фінансовими можливостями країни. Водночас учені застерігали, що неналежно забезпечений за матеріальним показником правоохоронець схильний до корупційних виявів, що зрештою завдає шкоди економіці країни та її іміджу [72, с. 464]. Підвищення рівня оплати праці поліцейських не гарантує повної ліквідації виявів корупційної поведінки в органах поліції, однак, впливаючи на престиж служби в Національній поліції, може значно покращити ситуацію та знизити рівень правопорушень і злочинів, учинюваних поліцейськими. Нині можна констатувати позитивні зміни в галузі, що передусім позначаються на рівні довіри громадян до Національної поліції.

Забезпечення Національної поліції України фінансовими та матеріально-технічними ресурсами можна класифікувати за декількома видами залежно від їхньої ролі, матеріального вираження та особливостей впливу на процес функціонування Національної поліції, причому кожний з видів ресурсів додатково слід деталізувати за підвидами:

1) фінансові ресурси (сукупність усіх цільових фондів грошових коштів поліції, необхідних для їх функціонування; надходження грошових коштів і здійснювані виплати):

- централізовані;
- децентралізовані;

2) матеріальні ресурси:

- будівлі (дахи, фасади, службові й допоміжні приміщення, гуртожитки, службові квартири);

- територія (дороги, стоянки автомашин, паркова зона, огорожа, полігони);
- забезпечувальна господарська структура (майстерні, господарський інвентар, транспорт, телефонні станції, вузли теплопостачання, теплові, електричні й комунальні мережі, водовід, котельні, підстанції та розподільні електропристрої);

- соціальні структури (їдальні, буфети, актові зали, відомчі установи охорони здоров'я та санаторії, дитячі оздоровчі табори, бази відпочинку, бібліотеки, музеї, будинки культури);

- спортивні установи (клуби, стадіони, бази);

- меблі, інвентар, будматеріали, канцтовари, пальне, запчастини;

- формений одяг;

3) технічні ресурси:

- охорона (системи контролю та сигналізації, технічні забезпечувальні пристрої);

- комп'ютери, інша оргтехніка, спецтехніка, засоби зв'язку тощо.

За загальним правилом, фінансування та матеріально-технічне забезпечення Національної поліції України здійснюють за рахунок коштів Державного бюджету. Водночас наявна можливість отримання фінансових і матеріально-технічних ресурсів з інших джерел надходження, які Законом не обмежені. Зокрема, постанова Кабінету Міністрів України від 26 жовтня 2011 року № 1098 «Деякі питання надання підрозділами Міністерства внутрішніх справ, Національної поліції та Державної міграційної служби платних послуг» визначає перелік оплатних адміністративних послуг, які можуть надавати органи поліції. До них належать: видача дозволів на придбання і перевезення вогнепальної зброї, боєприпасів, інших предметів, на які поширюється дозвільна система; видача дозволу на зберігання і носіння (реєстрація, перереєстрація) нагородної зброї, мисливської, холодної, пневматичної зброї, інших предметів, на які поширюється дозвільна система; видача посвідчення водія на право керування транспортними засобами; видача свідоцтва про допуск транспортних засобів до перевезення небезпечних вантажів тощо [62].

Крім надходжень із Державного бюджету та коштів, отриманих від надання оплатних адміністративних послуг, законодавство України допускає часткове фінансування Національної поліції України за рахунок коштів місцевих бюджетів. Так, Закон України «Про Національну поліцію» передбачає, що виконавчі комітети сільських, селищних, міських рад надають безоплатно органам і підрозділам поліції службові приміщення, обладнані меблями й засобами зв'язку, транспорт та інші матеріально-технічні засоби. Також регламентовано, що комунальні й приватні підприємства можуть виділяти органам і підрозділам поліції кошти, транспорт, інші матеріально-технічні засоби, необхідні для виконання повноважень поліції [62].

Міністерство внутрішніх справ отримує гранти для здійснення реформ і становлення Національної поліції України. Тому залучати фінанси слід не лише з бюджетних джерел.

Отже, фінансування діяльності органів поліції здійснюють з таких джерел: коштів державного й місцевого бюджетів, а також коштів, отриманих за надання оплатних адміністративних послуг у розмірі, визначеному законодавством України, гранти; інші джерела, не заборонені законодавством.

Фінансове забезпечення діяльності Національної поліції України є тісно пов'язаним з матеріально-технічним забезпеченням, оскільки вони є взаємозумовленими та впливають один на одного.

До видів матеріально-технічного забезпечення Національної поліції України належить забезпечення озброєнням, боєприпасами, бойовою та іншою технікою, засобами зв'язку, криміналістичною, оперативною та організаційною технікою, транспортними засобами, речовим, господарським майном, спецодягом, казарменим інвентарем тощо.

Процес матеріально-технічного забезпечення (постачання) передбачає декілька взаємопов'язаних актів: вивчення потреб у певному виді матеріальних цінностей та належних фінансових можливостей; проведення тендерів на постачання продукції або (та) послуг; підготовка, укладення договорів; отримання ресурсів, передання їх споживачам.

Питання матеріально-технічного забезпечення в системі Національної поліції України в межах своєї компетенції забезпечує низка служб, а саме: Департамент матеріального забезпечення, який є єдиним у системі МВС України підрозділом із централізованого матеріально-технічного забезпечення Національної поліції України; Департамент фінансового забезпечення та бухгалтерського обліку, господарський департамент, Управління капітального будівництва та інвестицій [4].

Діяльність зазначених структурних підрозділів організована відповідно до чинного законодавства України, указів Президента України та постанов Кабінету Міністрів України, вказівок Міністерства економічного розвитку і торгівлі України, Міністерства фінансів України, наказів МВС України, положень про департаменти, а також про самостійні служби Національної поліції України, на які покладено функції забезпечення поліції окремими видами спеціальної техніки, обладнання та матеріалів [4].

Вважаємо за доцільне схарактеризувати на прикладі поліцейських органів останні зміни у сфері фінансового й матеріально-технічного забезпечення Національної поліції України загалом.

По-перше, усі новообрані та призначені поліцейські патрульної служби мають єдиний однострій, який вони отримують безоплатно від держави. Таке положення закріплено в ст. 20 Закону України «Про Національну поліцію». На відміну від колишньої міліції, де непоодинокими були факти вимушеного придбання форменого одягу працівниками органів внутрішніх справ за власний кошт, у підрозділах нової патрульної поліції стан речового забезпечення цілком відповідає задекларованим вимогам закону. Це вкрай важливо, адже зовнішній вигляд, а саме однострій для поліцейського, під час забезпечення публічного порядку та безпеки громадян має неабияке значення.

По-друге, для виконання покладених завдань екіпажі поліції забезпечують сучасними автомобілями таких моделей, як «Toyota Prius», «Hyundai Sonata» та «Mitsubishi Outlander PHEV».

По-третє, триває переоснащення персоналу поліції зручними й необхідними в службовій діяльності технічними засобами (зокрема, службового зв'язку, мобільними ноутбуками, GPS-навігаторами, сучасними газоаналізаторами для визначення стану сп'яніння, вимірювачами швидкості руху транспортного засобу тощо). Для реалізації можливості сплати штрафів на місці вчинення адміністративного правопорушення Ощадбанк розпочав оснащення патрульної поліції платіжними терміналами. Цей проєкт (можливість заплатити штраф на місці) для водія має вагому перевагу, оскільки економить його час: «здійснити платіж через термінал надзвичайно просто...» [73].

Водночас така тенденція спостерігається не скрізь. Наприклад, очільник поліції Тернопільщини свого часу повідомив, що підрозділи новоствореної патрульної служби цього регіону будуть забезпечені автомобілями колишнього автопарку ОВС (деякі з них «...доремонтували, бо були пошкоджені...» [74]).

Отже, очевидним є висновок, що матеріально-технічна та фінансова підтримка підрозділів патрульної поліції має бути постійною і достатньою, з огляду на потреби ефективного виконання завдань для забезпечення публічної безпеки й охорони публічного порядку, а не бути показовою та епізодичною. Не може бути дисбалансу в матеріально-технічному забезпеченні підрозділів патрульної поліції «головних міст» (Києва, Львова, Харкова, Одеси, Дніпра) і «другорядних». Залежно від особливостей регіону (міста) різними можуть бути лише штатний розпис (штат) і кошторис територіальних органів поліції (з огляду на кількість персоналу), водночас принципи фінансування та забезпечення мають бути однаковими [75].

В умовах сьогодення пріоритетного забезпечення необхідними технічними засобами потребують експертно-криміналістичні підрозділи. Важливо обладнати спеціальні кімнати для допитів (звуконепроникні стіни, стаціонарний аудіо- та відеозапис), оскільки допити й дізнання слід проводити лише в спеціально обладнаних кімнатах [4].

Доцільно запровадити різні види широкого багатоканального зворотного зв'язку з різними категоріями громадян (листування, особисті прийоми, соціальні

мережі, електронне листування, телефонні консультації тощо). У підрозділах поліції, що здійснюють адміністративну діяльність у сфері екології, бракує необхідного оснащення сучасного засобу зв'язку мобільними мережними станціями та пристроями оперативної ідентифікації, обчислювальними комплексами, електронними засобами таємного спостереження і контролю, іншими технічними засобами, що дало б змогу вирішити питання людського фактора.

Лише 53 % особового складу органів поліції забезпечені засобами індивідуального захисту й активної оборони. Майже 60 % спеціальних установ поліції потребують проведення планових, поточних і капітальних ремонтів, реконструкцій. Критичною є ситуація з обладнанням кімнат для затриманих. Тільки 28 % із них відповідають встановленим вимогам [4].

Брак спеціальної техніки не дає змоги швидко отримати необхідну інформацію щодо осіб, які вчинили злочини, і підозрюваних, знайти свідків тощо. Низька мобільність служб пов'язана з нестачею автотранспорту, запасних частин і паливно-мастильних матеріалів до нього. Знижує ефективність діяльності і брак спецзасобів, зброї, засобів зв'язку, оргтехніки тощо [4].

Серед найрезультативніших форм і методів підвищення рівня матеріально-технічного забезпечення Національної поліції України слід виокремити такі:

- здійснення ефективної модернізації технічного оснащення Національної поліції України;
- суттєве покращення централізованого постачання сучасної техніки й обладнання для підрозділів поліції;
- утілення в практичну діяльність Національної поліції України передового досвіду організації діяльності поліцейських відомств інших країн, одним із першочергових завдань яких є забезпечення високого рівня матеріально-технічного оснащення [4].

Здійснений науково-правовий аналіз фінансового забезпечення діяльності органів поліції дає підстави для висновку, що реформування органів внутрішніх справ й утворення Національної поліції України супроводжується значними

фінансовими надходженнями як з Державного бюджету, так і з інших джерел. На законодавчому рівні було підвищено рівень грошового забезпечення поліцейських, запроваджено справедливу структуру оплати праці. Крім того, удосконалюють і модернізують матеріально-технічну базу органів поліції. Водночас необхідно оновити деякі види обладнання (приміщення органів поліції, слідчі ізолятори тощо), упровадити сучасні інформаційні технології та системи автоматизованого опрацювання інформації [62].

Отже, з огляду на основну мету фінансування та матеріально-технічного забезпечення Національної поліції України – підтримання її належного функціонування, забезпечення виконання поставлених перед нею завдань, ефективного здійснення визначених у законодавстві функцій, а також схожі засоби здійснення такої діяльності (постачання в достатній кількості необхідних грошових, матеріальних і технічних ресурсів), видається можливим надати таке визначення досліджуваному поняттю. *Так, фінансування та матеріально-технічне забезпечення Національної поліції України становить комплекс визначених на нормативно-правовому рівні заходів з постачання органам Національної поліції України ресурсів фінансового (грошового) та матеріально-технічного характеру для забезпечення їх належного функціонування, підвищення ефективності їхньої діяльності та виконання покладених на них завдань.*

Дослідивши позиції науковців і враховуючи думку широкого кола експертів у цій сфері правовідносин, можна резюмувати, що:

– у науково-правових колах фінансування та матеріально-технічне забезпечення Національної поліції України традиційно розглядають як одне (єдине) та неподільне поняття у зв'язку із тим, що така діяльність належить до компетенції переважно одного суб'єкта;

– фінансуванням Національної поліції України слід вважати діяльність уповноважених суб'єктів, що спрямована на розподіл фондів коштів між органами поліції для виконання ними своїх завдань і функцій;

– фінансування та матеріально-технічне забезпечення Національної поліції України становить комплекс визначених на нормативно-правовому рівні заходів з

постачання органам Національної поліції України ресурсів фінансового (грошового) та матеріально-технічного характеру для забезпечення їх належного функціонування, підвищення ефективності їхньої діяльності та виконання покладених на них завдань.

Висновки до розділу 1

На підставі дослідження теоретико-правових засад фінансування та матеріально-технічного забезпечення Національної поліції України виокремлено історичні періоди їх становлення та розвитку, зокрема: 1) первісний період (III тис. до н.е.); 2) період раннього середньовіччя (кінець V – VIII ст.); 3) киеворуський період (Київської Русі) (IX–XIII ст.); 4) литовсько-польський період (XIV–XVI ст.); 5) період правління Петра I (кінець XVII ст. початок XVIII ст.); 6) період правління Катерини II (XVIII ст.); 7) радянський період (XX ст.); 8) період української незалежності (кінець XX ст. й донині).

Визначено особливості історичних періодів становлення та розвитку фінансування і матеріально-технічного забезпечення Національної поліції України, а саме: у первісний період з'явилися перші зародки поліцейської діяльності, завдяки яким згодом було сформовано інститут поліції. У цей період створювали відповідні підрозділи з поліцейськими функціями, однак їх не було структуровано в межах держави, вони інтегрувалися в судові органи. Вагомим був вплив на поліцейські органи політичних чиновників – представників вищих елітних прошарків населення, що дбали про забезпечення власної безпеки й охорони. Організовували спеціальні підрозділи «когорти нічної варті», які були наділені правоохоронними функціями, мали дотримуватися армійської дисципліни; було встановлено строк перебування на службі – шість років; після закінчення строку служби особа мала право отримати статус громадянина.

Протягом киеворуського періоду не було жодних спеціалізованих правоохоронних органів, органів розшуку злочинців, спеціальних установ охорони правопорядку. Захист правопорядку було покладено на князя, його

дружину, тисячника, намісників, вотчинників і селянську громаду, на міську громаду загалом, життя якої ґрунтувалося на принципах кругової поруки. Першим зводом законів, які частково почали врегульовувати поліцейську діяльність, стала «Руська правда». Спеціалізованих правоохоронних органів не було, однак їхні функції здійснювали князь та його повірені (вірники, мечники, тіуни). На литовсько-польський період припадає розвиток основних форм і методів проведення розслідування, на що вповноважували правоохоронні органи. Під час розслідування стали використовувати докази, якими були: пояснення сторін, показання свідків, призначення «оскарженого», присяга, допити на муках, документи, речові докази тощо. Поліцейські були наділені правоохоронними повноваженнями, до яких належали: розшукова діяльність, охорона громадського правопорядку та досудове розслідування тощо. У період правління Петра I було сформовано новітні органи охорони правопорядку – «караули» та «застави». Правоохоронну систему очолювала губернська канцелярія, якій підпорядковано було міську канцелярію та оберкоменданта. Петровський період ознаменований введенням посади генерал-поліцмейстера, яку легалізовано шляхом включення до 5-го класу чиновників. Знаковою подією періоду правління Катерини II є видання «Наказу Главной полиции», у якому поліцію визначено як багатофункціональний орган, що забезпечує не лише охорону громадського порядку, а й боротьбу зі злочинністю.

Радянський період вирізняється підвищенням статусу поліцейського, а також постійними реформуваннями в правоохоронній сфері. Було створено робітничо-селянську міліцію, сформульовано нові функції працівників міліції у зв'язку з Німецько-радянською війною. Тривало реформування міліції, унаслідок якого Народний комісаріат внутрішніх справ реорганізовано в Міністерство внутрішніх справ СРСР; уперше укладено Дисциплінарний статут; ліквідовано МВС СРСР, створено МВС УРСР; затверджено Положення про радянську міліцію, прийнято Закон УРСР «Про міліцію». Період української незалежності ознаменований реформуванням міліції в поліцію на підставі Закону України «Про Національну поліцію України», який визначає, що фінансування та матеріально-

технічне забезпечення поліції здійснюють за рахунок коштів Державного бюджету України, а також інших джерел, не заборонених законом.

Встановлено, що гроші – це відповідний засіб платежу чи обміну, який є безпосереднім еквівалентом вираження цінності товарів та/або послуг.

Доведено, що поняття «гроші» та «фінанси» співвідносяться як родо-видові категорії, де фінанси – видова, а гроші – родова.

Визначено, що фінанси – це економічні правовідносини, які виникають під час обігу грошових коштів у фінансово-економічній сфері.

Водночас фінансування – це процес, під час якого виділяють, зараховують, розподіляють і перераховують кошти на відповідний рахунок розпорядника коштів у межах, визначених кошторисами й затверджених у державному бюджеті, що передбачені на забезпечення відповідної сфери.

Обґрунтовано, що фінансування Національної поліції – це належний процес, за допомогою якого з бюджету виділяють, зараховують, розподіляють і перераховують кошти на відповідний рахунок розпорядника коштів у межах, визначених кошторисами й затверджених у державному бюджеті, для забезпечення Національної поліції, а також інших джерел, не заборонених законодавством.

Сформульовано, що матеріально-технічне забезпечення Національної поліції України – це організований державою та її органами процес обігу матеріальних благ (засобів виробництва й предметів споживання) і найраціональнішого їх доставляння від виробників до споживачів (поліції).

Аргументовано, що фінансове забезпечення діяльності Національної поліції України в адміністративно-правовому аспекті це – процес розподілу бюджетних коштів, а також надходження та використання фінансових ресурсів з інших не заборонених законодавством джерел в обсягах, необхідних для оплати праці, медичного, санаторно-курортного, пенсійного, житлового й інших видів соціального забезпечення поліцейських та, у встановлених випадках, членів їхніх сімей.

З'ясовано, що фінансове та матеріально-технічне забезпечення Національної поліції України – це комплекс визначених на нормативно-правовому рівні заходів з постачання органам Національної поліції України ресурсів фінансового (грошового) та матеріально-технічного характеру для забезпечення їх належного функціонування, підвищення ефективності їхньої діяльності та виконання покладених на них завдань.

Здійснено класифікацію фінансового та матеріально-технічного забезпечення залежно від їхньої ролі, матеріального вираження й особливостей впливу на процес функціонування Національної поліції, причому кожен з видів ресурсів деталізовано за підвидами: 1) фінансові ресурси (сукупність усіх цільових фондів грошових коштів поліції, необхідних для її функціонування; надходження грошових коштів і здійснювані виплати): централізовані; децентралізовані; 2) матеріальні ресурси: будівлі (дахи, фасади, службові та допоміжні приміщення, гуртожитки та службові квартири); територія (дороги, стоянки автомашин, паркова зона, огорожа, полігони); забезпечувальна господарська структура (майстерні, господарський інвентар, транспорт, телефонні станції, вузли теплопостачання, теплові, електричні й комунальні мережі, водовід, котельні, підстанції, розподільні електропристрої); соціальні структури (їдальні, буфети, актові зали, відомчі установи охорони здоров'я та санаторії, дитячі оздоровчі табори, бази відпочинку, бібліотеки, музеї, будинки культури); спортивні установи (клуби, стадіони, бази); меблі, інвентар, будматеріали, канцтовари, пальне, запчастини; формений одяг; 3) технічні ресурси: охорона (системи контролю і сигналізації, технічні забезпечувальні пристрої); комп'ютери й інша оргтехніка, спецтехніка, засоби зв'язку тощо.

РОЗДІЛ 2

МЕХАНІЗМ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ФІНАНСУВАННЯ ТА МАТЕРІАЛЬНО-ТЕХНІЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ

2.1. Поняття та елементи механізму адміністративно-правового регулювання фінансування і матеріально-технічного забезпечення Національної поліції України

Діяльність відповідних посадових осіб органів і підрозділів Національної поліції України щодо здійснення фінансування та матеріально-технічного забезпечення має ґрунтуватися на взаємозв'язку та взаємоузгодженості управлінської складової цієї сфери та чинної правової бази, яка своєю чергою повинна охоплювати виключне коло суспільних питань, які стосуються аналізованої сфери суспільних відносин і потребують урегулювання. Водночас, як і будь-яка діяльність, сфера фінансування та матеріально-технічного забезпечення Національної поліції України постійно знаходиться в процесі пошуку можливих шляхів досягнення кращих показників своєї реалізації, що ставить за мету здійснення оптимізації адміністративно-правового регулювання.

Фінансування та матеріально-технічне забезпечення Національної поліції України відбувається за допомогою відповідного механізму адміністративно-правового регулювання через організацію обігу та використання засобів праці, основних й оборотних фондів органів Національної поліції України, а також через відповідальність за їх розподіл між структурними підрозділами органів Національної поліції України та споживання в службовій діяльності.

Система адміністративно-правового регулювання фінансування та матеріально-технічного забезпечення Національної поліції України реалізується за допомогою складного механізму, який має структуризовану систему елементів, які взаємопов'язані та доповнюють один одного.

Саме тому, на наш погляд, необхідно розглянути сутність і складові механізму адміністративно-правового регулювання фінансування та матеріально-технічного забезпечення Національної поліції України. З цією метою передусім доцільно схарактеризувати такі категорії, як *«механізм»*, *«механізм правового регулювання»*, *«механізм адміністративно-правового регулювання»* і *«механізм адміністративно-правового регулювання фінансування та матеріально-технічного забезпечення Національної поліції України»*, а також дослідити його складові.

Висвітлюючи зміст механізму адміністративно-правового регулювання фінансування і матеріально-технічного забезпечення Національної поліції України та його елементів, слід керуватися тим, що його ефективність буде залежати від таких показників: а) наскільки якісно, з нормативно-правової позиції, буде врегульовано фінансування та матеріально-технічне забезпечення Національної поліції України; б) чи конкретно визначено пріоритетні напрями й розроблено спеціальні програми розвитку фінансування та матеріально-технічного забезпечення Національної поліції України; в) як регламентовано правовий статус суб'єктів, що здійснюють фінансування та матеріально-технічне забезпечення Національної поліції України; г) чи високим є рівень моральної та економічної підтримки з боку держави щодо фінансування і матеріально-технічного забезпечення Національної поліції України через систему податкових та інших засобів заохочення такого виду діяльності; д) наскільки розвиненою є система засобів фінансування та матеріально-технічного забезпечення Національної поліції України [76, с. 8].

Водночас, коли йдеться про фінансування та матеріально-технічне забезпечення Національної поліції України як соціально-правове явище, слід зазначити, що ефективний його розвиток можливий лише за умови злагодженої, систематичної та безперебійної роботи всіх елементів механізму адміністративно-правового його регулювання. У цьому контексті М. П. Орзіх зауважував, що «механізмовий» підхід (концепція) в юридичних дослідженнях вирізняється тим, що механізм адміністративно-правового регулювання розглядають у єдності всіх

його складових, як категорію не лише збірну, а й системну. Його засоби «окреслено» в їхньому «механізмовому», динамічному аспекті. Це надає можливість відобразити в проблемі механізму процеси функціонування права та його динаміку [77, с. 67].

Механізм адміністративно-правового регулювання призначений для нормативно-правового врегулювання відповідних сфер господарювання, а також утілення в життя різноманітних форм реалізації адміністративно-правових норм за допомогою правозастосування.

Термін «механізм», згідно з визначенням, що містить словник російської мови С. І. Ожегова, походить від грецького «μηχανή» й означає «знаряддя, пристрій, сукупність ланок»; у другому значенні слово позначає систему, устрій, який визначає порядок певного виду діяльності [78, с. 431; 79, с. 665].

Натомість Великий тлумачний словник сучасної української мови поняття «механізм» трактує як внутрішню будову, систему чого-небудь, сукупність станів і процесів, з яких складається певне фізичне, хімічне та інше явище [80, с. 523]. У юридичних словниках поняття «механізм» окремо не визначено [81, с. 540–789; 82, с. 322–367; 83, с. 148–157]. Загалом у категорійному визначенні його тлумачать як одну зі складових, необхідних для формулювання певних явищ у теоретичних дослідженнях науковців.

У межах філософської позиції поняття «механізм» трактують як спосіб пояснення дій та об'єктів, що вивчають у їх взаємодії, з огляду на механічні закономірності [84, с. 675]. Тобто механізм розглядають як ціле, що складається з частин, які взаємодіють. Ці частини взаємопов'язані, проте не взаємозамінні. Вихід з ладу будь-якого елемента механізму тягне за собою псування роботи не лише цієї частини, а механізму загалом [84, с. 676].

Слід також зауважити, що поняття «механізм» є складовою таких правових категорій, як «механізм впливу права на суспільні відносини», «механізм правотворчості», «механізм дії права», а також «механізм правового регулювання». У межах нашого дослідження необхідно дослідити таку правову

категорію, як «механізм правового регулювання». Вважаємо за доцільне проаналізувати погляди вчених щодо цієї категорії.

На думку М. Г. Александрова, механізм правового регулювання – це комплекс правових засобів, за допомогою яких відбувається регулювання суспільних відносин [85, с. 118]. Саме після такого трактування дослідником цієї правової категорії розпочалося ґрунтовне її дослідження іншими вченими.

На думку О. Ф. Скакун, механізм правового регулювання – це процес переведення нормативності права в упорядкованість суспільних відносин, здійснюваний за допомогою системи правових засобів і форм з метою задоволення публічних і приватних інтересів, забезпечення правопорядку) [86, с. 265]. *Ми поділяємо позицію науковця в тій частині, що механізм як динамічна категорія цілком визначається розумінням процесу загалом. Основоположна динаміка механізму правового регулювання вбачається в «переведенні нормативності права в упорядкованість суспільних відносин».*

Дослідники М. С. Кельман й О. Г. Мурашин механізм правового регулювання тлумачать як єдину систему правових засобів, за допомогою яких здійснюють результативне правове впорядкування суспільних відносин і подолання перепон, які стоять на шляху задоволення інтересів суб'єктів права [87, с. 372]. Таке трактування схвалює більшість науковців-адміністративістів.

Водночас Ю. А. Ведерніков і В. С. Грекул визначають такі основні ознаки механізму правового регулювання: є складовою механізму соціального регулювання; об'єднує всі явища правової дійсності (засоби, способи, форми); є взаємопов'язаною системою; є динамічною частиною правової системи суспільства – призначений для приведення в дію необхідних елементів правової системи; результатом його дії є встановлення правопорядку в суспільстві [88, с. 91]. На наш погляд, кожна ознака є обґрунтованою та виправданою, у разі вилучення будь-якої з них механізм як явище, що забезпечує дію права в суспільстві, не зможе функціонувати.

Попри те, що питання адміністративно-правового регулювання неодноразово досліджували українські й іноземні вчені, у межах дослідження

такої правової категорії, як механізм адміністративно-правового регулювання, аспекти, що стосуються фінансування та матеріально-технічного забезпечення Національної поліції України крізь призму зазначеного вище механізму лишилися поза увагою науковців. З огляду на це, необхідно з'ясувати сутність, зміст і характерні особливості наукової категорії «механізм адміністративно-правового регулювання», виокремити його елементи та запропонувати авторське визначення поняття механізму адміністративно-правового регулювання фінансування і матеріально-технічного забезпечення Національної поліції України.

Із цього приводу слід зазначити, що механізм правового регулювання має різноманітні види, одним із яких є механізм адміністративно-правового регулювання.

Дослідниця І. М. Шопіна розглядає механізм адміністративно-правового регулювання як комплекс адміністративно-правових засобів та інших правових явищ, за допомогою яких здійснюють адміністративно-правовий вплив на суспільні відносини [89, с. 55]. Комплексом адміністративно-правових засобів авторка вважає безпосередньо ті самі засоби, за допомогою яких втілюється в життя власне механізм правового регулювання будь-якої сфери. Відмітна його риса полягає в тому, що засоби, способи й методи правового регулювання є складовими адміністративного права. Адміністративно-правовому механізму притаманні ознаки адміністративно-правової формальної визначеності, імперативності тощо.

Науковці В. І. Загуменник, В. В. Мусієнко, В. В. Проценко, О. Х. Юлдашева адміністративно-правове регулювання визначають як цілеспрямований вплив норм адміністративного права на суспільні відносини з метою забезпечення за допомогою адміністративно-правових заходів прав, свобод і публічних законних інтересів фізичних та юридичних осіб, нормального функціонування громадянського суспільства й держави [90, с. 88–89]. Перевагою цього підходу є пряма вказівка на те, що впливає на суспільні відносини – норми адміністративного права. Водночас, досліджуючи поняття механізму адміністративно-правового регулювання та власне адміністративно-правового

регулювання, деякі вчені висвітлюють положення як джерело впливу на суспільні відносини, інші ж норми адміністративного права тлумачать як засіб здійснення впливу суб'єктами публічно-правових відносин. Вважаємо, що у випадку адміністративних правовідносин суб'єкт впливу та норми адміністративного права, за допомогою яких (чи які є джерелом) здійснюють вплив на суспільні відносини, слід вважати нерозривно пов'язаними елементами механізму адміністративно-правового регулювання. Натомість в аналізованій дефініції немає вказівки на ті визначальні ознаки, основні завдання й мету, які можуть відтворити основну суть досліджуваного поняття [91, с. 96].

Ширше трактування механізму адміністративно-правового регулювання пропонують В. В. Галуцько та В. І. Олефір, висвітлюючи його через засоби функціонування єдиної системи адміністративно-правового регулювання з метою забезпечення прав, свобод і публічних законних інтересів фізичних та юридичних осіб, функціонування громадянського суспільства й держави [92, с. 193]. Науковці акцентують на тому, що метою правового регулювання є «забезпечення прав, свобод і публічних законних інтересів фізичних та юридичних осіб, функціонування громадянського суспільства й держави», що, на наш погляд, є позитивним в умовах сьогодення, оскільки будь-яке регулювання зосереджується на людиноцентризмі.

Прив'язка до системи адміністративно-правового регулювання є тим елементом, який розширює таке розуміння поняття, адже механізм у цьому разі може бути висвітлено наближено чи тотожно із системою адміністративно-правового регулювання. Тобто слід керуватися динамічним загальним розумінням механізму, який як категорія має відображати саме дію певних елементів у межах системи та їх взаємодію з іншими об'єктами. Вочевидь, основою такого механізму є норми адміністративного права, які виконують роль засобу цього механізму, є тим об'єктом, який за допомогою механізму реалізується в суспільних відносинах [91, с. 95].

Механізмом адміністративно-правового регулювання Т. О. Коломєць вважає сукупність специфічних юридичних засобів, спрямованих на адаптацію

суспільних відносин до вимог позитивного права, що здійснюється за відповідними стадіями [93, с. 228–229]. На наш погляд, таке формулювання є не цілком влучним, оскільки не відтворює сутності категорії «специфічні юридичні засоби». Також доречно змінити термінологічну конструкцію «адаптація суспільних відносин» на «реалізацію», що видається більш влучним для застосування в широкому науковому колі.

Учені С. Т. Гончарук й А. Ю. Нашинець-Наумова трактують механізм адміністративно-правового регулювання як самостійну систему правових засобів, за допомогою яких здійснюється відповідний правовий вплив на правовідносини [94, с. 39].

Аналізуючи підходи до тлумачення механізму адміністративно-правового регулювання, Ю. В. Кривицький у своїх міркуваннях, наближаючи механізм адміністративно-правового регулювання до явища правового регулювання, максимально споріднює ці правові категорії, водночас залишаючи їх паралельними одна одній. Цікаво, що в такому разі точкою споріднення є норма права. Однак у контексті правового регулювання норма права є правилом поведінки, що передбачає здійснення певних активних дій відповідним суб'єктом (суб'єктами) правовідносин або необхідність утриматися від здійснення активних дій. Забезпечувальним елементом ефективної дії норми права є така категорія, як відповідальність. Водночас у механізмі адміністративно-правового регулювання норма права, на наш погляд, відіграє роль основоположного елемента, який у практичному аспекті, активуючи механізм адміністративно-правового регулювання, запускає в дію його функціональні структурні складові, яким притаманний організаційно-управлінський вияв.

Встановлюючи сферу правового регулювання, слід керуватися не стільки класифікацією суспільних відносин (економічні, політичні тощо), скільки матерією права як нормативного регулятора, спрямованість якого – свобода та порядок у суспільстві [95, с. 279].

Першій стадії загальнонормативного регулювання відповідає нормативний елемент (норми права, нормативні акти), до якого належить усе, що обслуговує

норми права: систематизація законодавства, законодавча техніка, нормативне тлумачення.

Другій стадії регулювання відповідає такий елемент, як правові відносини (суб'єктивні права й обов'язки), за допомогою якого приписи норм права конкретизуються, трансформуються в суб'єктивні права та обов'язки конкретних суб'єктів у конкретних відносинах. До цього елементу долучаються такі юридичні факти, як фактичні підстави виникнення, зміни та припинення правовідносин. Зауважимо також, що правовідносини мають дві підстави для виникнення і руху (зміни й припинення): нормативне (норми права) і фактичне (юридичні факти).

Третій стадії регулювання відповідає такий елемент механізму, як акти реалізації (дотримання, виконання, використання). Важливе місце в механізмі правового регулювання посідають застосування та акти застосування. Вони наявні на другій і третій стадіях та є двигуном механізму, дають йому енергію, підштовхують до руху. Вагому роль у механізмі відіграє правосвідомість. Вона «обслуговує» всі стадії та елементи правового регулювання. Результатом дії механізму є законність і правопорядок.

На думку О. В. Кузьменко, найважливішими засобами механізму адміністративно-правового регулювання є норми права. За їх допомогою, з одного боку, регулюють поведінку суб'єктів адміністративного права, охороняють права фізичних і юридичних осіб, встановлений у державі правопорядок, з іншого – виникають адміністративні правовідносини, у яких реалізується статус суб'єктів. В адміністративно-правових відносинах, що є складовою правового регулювання, індивідуалізуються положення певної норми адміністративного права, визначаються характер, права й обов'язки їхніх учасників [96, с. 78].

Загалом поділяючи таке твердженнями, додамо, що норми права як елемент адміністративно-правового регулювання, втілюючись у правовідносинах у сфері фінансування та матеріально-технічного забезпечення Національної поліції України, визначають не лише взаємну сукупність прав й обов'язків учасників (суб'єктів) таких правовідносин, вони визначають обсяги та вид відповідальності учасників таких правовідносин.

У механізмі адміністративно-правового регулювання Т. О. Коломоєць виокремлює органічні та функціональні складові. Органічними складовими механізму адміністративно-правового регулювання вона вважає ті, які визначають сутність явища механізму адміністративно-правового регулювання, тобто без яких не може відбуватися механізм. Функціональними складовими механізму адміністративно-правового регулювання авторка вважає ті, що безпосередньо впливають на механізм адміністративно-правового регулювання та не є обов'язковими його елементами [97, с. 136].

Натомість О. Г. Стрельченко механізмом адміністративно-правового регулювання вважає систему елементів, які взаємопов'язані та взаємозалежні [98, с. 91; 99, с. 174]. Дослідниця також обстоює думку щодо наявності двох груп складових механізму адміністративно-правового регулювання, а саме: а) органічної; б) функціональної. *Водночас, аналізуючи запропоноване визначення, зазначимо, що наша позиція не збігається з думкою зазначеної авторки стосовно того, що:*

по-перше, механізм адміністративно-правового регулювання – це сукупність правових засобів, за допомогою яких здійснюється правове регулювання суспільних відносин виключно у сфері адміністративного права;

по-друге, структурні складові елементи механізму адміністративно-правового регулювання, які належать до функціональної групи, не є обов'язковими для функціонування механізму;

по-третє, структурні складові механізму – це виключно правові засоби.

Щодо першої позиції слід зауважити, що, на нашу думку, механізм адміністративно-правового регулювання є явищем загальноправовим, тому коло тих суспільних відносин, на які він здійснює вплив, не обмежується лише сферою адміністративного права.

Учені С. Т. Гончарук й А. Ю. Нашинець-Наумова до структури такого механізму адміністративно-правового регулювання відносять відповідні норми адміністративного права, акти тлумачення та акти реалізації цих норм,

адміністративно-правові відносини, а також форми й методи їх адміністративно-правового регулювання [94, с. 39].

Механізм адміністративно-правового регулювання знаходить свій зовнішній вияв і у сфері діяльності корпорацій в Україні. Тож слід констатувати, що твердження стосовно обмеження його вияву виключно сферою адміністративного права не цілком слушне.

Щодо другої позиції зазначимо, що на підставі аналізу стану розробленості проблематики механізму адміністративно-правового регулювання можна дійти висновку, що в науці адміністративного права немає однозначної позиції вчених не тільки щодо кількісно-якісного складу структурних складових механізму адміністративно-правового регулювання, а й стосовно доцільності та необхідності групування елементів цього механізму.

Кожен адміністративіст трактує досліджуване поняття та визначає його структурні елементи по-різному.

Зокрема, Н. В. Шевчук, Т. О. Коломоєць вважають, що механізм адміністративно-правового регулювання містить такі структурні елементи: а) норми права; б) правовідносини; в) акти реалізації юридичних прав та обов'язків [100, с. 53; 101, с. 52].

Крізь призму механізму адміністративно-правового регулювання фінансування та матеріально-технічного забезпечення Національної поліції України спробуємо сформулювати власний підхід до визначення структурних елементів, які пояснюють дію цього механізму.

Безперечно, основоположною складовою механізму адміністративно-правового регулювання фінансування та матеріально-технічного забезпечення Національної поліції України є **норма права**, яка встановлює конкретне правило поведінки, яке має практично втілитися за допомогою відповідних актів реалізації норм права учасниками правовідносин, що приводить до виникнення, розвитку та припинення правовідносин у сфері фінансування і матеріально-технічного забезпечення Національної поліції України. Однак слід з'ясувати, чи ці три виокремлені елементи у своїй сукупності є достатніми для виникнення

правовідносин у сфері фінансування та матеріально-технічного забезпечення Національної поліції України, тобто приведення в дію механізму адміністративно-правового регулювання.

Вважаємо, що їх недостатньо, оскільки активація норм права, які ми назвали для прикладу (як наслідок – їх утілення безпосередньо через акти реалізації норм права) уможливиться лише тоді, коли настане фактична життєва подія, з якою пов'язана дія конкретної норми права. Тобто деякі норми права можуть містити у своєму змісті, крім правила поведінки, ще й відомості про юридичний факт або сукупність юридичних фактів, з яким пов'язана дія такої норми права.

Отже, не слід стверджувати, що трьох основних структурних елементів механізму адміністративно-правового регулювання фінансування та матеріально-технічного забезпечення Національної поліції України достатньо для виникнення правовідносин.

Аргументуючи третю позицію, слід акцентувати на визначенні поняття «*правовий засіб*», запропоноване знаними вченими-адміністративістами.

Зокрема, Б. І. Пугінський, уникаючи застосування поняття «*правові засоби*» до тих юридичних реалій, які вже відображено усталеними власними науковими поняттями (нормативні акти, правовідносини, інші об'єкти, які традиційно вивчає юридична наука), зазначає, що правові засоби – це поєднання (комбінації) юридично значущих дій, які здійснюють суб'єкти в дозволених межах і які слугують досягненню їхньої мети (інтересів), що не суперечать законодавству й інтересам суспільства [102, с. 87].

Учений С. С. Алексєєв пропонує поняття «*правовий засіб*» трактувати як об'єктивовані субстанціональні правові явища, наділені фіксованими властивостями, що дають змогу реалізувати потенціал права, його силу [103, с. 14].

На підставі зазначеного можна констатувати, що однозначного розуміння категорії «*правовий засіб*» досі не сформовано. Отже, наполягати на тому, що структурні складові механізму – це виключно правові засоби, ми не можемо.

Зауважимо, що Б. І. Пугрінський структурними елементами механізму адміністративно-правового регулювання вважає комбінацію юридично значущих дій, які здійснюють відповідні суб'єкти. Тоді позиція С. С. Алексєєва щодо тлумачення категорії правового засобу як правових явищ не дозволяє розглядати механізм адміністративно-правового регулювання як сукупність правових засобів.

Слушною видається думка О. М. Кальчука, який до структури механізму адміністративно-правового регулювання відносить категорії *правової свідомості* та *правової культури*, зазначаючи, що ці дві категорії хоча й не належать до правових засобів, а є правовими явищами, однак вони відіграють важливу роль у якісному функціонуванні механізму адміністративно-правового регулювання.

З-поміж структурних елементів механізму адміністративно-правового регулювання фінансування та матеріально-технічного забезпечення Національної поліції України В. К. Колпаков та О. В. Кузьменко виокремлюють адміністративно-правові засоби, за допомогою яких здійснюється вплив на відносини, які виникають у процесі реалізації адміністративних зобов'язань публічної адміністрації.

У межах структури цього механізму вчені визначають такі елементи (засоби):

- норми адміністративного права, об'єктивно виражені в законах та інших нормативних актах;
- адміністративно-правові відносини;
- акти застосування норм адміністративного права;
- акти тлумачення норм адміністративного права;
- правосвідомість;
- правова культура;
- законність [104, с. 241].

Науковці В. В. Галуцько, В. І. Олефір, М. П. Пихтін, крім зазначених вище складових, доповнюють механізм деякими іншими. На їхнє переконання, до складових механізму адміністративно-правового регулювання належать: 1) норми адміністративного права та їх зовнішнє вираження – джерело права; 2) публічна

адміністрація; 3) принципи діяльності публічної адміністрації; 4) індивідуальні акти публічної адміністрації; 5) адміністративно-правові відносини; 6) форми адміністративного права; 7) тлумачення норм адміністративного права; 8) методи адміністративного права; 9) процедури реалізації адміністративно-правових норм; 10) принцип законності [105, с. 78].

З огляду на запропоновану структуру механізму адміністративно-правового регулювання, потребує уваги такий елемент механізму, як законність.

Деякі вчені Колпаков В.К. та Кузьменко О.В. поміж елементів механізму адміністративно-правового регулювання виокремлюють: 1) норми адміністративного права, об'єктивно виражені в законах та інших нормативних актах; 2) адміністративно-правові відносини; 3) акти застосування норм адміністративного права; 4) акти тлумачення норм адміністративного права; 5) правосвідомість; 6) правову культуру; 7) законність.

Отже, зважаючи на те, що предметом нашого дослідження є не рід – механізм адміністративно-правового регулювання та його елементи, а вид – механізм адміністративно-правового регулювання фінансування та матеріально-технічного забезпечення Національної поліції України, вважаємо за необхідне визначити елементи саме зазначеного механізму адміністративно-правового регулювання.

На нашу думку, адміністративно-правові норми є одним з основних елементів механізму адміністративно-правового регулювання фінансування та матеріально-технічного забезпечення Національної поліції України, які врегульовують питання поняття, видів, правового становища суб'єктів у досліджуваній сфері тощо.

На підставі викладеного вище вважаємо, що елементами механізму адміністративно-правового регулювання фінансування та матеріально-технічного забезпечення Національної поліції України є:

1) норма адміністративного права, тобто сукупність нормативно-правових актів різної юридичної сили, які врегульовують аспекти фінансування та матеріально-технічного забезпечення Національної поліції України;

2) організаційно-структурні формування, тобто система державних і недержавних утворень, на які покладено завдання з урегулювання відносин, що виникають між суб'єктами публічного адміністрування у сфері фінансування та матеріально-технічного забезпечення Національної поліції України;

3) правовідносини, пов'язані із фінансуванням і матеріально-технічним забезпеченням Національної поліції України;

4) акти реалізації норм адміністративного права щодо фінансування та матеріально-технічного забезпечення Національної поліції України;

5) правова свідомість;

6) правова культура;

7) законність, тобто відповідний правовий режим, за допомогою якого учасники адміністративних правовідносин дотримуються норм адміністративного та інших галузей права, а за їх порушення настає кримінальна, адміністративна, цивільна та дисциплінарна відповідальність.

Також доцільно розглянути й іншу позицію, згідно з якою до складу механізму адміністративно-правового регулювання фінансування та матеріально-технічного забезпечення Національної поліції України належать такі основні елементи: адміністративно-правові норми; адміністративно-правові відносини; суб'єкти адміністративного права; акти реалізації норм адміністративного права та допоміжні (додаткові) елементи механізму адміністративно-правового регулювання – правова свідомість, правова культура та законність [106, с. 143; 107, с. 35].

Механізм правового регулювання, як і будь-якого іншого інституту, є складним за своєю структурою. Унаслідок розвитку суспільних відносин, постійних змін у законодавстві, а також з огляду на реформування Національної поліції України, постає необхідність постійного вдосконалення механізму правового регулювання, адаптації законодавства, що потребує детального вивчення й аналізу з подальшим урахуванням і використанням отриманих результатів у практичній діяльності.

Одним з елементів адміністративно-правового регулювання фінансування та матеріально-технічного забезпечення Національної поліції України є законність, яку М. І. Байтін розглядає в трьох вимірах:

– законність як принцип поведінки всіх учасників суспільних відносин у конкретному соціумі й державі, що охоплює вимоги виконання та дотримання законів усіма державними і муніципальними органами, установами, громадськими організаціями, посадовими особами й громадянами;

– законність як принцип і метод формування та діяльності всіх гілок державної влади – законодавчої, виконавчої та судової; принцип і метод здійснення завдань та функцій держави, правових форм її діяльності – правотворчої (насамперед законодавчої) і правозастосовної (правовиконавчої та правоохоронної); принцип і метод упорядкування відносин, що виникають між суб'єктами права;

– законність як правовий режим – невід'ємна складова демократичного політичного режиму, певний стійкий правовий стан між державою та суспільством, державними органами й громадянами, за якого обопільне виконання і дотримання законів як населенням, так і владою органічно поєднане з підвищеною відповідальністю органів державної влади за забезпеченням законності, захист прав і свобод особи – рішучим припиненням правопорушень та невідворотністю юридичної відповідальності за них [108, с. 8–12].

Проаналізувавши думки вчених, доходимо висновку, що в межах структури механізму адміністративно-правового регулювання фінансування та матеріально-технічного забезпечення Національної поліції України категорія «законність» не є елементом зазначеного механізму. Вважаємо, що законність необхідно розглядати у двох аспектах, зокрема: як правовий режим точного й неухильного дотримання норм законодавства всіма суб'єктами правовідносин, зокрема тих, які пов'язані з реалізацією діяльності щодо фінансування та матеріально-технічного забезпечення Національної поліції України; як принцип діяльності суб'єктів здійснення фінансування і матеріально-технічного забезпечення Національної поліції України.

Отже, можна сформулювати авторське визначення поняття адміністративно-правового регулювання фінансування та матеріально-технічного забезпечення Національної поліції України, яке слід тлумачити як комплекс адміністративно-правових норм, що врегульовують суспільні відносини, котрі виникають у процесі здійснення фінансування та матеріально-технічного забезпечення Національної поліції України, з метою раціонального використання коштів Державного бюджету України й інших джерел фінансування.

Водночас механізмом адміністративно-правового регулювання фінансування та матеріально-технічного забезпечення Національної поліції України є система взаємопов'язаних і взаємодоповнюваних правових заходів, засобів та явищ, що у своїй сукупності створюють підстави для виникнення, розвитку й припинення правовідносин, пов'язаних з організацією та провадженням фінансування і матеріально-технічного забезпечення Національної поліції України.

Зміст механізму адміністративно-правового регулювання фінансування і матеріально-технічного забезпечення Національної поліції України можна висвітлити через визначення мети, завдань, напрямів, об'єктів, суб'єктів здійснення фінансового й матеріально-технічного забезпечення.

До структурних елементів аналізованого механізму належать не лише адміністративно-правові засоби, які сприяють здійсненню фінансування та матеріально-технічного забезпечення Національної поліції України, а й правові явища, які, доповнюючи одне одного, реалізують дію механізму адміністративно-правового регулювання фінансування та матеріально-технічного забезпечення Національної поліції України загалом. До них належать: норми права; акти реалізації норм права; правовідносини; юридичний факт (сукупність юридичних фактів); правова свідомість; правова культура [109, с. 34].

Водночас у загальній теорії права механізмом правового регулювання переважно вважають систему правових засобів, за допомогою яких забезпечують результативний правовий вплив на суспільні відносини [110, с. 150], коли нормативність права переходить в упорядкованість суспільних відносин [95,

с. 498]. Правознавці слушно зазначають, що власну цінність право може реалізувати лише завдяки його інструментальній силі та дії [111, с. 27], і саме таку силу права забезпечує механізм правового регулювання.

Механізм адміністративно-правового регулювання тлумачать як систему адміністративно-правових засобів, що впливають на суспільні відносини, організують їх відповідно до завдань держави й суспільства [112, с. 42]. Водночас деякі адміністративісти використовують й інший підхід до визначення механізму адміністративно-правового регулювання, акцентуючи на організаційних аспектах діяльності компетентних державних органів і громадських організацій.

Ефективність правового впливу на суспільні відносини у сфері публічного адміністрування щодо фінансування та матеріально-технічного забезпечення Національної поліції України залежить не тільки від його особливостей, правильно обраного методу регулювання, а й від успішного використання всіх елементів механізму фінансування та матеріально-технічного забезпечення, за допомогою якого правову волю втілюють у фактичну поведінку суб'єктів адміністративного права [113, с. 88].

Кожен елемент механізму адміністративно-правового регулювання фінансування та матеріально-технічного забезпечення Національної поліції України виконує специфічну роль у регулюванні поведінки людей. Ці елементи одночасно є юридичними засобами адміністративно-правового регулювання. Натомість адміністративно-правові засоби залучено в процес регулювання в певній послідовності. Таким чином, адміністративно-правове регулювання становить процес послідовного використання адміністративно-правових засобів для досягнення завдань щодо регулювання дій учасників суспільних відносин [113, с. 88].

Зокрема, Ю. О. Тихомиров з-поміж складових механізму адміністративно-правового регулювання виокремлює:

- загальну систему державного управління у сфері, галузі, що охоплює статус і функції спеціальних органів та інших органів, що діють у певній сфері, галузі;
- набір адміністративно-правових регуляторів, що притаманні цій сфері, галузі;
- комплект, стандарт необхідних правових актів й інших регуляторних документів;
- механізм державного контролю та нагляду;
- низові організації – об’єкти управління;
- інформаційне забезпечення;
- участь громадян та їхніх об’єднань [114, с. 48].

Такий підхід не суперечить інструментальному змісту механізму адміністративно-правового регулювання, оскільки передбачає як предмет аналізу не правові засоби, а правові форми (організаційні аспекти) того самого правового явища. Застосування обох підходів дає змогу повніше відтворити зміст організаційно-правових засад взаємодії таких суб’єктів як структурних елементів механізму адміністративно-правового регулювання.

Згідно з визначенням, що пропонують тлумачні словники, змістом будь-якого механізму є система ланок, які відповідають послідовним станам певної дії, відображаючи її внутрішній порядок. Так, зміст і структура механізму адміністративно-правового регулювання взаємодії таких суб’єктів зумовлені стадіями процесу правового регулювання. Традиційно розрізняють три такі стадії:

- регламентування суспільних відносин;
- дія юридичних норм;
- реалізація суб’єктивних юридичних прав та обов’язків [115, с. 34].

Таким стадіям правового регулювання кореспондують три основні елементи механізму адміністративно-правового регулювання взаємодії суб’єктів фінансування та матеріально-технічного забезпечення Національної поліції України:

– адміністративно-правові норми, що створюють на стадії регламентування порядку взаємодії суб'єктів фінансування та матеріально-технічного забезпечення з метою попередження правопорушень у цій сфері правовідносин;

– адміністративно-правові відносини між суб'єктами фінансування та матеріально-технічного забезпечення, які виникають і змінюються внаслідок дії адміністративно-правових норм у вигляді певних юридичних прав й обов'язків;

– акти реалізації юридичних прав та обов'язків суб'єктами фінансування і матеріально-технічного забезпечення.

Найважливішими засобами механізму адміністративно-правового регулювання фінансування та матеріально-технічного забезпечення Національної поліції України є *норми права*. За допомогою них, з одного боку, регулюють поведінку суб'єктів фінансування та матеріально-технічного забезпечення Національної поліції України, охороняють їхні права, встановлений у державі правопорядок, водночас на їх підставі виникають адміністративні правовідносини щодо фінансування та матеріально-технічного забезпечення Національної поліції України, у яких статус суб'єктів реалізується. В адміністративно-правових відносинах як елементі адміністративно-правового регулювання фінансування та матеріально-технічного забезпечення Національної поліції України індивідуалізують положення певної норми адміністративного права, визначають права й обов'язки їх учасників [113, с. 88]. Акти застосування норм адміністративного права включають у механізм адміністративно-правового регулювання фінансування та матеріально-технічного забезпечення Національної поліції України як засоби індивідуалізації прав, обов'язків і міри відповідальності.

Отже, у механізмі адміністративно-правового регулювання взаємодії суб'єктів фінансування та матеріально-технічного забезпечення Національної поліції України *правові норми* як засоби регулювання функціонують у формі численних нормативно-правових актів. Розглядаючи ці нормативні джерела як складові першого елементу механізму адміністративно-правового регулювання, доцільно виокремити такі їхні групи, що становлять єдину систему:

– загальні нормативно-правові акти, які визначають вихідні положення щодо здійснення фінансування та матеріально-технічного забезпечення, а також організацію взаємодії суб'єктів цієї діяльності;

– програмно-цільові нормативно-правові акти, які, відповідно до вимог загальних нормативно-правових актів та з огляду на фактичний стан фінансування і матеріально-технічного забезпечення, передбачають напрями розвитку й удосконалення організації взаємодії цих суб'єктів;

– спеціальні нормативно-правові акти, що визначають окремих суб'єктів фінансування та матеріально-технічного забезпечення, їхні завдання, структуру, юридичні права й обов'язки, порядок взаємодії з іншими суб'єктами;

– інші спеціальні нормативно-правові акти, що конкретизують окремі положення правової організації взаємодії суб'єктів фінансування та матеріально-технічного забезпечення.

У цій системі нормативно-правові акти, які визначають загальний зміст адміністративно-правового статусу окремих суб'єктів фінансування та матеріально-технічного забезпечення, безпосередньо створюють умови для дії інших нормативних актів, правових норм, що в них містяться.

Своєю чергою адміністративно-правові відносини в теорії права також представлені певною моделлю, відповідно до якої в складі будь-яких правовідносин виокремлюють такі елементи:

- об'єкт правовідносин;
- суб'єкти правовідносин;
- зміст правовідносин [19, с. 138; 113, с. 88].

Наступним елементом механізму адміністративно-правового регулювання фінансування та матеріально-технічного забезпечення Національної поліції України є адміністративно-правові відносини як відносини, що виникають з приводу виконання адміністративних зобов'язань публічною адміністрацією щодо фінансування та матеріально-технічного забезпечення Національної поліції України. Відмітна ознака адміністративно-правових відносин полягає в тому, що органи публічної адміністрації в них є владною стороною, яка реалізує свої

виконавчо-розпорядчі повноваження щодо фінансування та матеріально-технічного забезпечення Національної поліції України, тобто має право на прийняття владного (обов'язкового) рішення [113, с. 88].

Адміністративно-правові відносини, які виникають стосовно фінансування та матеріально-технічного забезпечення Національної поліції України, вирізняються тим, що вони є видом правових відносин та формою існування соціальних відносин, які виникають, змінюються та припиняються у сфері публічного адміністрування щодо фінансування й матеріально-технічного забезпечення Національної поліції України. Вони формуються в межах і на підставі адміністративно-правових норм, які містять у собі абстрактну конструкцію відносин щодо фінансування та матеріально-технічного забезпечення Національної поліції України. Відносини об'єктивуються внаслідок виникнення юридичних фактів, передбачених адміністративно-правовими нормами. Одна із сторін адміністративно-правових відносин завжди є носієм владних повноважень (публічна адміністрація), без якого існування адміністративно-правових відносин неможливе; адміністративно-правові відносини можуть виникати за ініціативою будь-якої зі сторін. Водночас згода або бажання другої сторони не є обов'язковою умовою їх виникнення, так само як і наявність або відсутність у неї владних повноважень [113, с. 88].

З огляду на зазначене, пропонуємо *вирізняти такі групи адміністративно-правових відносин, які виникають між суб'єктами фінансування та матеріально-технічного забезпечення Національної поліції України:*

– *адміністративно-правові відносини, що пов'язані з підготовкою суб'єктів фінансування та матеріально-технічного забезпечення й інших осіб до участі в такому забезпеченні;*

– *адміністративно-правові відносини, які забезпечують допуск до проведення фінансування та матеріально-технічного забезпечення;*

– *адміністративно-правові відносини, які виникають на етапі участі у фінансуванні та матеріально-технічному забезпеченні;*

– *контрольно-наглядові адміністративно-правові відносини;*

– адміністративно-правові відносини щодо притягнення правопорушників до адміністративної чи дисциплінарної відповідальності.

Важливим елементом механізму адміністративно-правового регулювання фінансування та матеріально-технічного забезпечення Національної поліції України є суб'єкти як конкретні учасники адміністративно-правових відносин щодо фінансування і матеріально-технічного забезпечення Національної поліції України, наділені правами й обов'язками у сфері фінансування та матеріально-технічного забезпечення Національної поліції України. Передумовою вступу цих суб'єктів у конкретні адміністративно-правові відносини щодо фінансування та матеріально-технічного забезпечення Національної поліції України є наявність у них правоздатності й дієздатності.

На підставі зазначеного доцільно сформулювати власну дефініцію суб'єктів адміністративно-правових відносин щодо фінансування та матеріально-технічного забезпечення Національної поліції України, якими слід вважати державні органи, підприємства, установи й організації, окремих службових, посадових осіб і громадяни, які на підставі норм адміністративного права здійснюють заходи щодо фінансування та матеріально-технічного забезпечення Національної поліції України.

Механізм адміністративно-правового регулювання фінансування та матеріально-технічного забезпечення Національної поліції України передбачає *об'єкт правовідносин*, яким адміністративно-правова доктрина позначає те, щодо чого виникають, розвиваються та припиняються адміністративно-правові відносини [113, с. 88].

Відповідно до нашого дослідження, об'єктом правовідносин у сфері фінансування та матеріально-технічного забезпечення Національної поліції України є безпосередньо фінансування і матеріально-технічне забезпечення Національної поліції України.

Отже, елементами механізму адміністративно-правового регулювання фінансування та матеріально-технічного забезпечення Національної поліції

України є: система нормативно-правових актів, якими урегульовано правовий статус суб'єкта, об'єкта та засоби адміністративно-правового регулювання.

Об'єкт і суб'єкт адміністративно-правового регулювання є первинними складовими механізму адміністративно-правового регулювання сфери фінансування та матеріально-технічного забезпечення Національної поліції України. Їхня взаємодія окреслена нормативно-правовими актами, які передбачають державний вплив на сферу фінансування та матеріально-технічного забезпечення. Такими є органи публічного управління, підприємства, установи організації, що забезпечують фінансування та матеріально-технічне забезпечення Національної поліції України. Нормативно-правові акти відображають безпосередньо всі сторони діяльності суб'єктів фінансування та матеріально-технічного забезпечення Національної поліції України. На їх підставі створюють нові правила поведінки у сфері фінансування та матеріально-технічного забезпечення Національної поліції України, виникають та змінюються конкретні правові відносини, скасовують застарілі норми поведінки щодо фінансування та матеріально-технічного забезпечення тощо. Крім того, засоби адміністративно-правового регулювання фінансування та матеріально-технічного забезпечення формують розгалужену систему правових прийомів, що використовує держава для фінансування та матеріально-технічного забезпечення Національної поліції України.

2.2. Принципи адміністративно-правового регулювання та стадії фінансування і матеріально-технічного забезпечення Національної поліції України

Ефективність адміністративно-правового регулювання фінансування та матеріально-технічного забезпечення Національної поліції України зумовлена насамперед науковою обґрунтованістю елементів, що відображають його сутність

і внутрішню будову, ключовими з яких є принципи й стадії адміністративно-правового регулювання в цій сфері.

Досліджували зазначену проблематику такі дослідники: Г. В. Атаманчук [116], С. О. Андренко [117], Р. В. Ігонін [118], Т. О. Коломоєць [119], К. К. Колпаков, О. В. Кузьменко [113], А. М. Колодій [120], Н. Р. Нижник [121], О. Ф. Скакун [122], Р. А. Сербин [123], О. Г. Стрельченко [124], Ю. О. Тихомиров [125], С. В. Щербак [126], у працях яких висвітлено питання щодо принципів і стадій адміністративно-правового регулювання фінансування та матеріально-технічного забезпечення, однак вони не враховують сучасний етап організаційних і законодавчих змін, які актуалізувалися у зв'язку з обранням нашою країною європейського вектору розвитку.

У цьому контексті слід визначити такі правові категорії, як *«принципи»*, *«принципи правового регулювання»* та *«принципи фінансування і матеріально-технічного забезпечення Національної поліції України»*.

Категорія принципу як методологічна основа є першочерговою та первинною в теорії будь-якої науки. Для юридичної науки питання про принципи права завжди було актуальним.

Поняття «принцип» походить від латинського «*principium*», що означає начало, основу у філософії, те, на чому ґрунтується певна сукупність фактів або знань, водночас наявне первинне значення – перший, основний, вихідний [127, с. 214].

Принцип (від лат. *principium* – «основа, начало») – це першооснова, керована ідея, основне правило поведінки. У суб'єктивному значенні принцип означає основне припущення, передумову, в об'єктивному значенні – вихідний пункт, першооснова. Глумачний словник української мови пропонує такі визначення слова «принцип»: 1) основне, вихідне положення якої-небудь наукової системи, теорії, ідеологічного напрямку; засада, основний закон якої-небудь точної науки; 2) особливість, покладена в основу створення або здійснення чого-небудь, спосіб створення або здійснення чогось; правило, покладене в основу діяльності

якої-небудь організації, товариства; 3) переконання, норма, правило, яким керується хто-небудь у житті, поведінці; канон [128, с. 72; 129, с. 927].

Якщо розглядати поняття «принцип» з позицій загальноживаного, літературного значення, то це правило, норма, якою керується хто-небудь у житті, поведінці [130, с. 436]. Словник української мови визначає термін «принцип» (з лат. *principium* – першооснова) як основне, вихідне положення будь-якої теорії, вчення, світогляду, теоретичної програми [131, с. 614]. У юридичній енциклопедії принципи потлумачено як основні засади, вихідні ідеї, що вирізняються універсальністю, загальною значущістю, вищою імперативністю та відображають суттєві положення теорії, вчення, науки [132, с. 110].

Принцип, вважає Г. В. Атаманчук, відтворює в системі державного управління закономірності, відносини, взаємозв'язки між її елементами [133, с. 186]. Водночас принцип – це специфічне поняття, у якому міститься не стільки закономірність, відносини, взаємозв'язок, скільки наше знання про них [134, с. 262]. На думку О. Л. Коренева, принципи відображають об'єктивні закони суспільного розвитку й характерні риси управлінської практики [16, с. 16]. Водночас В. К. Колпаков стверджує, що принципи – це науково обґрунтовані та практично закріплені у відповідних термінологічних категоріях позитивні закономірності [135, с. 20]. Слушною, на наш погляд, також є думка Г. І. Петрова, який зазначає, що, на відміну від об'єктивних природних і суспільних законів, принципи залежать від їх пізнання людьми, від людської свідомості [136, с. 55].

Цілком обґрунтованою видається позиція П. М. Рабіновича, згідно з якою принципами є керівні засади (ідеї), що зумовлені об'єктивними закономірностями існування та розвитку людини й суспільства, визначають зміст і спрямованість правового регулювання [137, с. 82]. Схвалюємо й думку В. Я. Малиновського, який зазначає, що принципами є базові істини, ключові ідеї, норми поведінки, які відображають закони розвитку суспільних взаємовідносин і формулюються у формі наукових положень (переважно правових) [138, с. 192].

Також Є. Ф. Губський вирізняє два аспекти терміна «принцип»: у суб'єктивному значенні – як основоположне положення, передумова, а в об'єктивному значенні – як вихідний пункт, першооснова [139, с. 363].

Так, А. М. Колодій з позицій гносеології акцентує на тому, що категорія «принцип» тісно пов'язана з категоріями «закономірність» і «сутність». Поняття «принцип» співвідноситься з категорією «ідея» в тому випадку, коли останньою філософи вважають внутрішню логіку, закон існування об'єкта, те, що становить його внутрішню сутність [140, с. 112; 141, с. 16–17]. Доцільно зауважити, що сутність і закон є однорівневими поняттями, але не одноманітними й тотожними. Схожими є поняття закону та принципу, оскільки в закономірності відбувається відображення системи взаємозв'язків між явищами, а безпосередньо принцип є уособленням основоположних ознак, сутності відповідних явищ, які співвідносяться. Водночас категорія «принцип» пов'язана з поняттям «ідея» лише в тому разі, коли ідею визначають як внутрішньоорганізаційну необхідність існування об'єкта через визначення його внутрішньої суті.

Слово «принцип» у сучасних українських тлумачних словниках потрактовано як особливість, покладену в основу створення або здійснення чогось-небудь, спосіб створення або здійснення чогось. На правилах ґрунтується діяльність якої-небудь організації, товариства тощо [140; 142, с. 112; 143, с. 941].

Категорію «принцип» у цих значеннях застосовують щодо різноманітних соціальних явищ – права, економіки, політики, моралі тощо. Поняття «принцип» прийнятне лише до тих категорій, які саме можуть бути названі визначальними, основоположними, оскільки принцип є узагальненим втіленням суті відповідного явища, що відтворює об'єктивну реальність і закономірності, які в ньому діють [140, с. 112].

У юридичній науці принципом вважають основоположне, вихідне положення певної теорії, вчення, науки тощо [144, с. 27].

Принципи Ю. П. Битяк трактує як вихідні, об'єктивно зумовлені основоположні засади, відповідно до яких формуються та функціонують система й зміст цієї галузі права. На його погляд, за межами соціальної активності та

практичної діяльності суб'єктів принципи адміністративного права не можуть бути сформовані й закріплені, а тим паче реалізовані [145, с. 29].

У теорії держави та права принципами вважають найзагальніші вимоги, які ставлять до суспільних відносин та їхніх учасників, вихідні, керівні засади, відправні установлення, що відображають сутність права й впливають з ідей справедливості й свободи, визначають загальну спрямованість і найістотніші риси чинної правової системи [146, с. 197].

Слід зазначити, що в юридичній літературі різних періодів спостерігаємо розмаїття дефініцій зазначених принципів. Деякі автори визначають їх як «ідейну пружину» [147, с. 225]. Інші акцентують увагу на тому, що це «закономірності, зв'язки, відносини» [148, с. 37], або «поняття», «положення, що втілюють закономірності суспільного життя» [149, с. 215; 150, с. 21], «соціальні умови» [151, с. 302] тощо.

На підставі проаналізованих позицій доходимо висновку, *що принципи – це відповідні основні ідеї, першопочаткові детермінанти, які становлять підґрунтя створення належної конструкції.*

Науковець В. В. Галуцько серед визначальних рис принципів адміністративного права виокремлює такі: 1) вони формуються з метою забезпечення прав і свобод людини та громадянина й нормального функціонування громадянського суспільства та держави; 2) установлюють керівні засади-настанови, що визначають найважливіші правила, за якими здійснюють та організують діяльність суб'єктів адміністративного права; 3) принципи адміністративного права вирізняються прогресивністю, засвідчують ідеальні для умов сучасності основоположні засади поведінки суб'єктів адміністративного права, однак які є реально досяжними [105, с. 62–68].

Серед принципів сучасного адміністративного права можна визначити загальні та спеціально-галузеві. Загальні принципи мають фундаментальне значення для галузі адміністративного права. Вони виявляються і деталізуються в галузевих принципах адміністративного права, які своєю чергою поділяють на основні принципи та принципи формування й функціонування його окремих

інститутів (наприклад, принципи публічної служби, принципи адміністративної відповідальності, принципи адміністративної процедури тощо) [105, с. 39; 128, с. 73].

Загальні принципи українського адміністративного права закріплено в Конституції України, вони конкретизуються та розвиваються в законодавчих й інших нормативно-правових актах. До них належать: 1) принцип пріоритету прав і свобод людини й громадянина; 2) принцип верховенства права; 3) принцип законності; 4) принцип рівності громадян перед законом; 5) принцип демократизму правотворчості й реалізації права; 6) принцип взаємної відповідальності держави і людини; 7) принцип гуманізму й справедливості у взаємовідносинах між державою та людиною [105, с. 39; 128, с. 73].

Спеціально-галузеві принципи пов'язані з принципами виконавчої діяльності Української держави. Принципи виконавчої діяльності – це потенційна основа формування галузевих принципів адміністративного права. Водночас слід зауважити, що в нормах адміністративного права принципи виконавчої діяльності постають у зміненому вигляді, набуваючи форми конкретних загальнообов'язкових вимог. Ґрунтуючись на досягненнях юридичної науки, аналізі чинного адміністративного законодавства України та практики його застосування, можна дійти висновку, що основні принципи формуються в площині взаємовідносин між суспільством й органами виконавчої влади. Вони є безпосереднім засобом реалізації загальних принципів і повніше відтворюють сутність формування та функціонування адміністративного права України, його місце й роль у правовій системі. На цій підставі принципи адміністративного права поділяють на різновиди (загальні принципи адміністративного права; спеціально-галузеві принципи адміністративного права: а) основні галузеві принципи адміністративного права; б) принципи окремих інститутів адміністративного права) тощо [128, с. 73].

Наступною досліджуваною категорією нашого дослідження є принципи фінансування та матеріально-технічного забезпечення Національної поліції.

Поділяючи підхід С. О. Андrenко [117, с. 46–47], зазначимо, що принципи адміністративно-правового регулювання фінансування та матеріально-технічного забезпечення Національної поліції тісно пов'язані з принципами правового регулювання. Унаслідок цього постає необхідність у дослідженні категорії *«принципи правового регулювання»*.

Дослідженню принципів правового регулювання присвячено праці В. Є. Бобильова [152], Т. О. Затолокіної [153], А. М. Колодія [120], М. Ю. Осипова [154], Р. Л. Іванова [155] та ін. Однак досі не проаналізовано загальнотеоретичну модель принципів правового регулювання як самостійної юридичної категорії. У зв'язку із цим принципи правового регулювання не вважають самостійним юридичним явищем, що має реальне значення, вони продовжують залишатися майже недослідженою другорядною категорією, ні властивості, ні ознаки якої досі не досліджено [142, с. 111].

Водночас Н. О. Саглаєва слушно зауважує, що принципи правового регулювання слід розглядати як базові теоретичні моделі, систему специфічних нормативно-правових регулятивних засобів яких залучають до конкретних механізмів правового регулювання залежно від специфіки предмета й мети правового регулювання [142, с. 111–112]. На думку С. Г. Стеценка, принципами правового регулювання можна вважати керівні ідеї, передумови, які можуть бути використані як базис для побудови норм права [156, с. 388].

Принципи забезпечення неодмінно повинні мати юридичний зміст, втілюватися в структурних елементах механізму правового регулювання та знайти свій вияв у: 1) нормах адміністративного права; 2) адміністративному законодавстві, яке є зовнішньою формою змісту правових норм; 3) управлінських правовідносинах, які є формою реалізації повноважень суб'єктів фінансування та матеріально-технічного забезпечення [157, с. 31–33].

Отже, принципи адміністративно-правового регулювання втілюють керівні, фундаментальні засади, які визначають зміст і спрямованість певної діяльності (сфери, галузі, інституту). Вони є постійними та обов'язковими; закріплені, як

правило, у правових нормах; взаємопов'язані й відображають специфіку відповідної діяльності (сфери, галузі).

Окреслені наукові позиції не містять визначення принципів адміністративно-правового регулювання фінансування та матеріально-технічного забезпечення Національної поліції України. Саме тому постала необхідність у формулюванні авторського визначення принципів адміністративно-правового регулювання фінансування і матеріально-технічного забезпечення Національної поліції України.

Отже, принципами адміністративно-правового регулювання в досліджуваній сфері слід вважати фундаментальні основи (основоположні засади), які визначають сутність і значення фінансування та матеріально-технічного забезпечення, характеризують його зміст, а також визначають форми й методи діяльності спеціально уповноважених суб'єктів щодо забезпечення органів і підрозділів Національної поліції України фінансовими та матеріально-технічними ресурсами.

Метою будь-якої системи принципів, зокрема принципів адміністративно-правового регулювання фінансування та матеріально-технічного забезпечення Національної поліції України, є досягнення гармонізації правового регулювання, тобто упорядкування правових норм так, щоб їхній зміст був максимально взаємоузгодженим і відповідав типу суспільних відносин, які виникають у процесі здійснення діяльності щодо забезпечення органів Національної поліції України фінансовими й матеріально-технічними ресурсами.

Науковці не дійшли одностайної думки щодо класифікації принципів у цій сфері. Наприклад, І. М. Шопіна виокремлює такі групи принципів адміністративно-правового регулювання фінансування і матеріально-технічного забезпечення Національної поліції України як керівних ідей, що можуть бути основою для побудови норм права: системні, призначені забезпечувати внутрішню єдність права, підтримувати стійкі зв'язки між правовими нормами (загальноправові, міжгалузеві, галузеві, а також принципи інститутів

адміністративного права), принципи правотворчості, правореалізації та правоохорони [158, с. 12].

Водночас більшість науковців вирізняють загальні принципи (тобто ті, що притаманні будь-якій управлінській діяльності в суспільстві) і спеціальні (тобто ті, що враховують специфіку певного державного інституту та його адміністративно-правовий статус) [159; 160; 142, с. 111–112; 161]. Поділяючи цю позицію, розглянемо загальні та спеціальні принципи адміністративно-правового регулювання в досліджуваній сфері.

Розглядаючи загальні принципи адміністративно-правового регулювання фінансування та матеріально-технічного забезпечення Національної поліції України, передусім слід акцентувати на принципах державної служби, оскільки служба в поліції, згідно з ч. 1 ст. 59 Закону України «Про Національну поліцію», є державною службою особливого характеру [42], а Національна поліція України є насамперед органом державної влади, діяльність якого має відповідати загальноприйнятим стандартам у сфері проходження державної служби.

Принципи державної служби закріплено в ст. 4 Закону України «Про державну службу», відповідно до якої державну службу здійснюють з дотриманням таких принципів: верховенства права; законності; професіоналізму; патріотизму; добросовісності; ефективності; забезпечення рівного доступу до державної служби; політичної неупередженості; прозорості; стабільності [162]. Водночас Закон України «Про Національну поліцію» у розділі II (ст. 6–12) закріпив положення про те, що поліція у своїй діяльності керується такими принципами: верховенства права (ст. 6); дотримання прав і свобод людини (ст. 7); законності (ст. 8); відкритості та прозорості (ст. 9); політичної нейтральності (ст. 10); взаємодії з населенням на засадах партнерства (ст. 11); безперервності (ст. 12) [163].

Дослідження чинного законодавства України та наукових праць учених дає підстави стверджувати також про наявність й інших (спеціальних) принципів, які за своїм характером і змістом безпосередньо враховують специфіку адміністративно-правового регулювання фінансування та матеріально-технічного

забезпечення Національної поліції України. Так, принципи реформування органів внутрішніх справ відповідно до позитивного світового досвіду та реалій сьогодення було втілено у Стратегії розвитку ОВС [30], серед яких (крім зазначених вище принципів верховенства права, деполітизації, підзвітності та прозорості в роботі, а також тісної співпраці з населенням і місцевими громадами) визначено два принципи, які не відображено в Законі України «Про Національну поліцію» [163; 42], а саме принципи демілітаризації та професійної підготовки персоналу (або професіоналізму й компетентності).

Зазначені принципи, на нашу думку, безпосередньо стосуються принципів фінансування та матеріально-технічного забезпечення Національної поліції. Зокрема, принцип демілітаризації поліції – це необхідна складова нової філософії, організації, підготовки та функціонування підрозділів Національної поліції, що набуває особливого значення в контексті євроінтеграції України. Із цього приводу слушно зазначає В. Жмінько: «...ігнорування важливості демілітаризації поліції може зумовити значну небезпеку і стати на заваді демократизації правоохоронних органів... безпосередня участь працівників правоохоронних органів у бойових діях, поза сумнівом, впливатиме на процес реформування в Україні та може спричинити збереження воєнізованого характеру міліції і затримати процес її демілітаризації на невизначений термін. Поліція має зберігати демілітаризований характер навіть за умов воєнного часу...» [164, с. 104].

Цей принцип передбачений відповідними міжнародними стандартами щодо діяльності органів забезпечення правопорядку. Так, Рада Європи розробила стандарти щодо статусу поліції, поліцейських і порядку виконання ними повноважень, відповідно до яких поліція є не військовим формуванням, а службою, яка надає суспільству й окремим його представникам допомогу та послуги щодо забезпечення безпеки і правопорядку. Статус поліцейських передбачає: поліцейські є публічними службовцями, а не військовослужбовцями; звання офіцерів поліції є спеціальними, тобто відмінними від військових звань. У зв'язку із цим реалізація в Україні таких європейських стандартів мала перетворити військові, централізовані, політично залежні формування міліції в

поліцейську публічну службу, орієнтовану на інтереси громад, яка діятиме під координацією та управлінням цивільного МВС [165, с. 7].

Принцип професіоналізму й компетентності у сфері адміністративно-правового регулювання фінансування та матеріально-технічного забезпечення Національної поліції випливає зі змісту основних положень Закону України «Про Національну поліцію», згідно з якими: одним з основних обов'язків поліцейського є професійне виконання службових обов'язків відповідно до вимог нормативно-правових актів, посадових (функціональних) обов'язків, наказів керівництва (п. 2 ч. 1 ст. 18); фінансування та матеріально-технічне забезпечення поліції здійснюють за рахунок коштів Державного бюджету України, а також інших джерел, не заборонених законом (п. 1 ст. 105), тощо [163].

У юридичній літературі поняття «професіоналізм» розглядають як глибоке та всебічне знання, володіння практичними навичками в певній галузі суспільної діяльності. Науковці С. В. Ківалов і Л. Р. Біла вважають, що «професіоналізм» зобов'язує: бути постійно готовими до здійснення посадових повноважень; добре знати предмет власної державно-службової діяльності; знати свої обов'язки та права, якісно здійснювати функції та повноваження, передбачені законодавством і посадовими положеннями й інструкціями; володіти правилами та процедурами діяльності державних органів; мати загальну і спеціальну професійну підготовку; знати юридичні й морально-етичні норми у сфері державної служби [166, с. 19].

За смисловим значенням принцип компетентності ототожнюється з принципом професіоналізму, оскільки слово «компетентний» тлумачать переважно так: «1) який має достатні знання в якій-небудь галузі; який з чим-небудь добре обізнаний; тямущий; який ґрунтується на знанні; кваліфікований; 2) який має певні повноваження; повноправний, повновладний» [167, с. 874]. Одним зі смислів поняття компетентності є характеристика особистих рис людини, володіння компетенцією – певною нормою, досягнення якої може свідчити про можливість правильного виконання завдання [168, с. 24].

Вважаємо також, що сучасна специфіка адміністративно-правового регулювання фінансування та матеріально-технічного забезпечення Національної

поліції України ґрунтується на таких принципах: 1) цілеспрямованості, який означає, що діяльність уповноважених суб'єктів безпосередньо спрямована на досягнення загальної мети, а саме на забезпечення органів та підрозділів Національної поліції України необхідним рівнем фінансового й матеріально-технічного забезпечення, що своєю чергою дасть змогу ефективно виконувати покладені на них обов'язки; 2) індивідуальної відповідальності кожного працівника як за вчинення ним протиправних, неправомірних діянь, так і за неналежне виконання обов'язків у процесі здійснення фінансування та матеріально-технічного забезпечення органів і підрозділів Національної поліції України тощо.

Окреслені вище принципи закріплені в правових нормах або ж впливають з них. Проте слід зауважити, що в чинному законодавстві України, зокрема у відомчих нормативно-правових актах МВС України та Національної поліції України, не визначено таких (спеціальних) принципів, які за змістом безпосередньо враховують специфіку адміністративно-правового регулювання фінансування та матеріально-технічного забезпечення Національної поліції України:

принцип об'єктивності, спрямований на якнайповніше виключення виявів суб'єктивізму, однобічності й упередженості, а його сутність полягає в забезпеченні встановлення, аналізу та оцінювання реальних фактів, які мають значення для прийняття обґрунтованих рішень щодо вирішення конкретних ситуацій, учинення подальших дій [169, с. 64];

принцип неупередженості, що є необхідною умовою належного виконання уповноваженими суб'єктами фінансування та матеріально-технічного забезпечення Національної поліції України;

принцип підзвітності, який означає, що наділені владними повноваженнями й відповідальністю суб'єкти фінансування та матеріально-технічного забезпечення Національної поліції України зобов'язані аргументовано доповідати й обговорювати результати своєї діяльності як з безпосереднім і вищим

керівництвом, так і з громадськістю. Прикладом зазначеного принципу є, зокрема, оприлюднення інформації про переможців проведених тендерів тощо;

принцип плановості та прогнозування, тобто забезпечення логічної послідовної діяльності кожного з учасників процесу фінансування і матеріально-технічного забезпечення органів та підрозділів Національної поліції України тощо.

Ці принципи забезпечують шляхом складання перспективних і поточних планів для ефективного та своєчасного виконання завдань у сфері фінансування і матеріально-технічного забезпечення Національної поліції України з метою попередження, обмеження та ліквідації наявних, потенційних і неминучих ризиків, пов'язаних з неналежним рівнем фінансування та матеріально-технічного забезпечення тощо.

Оскільки правові норми, які регулюють сферу фінансування та матеріально-технічного забезпечення, мають гармонійно поєднуватися із суспільними цінностями та концепцією реформування системи МВС України, а реалізація принципів як основоположних засад фінансового й матеріально-технічного забезпечення Національної поліції України сприятиме успішному здійсненню функцій, реалізації завдань із забезпечення охорони публічного порядку, вважаємо, що доцільно нормативно закріпити такі спеціальні принципи, як: принцип індивідуального підходу й індивідуальної відповідальності; принцип плановості та прогнозування; принцип об'єктивності й неупередженості.

Водночас Ю. В. Ковбасюк, К. О. Ващенко, Ю. П. Сурмін вважають, що принципи управління у сфері фінансування та матеріально-технічного забезпечення діяльності Національної поліції України можна об'єднати в такі групи:

1) загальносистемні принципи (об'єктивності, законності, гласності, розподілу влади, делегування повноважень, соціальної спрямованості, оптимізації управління, комплексності, керованості, контрольованості й публічності);

2) специфічні принципи (міжгалузевого характеру, самостійності, плановості, пріоритетності публічних видатків щодо прибутків державної

скарбниці, а також оптимального поєднання прямих (адміністративних) і непрямих (економічних) методів управління) [170, с. 124].

З огляду на зазначене, вважаємо за доцільне принципи адміністративно-правового регулювання сфери фінансування та матеріально-технічного забезпечення діяльності Національної поліції України згрупувати так:

1) загальні принципи (верховенства права, законності, дотримання прав і свобод людини, відкритості й прозорості, політичної нейтральності, гласності, об'єктивності, повноти тощо);

2) системно-управлінські принципи (взаємодії з населенням на засадах партнерства, цілісності, системності, стабільності, гнучкості, компетентності, своєчасності, плановості, підконтрольності, економічності тощо);

3) характерологічно-функціональні принципи (міжгалузевого характеру, самостійності, плановості, пріоритетності публічних видатків щодо прибутків скарбниці, а також оптимального поєднання прямих (адміністративних) і непрямих (економічних) методів адміністрування, відповідальності контролюючого суб'єкта матеріально-технічного забезпечення перед державою та підконтрольною структурою за об'єктивність матеріально-технічного забезпечення Національної поліції України) [1].

У зв'язку з обмеженим обсягом дисертаційного дослідження розглянемо лише частково згруповані принципи адміністративно-правового регулювання сфери фінансування та матеріально-технічного забезпечення діяльності Національної поліції України.

Отже, проаналізуємо загальні принципи адміністративно-правового регулювання фінансування та матеріально-технічного забезпечення Національної поліції України:

принцип верховенства права, що є основою правової системи демократичного суспільства та поширюється на всі правовідносини й означає, що людина, її права та свободи визнані найвищими соціальними цінностями, які визначають зміст і спрямованість будь-якої діяльності держави;

принцип дотримання прав і свобод людини, що зумовлює такий характер функціонування Національної поліції України, за якого її фінансування та матеріально-технічне забезпечення були б спрямовані на діяльність з утілення в життя прав і свобод людини, гарантованих Конституцією та законами України, а також міжнародними договорами України, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою, і сприяли їх реалізації;

принцип законності, відповідно до якого: а) фінансування та матеріально-технічне забезпечення Національної поліції України мають здійснювати виключно на підставі, у межах повноважень і в спосіб, що визначені Конституцією та законами України; б) їм заборонено виконувати злочинні чи явно незаконні розпорядження та накази; в) накази, розпорядження і доручення вищих органів, керівників, посадових та службових осіб, службова, політична, економічна або інша доцільність не можуть бути підставою для порушення порядку здійснення фінансування і матеріально-технічного забезпечення Національної поліції України;

принцип відкритості та прозорості, який передбачає, що: а) поліція забезпечує постійне інформування органів державної влади й органів місцевого самоврядування, а також громадськість про свою діяльність щодо фінансування та матеріально-технічного забезпечення органів і підрозділів Національної поліції України; б) поліція забезпечує доступ до публічної інформації, власником якої вона є, у порядку й відповідно до вимог, визначених законом; в) поліція може оприлюднювати (поширювати) інформацію з обмеженим доступом лише у випадках і в порядку, визначених законом; г) нормативно-правові акти, що регламентують діяльність поліції, обов'язково оприлюднюються на вебпорталі центрального органу управління поліції.

У цьому контексті слід зауважити, що відповідно до Принципів Європейського адміністративного простору, принцип відкритості та прозорості означає відкритість на протипагу секретності; прозорість на протипагу дискретності; винятковість конфіденційного та секретного характеру діяльності органів публічної влади; набрання законної сили тільки після офіційного

опублікування; підлеглість публічних адміністрацій зовнішньому контролю; обов'язкове обґрунтування та наведення підстав прийнятого рішення особі, чії права або законні інтереси зачіпають унаслідок його прийняття [165; 171];

принцип політичної нейтральності, згідно з яким: а) поліція забезпечує захист прав і свобод людини незалежно від політичних переконань та партійної приналежності; б) поліція у своїй діяльності є незалежною від рішень, заяв чи позицій політичних партій та громадських об'єднань; в) в органах і підрозділах поліції заборонено використовувати будь-які предмети, на яких зображена символіка політичних партій, провадити політичну діяльність; г) поліцейським заборонено висловлювати особисте ставлення до діяльності політичних партій під час виконання службових повноважень, а також використовувати службові повноваження з політичною метою;

принцип взаємодії, який передбачає, що діяльність поліції здійснюється в тісній співпраці та взаємодії з населенням, територіальними громадами й громадськими об'єднаннями на засадах партнерства тощо.

Розглянемо також системно-управлінські принципи фінансування та матеріально-технічного забезпечення Національної поліції України.

Принцип системності полягає в об'єднанні за відповідної диференціації окремих підходів для виконання як загальних, так і спеціальних завдань матеріально-технічного забезпечення Національної поліції України [1].

Принцип плановості матеріально-технічного забезпечення полягає у визначенні завдань, форм і методів цієї діяльності, її суб'єктів та об'єктів. Досягнення завдань, визначених планом, обов'язково передбачає відповідну підготовку, надання необхідних сил, їх правильне розташування та використання, чого досягають за допомогою своєчасного складання плану та доведення його до виконавців. Принцип плановості полягає також у визначенні конкретних термінів матеріально-технічного забезпечення [1].

Принцип підконтрольності матеріально-технічного забезпечення Національної поліції України полягає, з одного боку, у визначенні чітких субординаційних відносин між органами (службами, підрозділами), які його

здійснюють, а з іншого – у систематичному проведенні контрольних-ревізійних заходів [1].

Принцип економічності матеріально-технічного забезпечення Національної поліції України передбачає: визначення пріоритетних напрямів і сфер такого забезпечення; економію матеріальних цінностей; витрачання бюджетних коштів і матеріальних ресурсів лише в межах затверджених кошторисів. Елементами економічності можна вважати заходи, спрямовані на реалізацію норм витрат палива під час експлуатації транспортних засобів Національної поліції України. Принцип економічності потребує перегляду норм експлуатації автотранспорту, речового майна, які не відповідають реальним потребам і призводять до різних порушень у процесі ведення документації та звітності [172, с. 268].

Відповідно до теми нашого дослідження необхідно розглянути стадії фінансування та матеріально-технічного забезпечення зазначеного органу.

Фінансування Національної поліції України охоплює всі стадії (етапи) фінансового забезпечення, зокрема:

- формування та використання бюджетних коштів різних рівнів;
- створення і використання фондів обов'язкового особистого страхування поліцейських;
- створення й використання коштів різних державних позабюджетних фондів (пенсійного, соціального страхування тощо);
- отримання та використання банківських позик і компенсаційних виплат для будівництва індивідуального житла й житлово-будівельних кооперативів, державних допомог, інших соціальних компенсаційних виплат;
- кредитні відносини; обчислення потреби в кредитах і грошових коштах, їх витребування, отримання та розподіл, витрачання, облік, звітність і контроль;
- залучення та використання коштів, які отримують підрозділи Національної поліції України в суб'єктах держави від фінансово-господарської діяльності [1].

Фінансове забезпечення діяльності Національної поліції України в адміністративно-правовому контексті можна визначити як процес розподілу

бюджетних коштів, а також надходження та використання фінансових ресурсів з інших не заборонених законодавством джерел в обсягах, необхідних для оплати праці, медичного, санаторно-курортного, пенсійного, житлового й інших видів соціального забезпечення поліцейських або членів їхніх сімей (у встановлених випадках) [1].

Відповідно до ст. 105 Закону України «Про Національну поліцію», фінансування та матеріально-технічне забезпечення поліції здійснюють за рахунок коштів Державного бюджету України, а також інших джерел, що не заборонені законодавством [42].

У Законі України «Про Державний бюджет на 2020 рік» зазначено, що на фінансування діяльності Національної поліції України виділено 15 500 000,0 тис. грн, що майже на 5 % більше за попередній період. Варто зауважити, що із цих коштів 11 532 718,9 тис. грн було використано для оплати праці поліцейських та інших службовців органів поліції [174].

Таким чином, найбільший обсяг витрат державного бюджету, спрямованих на фінансування діяльності Національної поліції України, витрачають на оплату праці працівників органів й установ поліції. Проте в зазначеному Законі не деталізовано розміри видатків на фінансування конкретних видів діяльності Національної поліції України [1].

Головним елементом у структурі фінансового забезпечення органів поліції є грошове забезпечення персоналу, що, відповідно до наказу Міністерства внутрішніх справ України «Про затвердження Порядку та умов виплати грошового забезпечення поліцейським Національної поліції та здобувачам вищої освіти закладів вищої освіти із специфічними умовами навчання», що здійснюють підготовку поліцейських охоплює: посадовий оклад; оклад за спеціальним званням; щомісячні додаткові види грошового забезпечення (підвищення посадового окладу, надбавки, доплати, які мають постійний характер); премії; одноразові додаткові види грошового забезпечення [175; 9, с. 437].

Постановою Кабінету Міністрів України «Про грошове забезпечення поліцейських Національної поліції» затверджено схеми окладів за спеціальним

званням поліцейських, а також посадових окладів курсантів вищих навчальних закладів Міністерства внутрішніх справ України зі специфічними умовами навчання та схеми посадових окладів поліцейських [47].

Аналізуючи структуру й розміри грошового забезпечення працівників поліції, слід зауважити, що, на противагу рівню оплати праці колишніх працівників органів внутрішніх справ (зокрема, працівників міліції), відбулося не лише значне підвищення розмірів посадових окладів поліцейських, а й суттєво змінилася структура грошового забезпечення та порядок нарахування доплат і премій [1].

На підставі здійсненого аналізу чинного законодавства України доходимо висновку, що фінансування для Національної поліції України передбачено частково з Державного бюджету України та місцевих бюджетів органів місцевого самоврядування.

Так, Закон України «Про Національну поліцію» регламентує, що виконавчі комітети сільських, селищних і міських рад надають безоплатно органам та підрозділам поліції службові приміщення, обладнані меблями й засобами зв'язку, транспорт, а також інші матеріально-технічні засоби. Крім цього, комунальні та приватні підприємства можуть надавати органам і підрозділам поліції кошти, транспорт й інші матеріально-технічні засоби, необхідні для виконання повноважень поліції. Міністерство внутрішніх справ України отримує гранти для реформування та становлення Національної поліції України. З огляду на це, можна констатувати залучення фінансових ресурсів не лише з бюджетних джерел [1].

Отже, фінансування діяльності органів поліції здійснюють з таких джерел: коштів державного й місцевого бюджетів; коштів, отриманих за надання оплатних адміністративних послуг у розмірі, визначеному законодавством України; грантів; інших джерел, що не заборонені законодавством [1].

Планомірна організація матеріально-технічного забезпечення з метою реалізації головних завдань Національної поліції України (захист прав, свобод й інтересів особи, суспільства та держави від злочинних й інших протиправних

посягань, попередження і припинення злочинів, інших правопорушень) є важливою передумовою гарантування внутрішньої безпеки нашої держави [1].

Злагоджені дії органів публічної адміністрації щодо організації матеріально-технічного забезпечення Національної поліції України на всіх етапах є запорукою гарантування національної безпеки загалом.

Процес матеріально-технічного забезпечення Національної поліції України переважно пов'язаний з конкретними політичними й історичними процесами та безпосередньо впливає на стабільність та ефективність діяльності правоохоронних органів. Це складний соціально-економічний процес. За умов ринкової форми господарювання значущості набуває вивчення кон'юнктури ринку, пошук найвигідніших постачальників, визначення потреб щодо ресурсів, а також контроль за виконанням умов постачання [58, с. 17].

Процес матеріально-технічного забезпечення охоплює декілька взаємопов'язаних стадій:

- вивчення потреб у певному виді матеріальних цінностей і належних фінансових можливостей;*
- проведення тендерів на постачання продукції та/або послуг;*
- підготовку й укладення договорів;*
- отримання ресурсів, передання їх споживачам (поліції) [1].*

Матеріально-технічне забезпечення в системі Національної поліції України в межах компетенції здійснює низка служб, а саме: департамент матеріального забезпечення – єдиний у системі Міністерства внутрішніх справ України практичний підрозділ із централізованого матеріально-технічного забезпечення Національної поліції України; департамент фінансового забезпечення та бухгалтерського обліку, господарський департамент, а також управління капітального будівництва та інвестицій. Діяльність зазначених структурних підрозділів організовують відповідно до чинного законодавства, указів Президента України й постанов Кабінету Міністрів України, вказівок Міністерства економічного розвитку та торгівлі України, Міністерства фінансів, наказів МВС України, положень про департаменти і самостійні служби

Національної поліції України, на які покладено функції щодо надання поліції окремих видів спеціальної техніки, обладнання та матеріалів [1].

Отже, існує чимало компетентних суб'єктів публічного адміністрування, які врегульовують матеріально-технічне забезпечення Національної поліції України на підставі різноманітних актів публічного адміністрування.

У процесі забезпечення підрозділів Національної поліції України належними нормами всіх матеріально-технічних ресурсів використовують різні види постачання. Майже 30 % обсягів постачання здійснюють централізовано та планово через державне замовлення шляхом розподілу. Додаткове постачання організують безпосередньо за допомогою укладання договорів між суб'єктами постачання й органами Національної поліції України. Попри виняткову необхідність підвищення ефективності діяльності Національної поліції України, стан її матеріально-технічного забезпечення є недостатнім, унаслідок чого виникає загроза національній безпеці держави [1].

Головними причинами низького рівня матеріально-технічного забезпечення Національної поліції України є хаотичний розвиток економічної та політичної ситуації в нашій країні. Сучасний стан економіки України вносить значні корективи до системи ресурсного забезпечення Національної поліції України, які необхідно враховувати, щоб мати можливість ефективно виконувати покладені на них обов'язки. Це складне завдання, проте органи Національної поліції України мають адекватно реагувати на всі зміни, що відбуваються в економіці країни. До найефективніших форм і методів підвищення рівня матеріально-технічного забезпечення Національної поліції України належать: ефективна модернізація технічного оснащення; суттєве покращення централізованого постачання сучасної техніки й обладнання для підрозділів; утілення в практичну діяльність провідного досвіду організації діяльності поліцейських відомств інших країн, одним із першочергових завдань яких є забезпечення високого рівня матеріально-технічного оснащення [1].

Таким чином, ефективність управління у сфері фінансування та матеріально-технічного забезпечення Національної поліції України безпосередньо

залежить від застосування системи принципів загалом. Усі принципи державного управління взаємопов'язані, будь-яке порушення хоча б одного з них призведе до порушення іншого. Державне управління процесом матеріально-технічного забезпечення Національної поліції України має полягати в досягненні збалансованості, стійкості до негативних чинників національної безпеки, здатності забезпечувати ефективне функціонування та розвиток Національної поліції України. Фінансування цього органу охоплює всі стадії фінансового забезпечення [1].

Матеріально-технічне забезпечення здійснюють за взаємопов'язаними та взаємозалежними стадіями, якими є: вивчення необхідних вимог і потреб щодо матеріальних цінностей; визначення відповідних тендерів на постачання продуктів та послуг; укладення актів адміністрування щодо матеріально-технічного забезпечення; отримання матеріальних цінностей працівниками поліції.

2.3. Адміністративно-правова характеристика суб'єктів фінансування та матеріально-технічного забезпечення Національної поліції України

Дослідження загального змісту поняття механізму адміністративно-правового регулювання фінансування та матеріально-технічного забезпечення Національної поліції України дає змогу детальніше проаналізувати систему цих суб'єктів та їхні адміністративно-правові статуси.

Отже, серед суб'єктів фінансування та матеріально-технічного забезпечення Національної поліції України можна виокремити осіб, діяльність яких має бути спрямована на виконання завдань, що стоять перед органами й підрозділами поліції, принаймні одного з таких завдань. З огляду на адміністративно-правові статуси цих суб'єктів, у межах моделі механізму адміністративно-правового регулювання вважаємо за доцільне здійснити класифікацію цих суб'єктів.

У найзагальнішому вигляді таку класифікацію можна здійснити на підставі ознаки наявності в суб'єкта фінансування та матеріально-технічного забезпечення

Національної поліції України публічно-владних повноважень. У цьому разі серед таких суб'єктів слід розрізняти, з одного боку, органи державної влади й органи місцевого самоврядування, а з іншого боку – суб'єктів, що не наділені публічно-владними повноваженнями.

На наш погляд, суб'єктів фінансування і матеріально-технічного забезпечення Національної поліції України можна поділити на дві категорії, а саме:

1) суб'єкти, які наділені публічно-владними повноваженнями, а саме:

– Верховна Рада України;

– Президент України;

– Кабінет Міністрів України;

– центральні органи державної виконавчої влади, що мають такі повноваження, їх територіальні підрозділи (Міністерство внутрішніх справ України, Департамент фінансово-облікової політики, Департамент державного майна та ресурсів, Управління ліцензування, Департамент внутрішнього аудиту);

– державні служби, інспекції, агентства та комісії;

– місцеві державні адміністрації, їх управління та відділи;

– органи місцевого самоврядування;

2) суб'єкти, які не мають публічно-владних повноважень, а саме:

– установи;

– підприємства;

– організації будь-якої форми власності.

Водночас класифікувати суб'єктів фінансування та матеріально-технічного забезпечення Національної поліції України можна також і залежно від етапу здійснення такого забезпечення, на якому здійснює свою діяльність відповідний суб'єкт. На наше переконання, слід виокремити такі класифікаційні групи суб'єктів фінансування та матеріально-технічного забезпечення Національної поліції України:

– суб'єкти, які досліджують проблеми фінансування та матеріально-технічного забезпечення Національної поліції України, розроблення та

обґрунтування концепції щодо реалізації відповідних заходів;

– суб'єкти, які здійснюють законодавче закріплення концепції фінансування та матеріально-технічного забезпечення Національної поліції України;

– суб'єкти, які безпосередньо реалізують заходи з фінансування та матеріально-технічного забезпечення Національної поліції України;

– суб'єкти, які здійснюють контроль і нагляд за процесом реалізації заходів із фінансування та матеріально-технічного забезпечення Національної поліції України, застосовують заходи впливу до правопорушників.

Вважаємо за доцільне здійснити ґрунтовну характеристику суб'єктів фінансування та матеріально-технічного забезпечення Національної поліції України.

Первинним суб'єктом публічної адміністрації, який здійснює фінансування та матеріально-технічне забезпечення Національної поліції України, є *Верховна Рада України*.

Пункт 22 ст. 85 Конституції України встановлює, що Верховна Рада України затверджує загальну структуру, чисельність, функції Міністерства внутрішніх справ України; Закон України «Про загальну структуру і чисельність Міністерства внутрішніх справ України» [4] конкретизує зазначену статтю Основного Закону.

Президент України також є суб'єктом публічного адміністрування у сфері фінансування та матеріально-технічного забезпечення Національної поліції України. Згідно зі ст. 102 Конституції, Президент України є головою держави, гарантом державного суверенітету, територіальної цілісності України, дотримання Конституції, прав і свобод людини та громадянина [2].

Усі повноваження Президента України так чи інакше пов'язані з публічною адміністрацією, оскільки мета діяльності Президента України під час реалізації будь-яких його повноважень збігається з метою реалізації власне публічної адміністрації – забезпечення законності, прав і свобод громадян,

зокрема у сфері фінансування та матеріально-технічного забезпечення Національної поліції України [176, с. 65].

Міністерство внутрішніх справ України є центральним органом виконавчої влади, діяльність якого спрямовується і координується Кабінетом Міністрів України. Воно є головним органом у системі центральних органів виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сферах: забезпечення охорони прав і свобод людини, інтересів суспільства та держави, протидії злочинності, підтримання публічної безпеки й порядку, а також надання поліцейських послуг тощо [177].

Питання фінансового, матеріально-технічного забезпечення та військового постачання в системі *Міністерства внутрішніх справ України* в межах їхньої компетенції вирішує низка служб, а саме: Департамент фінансово-облікової політики, Департамент державного майна та ресурсів, Управління ліцензування, а також Департамент внутрішнього аудиту. Діяльність зазначених структурних підрозділів організовано відповідно до чинного законодавства України, указів Президента України та постанов Кабінету Міністрів України, вказівок Міністерства економічного розвитку та торгівлі України, Міністерства фінансів України, наказів Міністерства внутрішніх справ України, положень про департаменти, а також про самостійні служби Міністерства внутрішніх справ України, на які покладено функції забезпечення Національної поліції України окремими видами спеціальної техніки, обладнання і матеріалів.

Одне з провідних місць щодо фінансування та матеріально-технічного забезпечення Національної поліції України посідає *Департамент фінансово-облікової політики Міністерства внутрішніх справ України*. Основними завданнями Департаменту є:

– організація фінансового забезпечення діяльності апарату Міністерства внутрішніх справ України, а також бюджетних установ та організацій, що належать до сфери управління Міністерства внутрішніх справ України, центральних органів виконавчої влади, діяльність яких спрямовується і

координується Кабінетом Міністрів України через Міністра внутрішніх справ України;

- формування показників бюджету;
- організація оплати праці, соціальних та інших виплат;
- організація заходів із ведення бухгалтерського обліку фінансово-господарської діяльності та складання звітності в установах системи Міністерства внутрішніх справ України.

З-поміж основних функцій Департаменту фінансово-облікової політики Міністерства внутрішніх справ України слід виокремити такі:

- готує до затвердження в установлені терміни Бюджетний запит МВС, а також паспорти бюджетних програм на підставі пропозицій, розрахунків, обґрунтувань структурних підрозділів апарату Міністерства внутрішніх справ України й установ системи Міністерства внутрішніх справ України;

- готує та доводить до розпорядників нижчого рівня, одержувачів бюджетних коштів лімітні довідки про бюджетні асигнування, розглядає в установленому порядку проекти їх кошторисів, планів асигнувань загального фонду бюджету, планів спеціального фонду, планів використання бюджетних коштів і внесення пропозицій керівництву Міністерства внутрішніх справ України щодо їх затвердження;

- складає зведену фінансову, бюджетну й іншу звітність;
- здійснює управління бюджетними коштами в межах установлених бюджетних повноважень, забезпечуючи ефективно, результативно та цільове використання бюджетних коштів, організацію та координацію роботи установ системи Міністерства внутрішніх справ України;

- координує діяльність бухгалтерських служб установ системи Міністерства внутрішніх справ України з питань, що належать до компетенції Департаменту.

Виконання завдань фінансування та матеріально-технічного забезпечення Міністерства внутрішніх справ України загалом і Національної поліції України

зокрема потребує тісної взаємодії між відповідними підрозділами Національної поліції, постійного її вдосконалення.

Функції централізованого матеріально-технічного забезпечення підрозділів Національної поліції покладено на *Департамент державного майна та ресурсів*, який є єдиним у системі Міністерства внутрішніх справ України підрозділом із централізованого матеріально-технічного забезпечення органів Міністерства внутрішніх справ України, передусім – оперативно-технічних служб, а також військових частин Міністерства внутрішніх справ України, серед яких – і Національна поліція України.

Департамент відповідно до покладених на нього завдань здійснює управління об'єктами державної власності в межах повноважень Міністерства внутрішніх справ України, визначених законодавством. Департамент державного майна та ресурсів організовує:

- розвиток, координацію і функціонування системи зв'язку та телекомунікацій Міністерства внутрішніх справ України, управління й моніторинг єдиної цифрової відомчої телекомунікаційної мережі Міністерства внутрішніх справ України та закріпленого радіочастотного ресурсу України;

- в установленому порядку матеріально-технічне та ресурсне забезпечення діяльності апарату Міністерства внутрішніх справ України й територіальних органів, закладів, установ і підприємств, що належать до сфери управління Міністерства внутрішніх справ України, Національної гвардії України;

- контролює та вживає заходів до забезпечення протипожежної безпеки в апараті Міністерства внутрішніх справ України, територіальних органах, закладах, установах і підприємствах, що належать до сфери управління Міністерства внутрішніх справ України, а також на територіях, на яких вони розташовані;

- координує діяльність визначених Положенням про Департамент закладів, установ і підприємств, що належать до сфери управління Міністерства внутрішніх справ України.

Ліцензування окремих видів діяльностей, що стосуються компетенції Міністерства внутрішніх справ України, покладено на *Управління ліцензування*, яке є структурним підрозділом апарату Міністерства внутрішніх справ України та забезпечує здійснення:

- ліцензування діяльності з виробництва, ремонту й торгівлі вогнепальною зброєю невійськового призначення та боєприпасами до неї, холодною зброєю, пневматичною зброєю калібру понад 4,5 мм і швидкістю польоту кулі понад 100 м/с; виробництва спеціальних засобів, заряджених речовинами сльозогінної та дратівної дії, індивідуального захисту, активної оборони та їх продажу; охоронної діяльності;

- контролю за дотриманням ліцензіатами ліцензійних умов провадження господарської діяльності;

- інформаційно-аналітичного забезпечення керівництва МВС й органів державної влади про стан виконаної роботи та вирішення питань, що належать до компетенції Управління [178].

Крім цього, у сфері фінансування і матеріально-технічного забезпечення Національної поліції України окремі функції закріплено за *Департаментом внутрішнього аудиту*. Так, Департамент здійснює складання та ведення бази, яка містить дані щодо об'єктів внутрішнього аудиту, забезпечує повноту й достовірність цих даних і своєчасне оновлення. Департамент здійснює оцінювання:

- ефективності функціонування системи внутрішнього контролю МВС;
- ефективності планування та виконання бюджетних програм і результатів їх виконання;
- якості надання адміністративних послуг, виконання контрольно-наглядових функцій, завдань, визначених актами законодавства;
- стану збереження активів та інформації;
- стану управління державним майном;
- правильності ведення бухгалтерського обліку й достовірності фінансової та бюджетної звітності.

Водночас Департамент внутрішнього аудиту:

- здійснює аналіз виконання наказів, пов'язаних із використанням бюджетних коштів, інших фінансових ресурсів, державного майна в системі МВС для забезпечення їх цільового й ефективного використання;

- розробляє проекти законодавчих та інших нормативно-правових актів з питань проведення внутрішнього аудиту. Надає пропозиції до проектів відповідних наказів Міністерства за напрямом діяльності Департаменту;

- відстежує та аналізує окремі господарські операції, які здійснені об'єктами внутрішнього аудиту та/або заплановані до здійснення, з метою визначення та оцінювання ризиків, зокрема під час організації державних закупівель;

- планує, організовує та проводить внутрішні аудити, контрольні заходи (перевірки, розслідування), документує їх результати, готує аудиторські звіти, висновки та рекомендації, складає акти, довідки, пропозиції, а також здійснює моніторинг урахування і виконання рекомендацій/пропозицій;

- здійснює контроль за фінансово-господарською та бюджетною дисципліною підрозділів, установ та організацій апарату Міністерства внутрішніх справ України, освітніх закладів, закладів охорони здоров'я, підприємств, науково-дослідних установ, центрів, інших формувань, що належать до сфери управління Міністерства й мережі підконтрольних Департаменту об'єктів;

- за рішенням Міністра в межах наданих повноважень надає методичну та практичну допомогу, а також здійснює аналіз й оцінювання діяльності з виконання фінансово-господарської та бюджетної дисципліни апаратів центральних органів виконавчої влади, зокрема проведення позапланових контрольних заходів;

- з метою виявлення системних проблем, за дорученням Міністра внутрішніх справ України, організовує комплексні аудити діяльності центральних органів виконавчої влади, за територіальною ознакою, залучаючи служби внутрішнього аудиту центральних органів виконавчої влади;

– проводить у підрозділах, установах й організаціях апарату Міністерства, освітніх закладах, закладах охорони здоров'я, підприємствах, науково-дослідних установах, центрах, інших формуваннях, що належать до сфери управління Міністерства, контрольні заходи з перевірки використання коштів за видатками спеціального призначення відповідно до встановленого порядку, вимог законодавчих і нормативно-правових актів у сфері охорони державної та комерційної таємниці;

– взаємодіє з іншими підрозділами, установами й організаціями апарату Міністерства, центральних органів виконавчої влади, іншими державними органами, підприємствами, їх об'єднаннями, установами та організаціями з питань проведення внутрішнього аудиту і контрольних заходів;

– з метою отримання інформації направляє запити до суб'єктів господарювання, які безпосередньо чи опосередковано пов'язані з господарськими операціями проведених об'єктом аудиту щодо підтвердження виду, обсягу операцій та розрахунків з об'єктом аудиту, забезпечення їх реальності та повноти відображення в обліку, а також з інших питань, що стосуються аудиту;

– аналізує акти реагування правоохоронних органів й інших органів державної влади на факти встановлених порушень і зловживань у фінансово-господарській та бюджетній сферах;

– забезпечує керівництво Міністерства інформацією про стан фінансово-господарської та бюджетної дисципліни на об'єктах аудиту, надає незалежні й об'єктивні рекомендації (пропозиції) щодо усунення виявлених порушень законодавства й запобігання їм надалі, підвищення ефективності діяльності об'єктів аудиту, удосконалення системи управління ними. Подає керівництву Міністерства внутрішніх справ України аудиторські звіти й рекомендації для прийняття відповідних управлінських рішень і здійснює відповідне інформаційно-аналітичне забезпечення органів державної влади;

– проводить моніторинг інформації в засобах масової інформації, зокрема інтернет-виданнях, стосовно можливих фінансових порушень і зловживань у

системі Міністерства внутрішніх справ України й центральних органах виконавчої влади, діяльність яких спрямовується та координується Кабінетом Міністрів України через Міністра внутрішніх справ України, вживає заходів для її перевірки;

– виконує інші функції відповідно до наданої компетенції [179].

Висновки до розділу 2

За результатами дослідження механізму адміністративно-правового регулювання фінансування та матеріально-технічного забезпечення Національної поліції України можна дійти певних висновків.

Сформульовано визначення поняття *адміністративно-правового регулювання фінансування та матеріально-технічного забезпечення Національної поліції України* як комплексу адміністративно-правових норм, що врегульовують суспільні відносини, що виникають у процесі здійснення фінансування і матеріально-технічного забезпечення Національної поліції України, з метою раціонального використання коштів Державного бюджету України й інших джерел фінансування.

Механізм адміністративно-правового регулювання – це система адміністративно-правових засобів, що впливають на суспільні відносини, організують їх відповідно до завдань держави й суспільства.

Механізм адміністративно-правового регулювання фінансування та матеріально-технічного забезпечення Національної поліції України – це система взаємопов'язаних і взаємодоповнюваних правових заходів, засобів і явищ, що у своїй сукупності створюють підстави для виникнення, розвитку й припинення правовідносин, пов'язаних з організацією та провадженням фінансування і матеріально-технічного забезпечення Національної поліції України. Обґрунтовано, що *елементами механізму адміністративно-правового регулювання фінансування та матеріально-технічного забезпечення Національної*

поліції України є: система нормативно-правових актів, які врегульовують правовий статус суб'єкта, об'єкта адміністративно-правового регулювання та засоби адміністративно-правового регулювання. Водночас виокремлено такі групи адміністративно-правових відносин, що виникають між суб'єктами фінансування та матеріально-технічного забезпечення Національної поліції України: адміністративно-правові відносини, пов'язані з підготовкою суб'єктів фінансування і матеріально-технічного забезпечення й інших осіб до участі в такому забезпеченні; адміністративно-правові відносини, що забезпечують допуск до проведення фінансування та матеріально-технічного забезпечення; адміністративно-правові відносини, які виникають на етапі участі у фінансуванні й матеріально-технічному забезпеченні; контрольно-наглядові адміністративно-правові відносини; адміністративно-правові відносини щодо притягнення правопорушників до адміністративної чи дисциплінарної відповідальності. Доведено, що суб'єктами адміністративно-правових відносин щодо фінансування та матеріально-технічного забезпечення Національної поліції України є державні органи, підприємства, установи й організації, окремі службові, посадові особи та громадяни, які на підставі норм адміністративного права здійснюють заходи щодо виконання фінансування і матеріально-технічного забезпечення.

Принципами визначено відповідні основні ідеї, першопочаткові детермінанти, які становлять підґрунтя для створення належної конструкції.

Принципами адміністративно-правового регулювання у сфері фінансування та матеріально-технічного забезпечення Національної поліції України є фундаментальні основи (основоположні засади), які визначають сутність і значення фінансування та матеріально-технічного забезпечення, характеризують його зміст, а також визначають форми й методи діяльності спеціально уповноважених суб'єктів щодо забезпечення органів і підрозділів Національної поліції України фінансовими й матеріально-технічними ресурсами.

Класифіковано та схарактеризовано принципи адміністративно-правового регулювання сфери фінансування і матеріально-технічного забезпечення діяльності Національної поліції України, а саме виокремлено: 1) загальні

принципи (верховенства права, законності, дотримання прав і свобод людини, відкритості та прозорості, політичної нейтральності, гласності, об'єктивності, повноти тощо); 2) системно-управлінські принципи (взаємодії з населенням на засадах партнерства, цілісності, системності, стабільності, гнучкості, компетентності, своєчасності, плановості, підконтрольності, економічності тощо); 3) характерологічно-функціональні принципи (міжгалузевого характеру, самостійності, плановості, пріоритетності публічних видатків щодо прибутків скарбниці, а також оптимального поєднання прямих (адміністративних) і непрямих (економічних) методів адміністрування, відповідальності контролюючого суб'єкта матеріально-технічного забезпечення перед державою й підконтрольною структурою за об'єктивність матеріально-технічного забезпечення Національної поліції України) [1].

Виокремлено *стадії (етапи) фінансового забезпечення Національної поліції України*, якими є: формування та використання бюджетних коштів різних рівнів; створення і використання фондів обов'язкового особистого страхування поліцейських; створення та використання коштів різних державних позабюджетних фондів (пенсійного, соціального страхування тощо); отримання і використання банківських позик, компенсаційних виплат для будівництва індивідуального житла й житлово-будівельних кооперативів, державних допомог, інших соціальних компенсаційних виплат; кредитні відносини; обчислення потреби в кредитах і грошових коштах, їх витребування, отримання та розподіл, витрачання, облік, звітність, контроль; залучення та використання коштів, які отримують підрозділи Національної поліції України в суб'єктах держави від фінансово-господарської діяльності. Водночас виокремлено взаємопов'язані *стадії (етапи) матеріально-технічного забезпечення*, якими є: вивчення потреб у певному виді матеріальних цінностей і належних фінансових можливостей; проведення тендерів на постачання продукції та/або послуг; підготовка й укладення договорів; отримання ресурсів, передання їх споживачам (поліції) [1].

У межах *класифікації суб'єктів публічної адміністрації у сфері фінансування та матеріально-технічного забезпечення Національної поліції*

України можна виокремити такі групи: суб'єкти, які здійснюють дослідження проблем фінансування і матеріально-технічного забезпечення Національної поліції України, розроблення та обґрунтування концепції щодо проведення відповідних заходів; суб'єкти, які здійснюють законодавче закріплення концепції фінансування і матеріально-технічного забезпечення Національної поліції України; суб'єкти, які безпосередньо реалізують заходи з фінансування та матеріально-технічного забезпечення Національної поліції України; суб'єкти, які здійснюють контроль і нагляд за процесом реалізації заходів з фінансування та матеріально-технічного забезпечення Національної поліції України, застосовують заходи впливу до правопорушників.

РОЗДІЛ 3

ОСНОВНІ НАПРЯМИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ФІНАНСУВАННЯ ТА МАТЕРІАЛЬНО-ТЕХНІЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ

3.1. Міжнародний досвід фінансування та матеріально-технічного забезпечення органів поліції

В умовах євроінтеграційних процесів України постає необхідність удосконалення адміністративно-правового регулювання фінансування та матеріально-технічного забезпечення Національної поліції України, а також вивчення позитивного міжнародного досвіду у сфері фінансування і матеріально-технічного забезпечення поліції, який доцільно впровадити в національну практику й імплементувати в законодавство України.

Тож проаналізуємо наявний досвід адміністративно-правового регулювання фінансування та матеріально-технічного забезпечення поліції в інших країнах.

Відповідно до механізму правового регулювання фінансування та матеріально-технічного забезпечення поліції в Україні, можна визначити міжнародне адміністративно-правове регулювання фінансування та матеріально-технічного забезпечення поліції як ***централізоване, децентралізоване й змішане***.

Централізоване адміністративно-правове регулювання фінансування та матеріально-технічного забезпечення поліції вирізняється тим, що в ньому наявний окремий суб'єкт, який здійснює фінансування та матеріально-технічне забезпечення, формується відповідно до вертикальної структури багаторівневої системи публічного адміністрування. Таку систему фінансування та матеріально-технічного забезпечення поліції використовують в Іспанії, Швеції, Німеччині та Фінляндії.

Децентралізоване адміністративно-правове регулювання фінансування та матеріально-технічного забезпечення поліції передбачає, що, крім органів виконавчої влади, матеріально-технічне забезпечення поліції можуть здійснювати й органи місцевого самоврядування. До цієї класифікаційної групи належать США, Польща, Угорщина, Грузія тощо.

За змішаного адміністративно-правового забезпечення фінансування та матеріально-технічного забезпечення поліції до централізованого забезпечення поліції можуть долучатися такі суб'єкти, як комунальні та приватні підприємства, які також фінансують органи й підрозділи поліції, здійснюють її матеріально-технічне забезпечення. Таку систему використовує Велика Британія.

Видається доцільним проаналізувати передовий іноземний досвід у сфері фінансування та матеріально-технічного забезпечення поліції, зокрема таких країн, як США, Канада й Велика Британія.

Водночас зауважимо, що міжнародні практики фінансування і матеріально-технічного забезпечення поліції засвідчують, що саме в США діє особлива організація американської поліцейської системи. Таку систему вирізняє її досить високий ступінь децентралізації, яка полягає в тому, що в державі немає федеральної поліції, але функціонує низка федеральних правоохоронних органів, серед яких, наприклад, Федеральне бюро розслідувань тощо.

Кожен штат має власний поліцейський орган, крім цього, не залежні від штату департаменти поліції та управління шерифів діють на рівні населених пунктів і кожен з них використовує власну систему оцінювання. Багатоманітність систем оцінювання посилюється і тим, що в США неоднорідно розподілено повноваження між поліцейськими органами різного рівня: так, у низці штатів поліція штату виконує лише завдання із забезпечення безпеки на автошляхах, в інших – й інші поліцейські функції на територіях, не охоплених юрисдикцією муніципальної поліції. Проте більшість поліцейських функцій у США виконують саме місцеві департаменти поліції, що формуються, фінансуються та підпорядковуються органам місцевого самоврядування. Здебільшого оцінювання діяльності департаменту поліції здійснюють усередині департаменту, хоча його

результати подають на розгляд органам місцевого самоврядування або спеціально створеним наглядовим радам [180, с. 14].

Правоохоронні органи Сполучених Штатів Америки діють переважно через урядові поліцейські органи. У США налічується 17 985 поліцейських установ, до яких належать міські поліцейські управління, офіси окружного шерифа, державна поліція (дорожній патруль) і федеральні правоохоронні органи. Фінансування правоохоронної системи США відбувається з трьох головних джерел: податки; гранти; розподіл конфіскації після проведення спеціальних операцій.

Залежно від рівня (федеральний рівень, штат, місто чи округ) діяльність поліції оплачують з бюджету того державного органу, за ініціативою якого її було створено. Водночас обсяг податкових надходжень, що виділяють на роботу поліції, визначається кожною конкретною юрисдикцією, коли затверджують бюджет на фінансовий рік. У кожного штату, округу чи міста власні правові норми.

Основним способом фінансування поліції є гранти від Міністерства юстиції США. Міністерство юстиції пропонує можливості фінансування для підтримання діяльності правоохоронних органів й органів громадської безпеки в штатах, місцевих чи окружних юрисдикціях; допомагають жертвам злочинів; забезпечують навчання, технічну допомогу; проводять дослідження; фінансують програми, які покращують системи кримінального, цивільного та ювенального правосуддя.

Інструмент, який допомагає здійснювати видачу грантів, а також інформує відповідні органи про грантові можливості, – План програми Міністерства юстиції. Матеріально-технічне забезпечення поліції також можуть здійснювати за допомогою грантів.

Уряд Сполучених Штатів використовує конфіскацію активів для накладення арешту та конфіскації майна осіб, причетних до злочину, що є корисним для правоохоронних органів і громадськості. До активів, які підлягають вилученню, належать: автомобілі, грошові кошти, нерухомість або ж будь-що цінне, що було використано з метою вчинення злочину чи придбано за рахунок доходів від

злочинів. Будь-які кошти, вилучені у зв'язку із порушенням провадженням про поширення наркотиків, підлягають конфіскації за умови, що суд погоджується з тим, що це доходи від злочинної діяльності.

Грошові кошти, вилучені агентством, надходять потім у бюджет агентства, близько 20–30 % може бути перераховано місцевій поліції, яка сприяла розкриттю кримінального правопорушення. Така сама формула діє, якщо справу веде прокуратура й місцева поліція. Наприклад, якщо агентство боротьби з наркозлочинністю викриває наркокартель і вилучає грошові кошти, отримані від реалізації наркотиків, – вони надходять до агентства на продовження боротьби з наркозлочинністю, і лише 20 % може бути перераховано до місцевої поліції.

Характеризуючи поліцейську систему органів Канади, слід зауважити, що вона вирізняється своєю складністю. Зазначену поліцейську систему формує федеральна поліція, до якої входить Канадська королівська кінна поліція; у двох провінціях – Онтаріо та Квебек – функціонують самостійні поліцейські служби, а також у низці міст діють муніципальні поліцейські органи.

Конституція Канади визначає обов'язки федерального уряду й урядів провінцій. Відповідно до Конституції, за забезпечення правопорядку, зокрема фінансування та матеріально-технічне забезпечення поліції, у Канаді відповідають провінції.

Правоохоронну функцію в країні виконують державні поліцейські формування, що підпорядковуються муніципальному, провінційному або федеральному уряду. Більшості міст були надані повноваження відповідними провінціями на утримання власної поліції.

Усі провінції Канади, за винятком двох, на договірних засадах передають виконання правоохоронних функцій Канадській королівській поліції, що є національним поліцейським органом, підпорядкованим уряду федерального рівня. Крім того, більшість резервацій корінних народів має власну поліцію, створену відповідно до угод, укладених між радою племені, провінцією та федеральним урядом.

Канадська королівська поліція є водночас і федеральним, і загальнонаціональним правоохоронним органом Канади. До компетенції федеральної поліції належать такі питання: національна безпека, боротьба з тероризмом, організованою злочинністю, економічною злочинністю, незаконною торгівлею наркотиками, охорона високопосадовців тощо. Юрисдикція федеральної поліції поширюється на всю територію країни. Підпорядковується федеральна поліція федеральному Міністерству громадської безпеки.

Лише три провінції мають власну поліцію. Поліція провінцій Онтаріо, Квебек і Ньюфаундленд є найбільшими поліцейськими структурами. Кожна провінція може вступати в договірні відносини з Канадською королівською поліцією або іншими органами поліції. Юрисдикція таких поліцій поширюється на сільські території та прилеглі до міст регіони, вони підпорядковуються генеральному прокурору відповідної провінції, діють відповідно до окремого закону про поліцію.

До компетенції поліції провінцій належать такі питання: регулювання дорожнього руху, проведення розслідувань, ведення провінційного реєстру зброї, забезпечення безпеки та захисту службовців тощо. Поліція провінцій має повну юрисдикцію на підвідомчій їй території.

Муніципальну поліцію, яка працює в малих і великих містах, фінансують муніципалітети. Малі міста й містечка, які не мають достатньо коштів на утримання власної поліції, користуються послугами поліції провінцій або Канадської королівської поліції. Муніципальна поліція має певну кількість відділень, які обслуговують місцеву громаду. Міські відділення поділяють на підрозділи, що спеціалізуються на окремих видах злочинів (наприклад, підрозділ боротьби з організованою злочинністю, відділ пограбувань, відділ вбивств і вибухотехнічний відділ).

Політика залучення представників корінних народів до правоохоронної діяльності, яку впроваджує департамент генерального прокурора, – це партнерство між федеральною, провінційною, місцевою владою та корінними народами, метою якого є здійснення правоохоронної діяльності з урахуванням

особливостей корінних громад. Кожен корінний народ може укласти угоду з федеральною чи провінційною владою для створення відокремлених місцевих поліцейських формувань або ж спеціальної групи представників корінних народів у структурі наявних правоохоронних органів. Метою діяльності таких поліцейських формувань є надання професійних послуг відповідно до потреб громад.

Усі рівні поліції фінансують з федерального бюджету, муніципального або комбіновано. Наприклад, муніципалітет провінції Британської Колумбії підписує з Канадською королівською поліцією договір про муніципальну поліцейську службу, що дозволяє укладати провінції субпідряди з провінційними силами й муніципалітетами.

Передбачено різні формули розподілу витрат для муніципалітетів із контрактами. Так, муніципалітети з населенням від 5 до 15 тис. осіб сплачують 70 % від суми коштів, що зазначені в угодах про поліцейську діяльність. Федеральний уряд сплачує 30 % від суми, що залишилася.

Муніципалітети з населенням від 15 тис. осіб сплачують 90 % від суми коштів, що зазначені в угодах про поліцейську діяльність. Федеральний уряд сплачує залишок – 10 %.

Останніми роками в Канаді загальні операційні витрати для всіх поліцейських служб становили понад \$ 15 млрд. Ці витрати включають заробітну плату (66 %), допомогу (15 %) й інші операційні витрати (18 %).

Історично ці пропорції залишалися порівняно незмінними. Крім того, протягом останніх років поліція виділила понад \$ 666 млн на капітальні витрати, а також придбання транспортних засобів, поліцейського обладнання, нових будівель, інформаційно-комунікаційних технологій тощо.

Уряд Канади оплачує тренінги для поліцейських, виділяє до \$ 161 млн для навчання працівників поліції на місцях розпізнавати ознаки й симптоми водіння автомобілів у нетверезому стані, з метою посилення потенціалу правоохоронних органів, забезпечення доступу до пристроїв для перевірки на наявність

наркотиків, проведення заходів для підвищення рівня обізнаності громадськості про діяльність поліції тощо.

У державі діє декілька систем фінансування та матеріально-технічного забезпечення поліції, однак, на відміну від США, вони є уніфікованішими. Фінансування та матеріально-технічне забезпечення передбачено як на загальний розвиток поліцейської діяльності та реалізації поставлених завдань, так і на досягнення стратегічних завдань, кожне з яких своєю чергою конкретизовано у відповідних бюджетних програмах. Так, упродовж 2015–2020 років система стратегічних завдань і відповідних програм передбачала такі заходи (додаток Д) [180, с. 15].

Необхідно також схарактеризувати особливості фінансування та матеріально-технічного забезпечення поліції Великої Британії.

На відміну від США та Канади, Велика Британія є унітарною державою, структура її поліції також вирізняється складністю та високим ступенем децентралізації. Зокрема, в Англії та Уельсі немає єдиної поліцейської служби. Натомість ці частини країни обслуговують 43 не залежні одна від одної поліцейські служби. Власні поліцейські сили мають Шотландія та Північна Ірландія [180, с. 25].

Правоохоронні органи Великої Британії організовано окремо на території кожної самостійної правової системи Сполученого Королівства: Англії та Уельсу, Північної Ірландії та Шотландії. значну частину обов'язків з підтримання правопорядку виконують працівники поліції регіональних поліцейських служб, що належать до однієї із зазначених юрисдикцій. Також функціонують загальнобританські агенції, такі як Національна кримінальна агенція, а також спеціалізовані підрозділи, що є частиною деяких територіальних поліцейських сил, наприклад, Управління спеціальних операцій Служби столичної поліції.

Доцільно зазначити, що в Англії та Уельсі кожна із 43 поліцейських сил отримує більшу частину свого фінансування у формі гранту центрального уряду, а решта – від місцевого оподаткування та збору за проведення заходів. Міністерство внутрішніх справ і департамент у справах громад і місцевого

самоврядування (DCLG) розподіляють фінансування, отримане за спеціальною формулою, яка враховує дані щодо поліцейських потреб за рівнями злочинності, населенням і поліцейськими діями під час проведення спеціальних заходів. Однак процес «демпфірування» згладив істотні відмінності в розподілі коштів, які були розраховані за формулою, тож зрештою всі підрозділи отримали майже рівну суму. Формула враховує ставки податкових зборів у кожному поліцейському підрозділі, але не враховує всі вимоги, що ставлять до поліції, відносно ефективності окремих поліцейських сил або рівні резервування коштів, які можуть мати сили [181; 182, с. 46]. Розрахунки за формулою ґрунтуються на розрахунку робочого навантаження кожної поліцейської дільниці й охоплюють: діяльність, пов'язану зі злочинністю, діяльність, не пов'язану зі злочинністю (наприклад, забезпечення громадської підтримки або допомогу в разі дорожньо-транспортних пригод), поліцейські спеціальні заходи, поліцейську діяльність у малонаселених районах, розрахунок витрат і часу між підрозділами тощо. Формула не оцінює, скільки потрібно кожному районному департаменту, незалежно від решти районів, замість цього вона розподіляє суму грошей, призначену для фінансування поліції, з огляду на відносні потреби, а не абсолютні. Вона використовує дані про населення та широкий діапазон соціально-економічних змінних, щоб оцінити очікуване робоче навантаження кожної сили за видами злочинності й не лише. Ці оцінки формують на підставі десяти статистичних складників регресійної моделі. У формулу закладено застарілі дані, зокрема з перепису населення [182, с. 46; 183].

Саме тому перший етап фінансування, який здійснюють за такою формулою, полягає в перерозподілі коштів на різноманітні види функціонування поліції Великої Британії. Другий етап фінансування передбачає розподіл фінансів поміж органами поліції Англії та Уельсу завдяки розрахунку показників робочого навантаження, яке дає змогу оцінити види робіт, які виконуватимуть працівники поліції, порівняно з іншими силовими структурами.

Поліцейські сили та комісари поліції і злочинності отримують фінансування від: центрального уряду (8,6 млрд фунтів стерлінгів); податкові приписи ради

(3 млрд); дохід від такої діяльності, як поліцейська діяльність на великих спортивних заходах [183; 182, с. 46]. Значну частину коштів центрального уряду надають без обмежень для комісарів поліції (або їх лондонських еквівалентів) (7,8 млрд) – витрати на поліцейську діяльність і протидію злочинності [182, с. 46; 184]. Іншу частину коштів центрального уряду використовують для боротьби з тероризмом і реалізації інших національних пріоритетів роботи поліції. Крім центрального фінансування, кожен підрозділ може також залучати кошти за рахунок муніципального податку у формі розпорядження поліції. На національному рівні майже чверть валових доходів поліцейських сил заплановано збільшити за рахунок муніципального податку, проте очікувана частка варіюється залежно від району та діяльності поліції, переважно пов'язану з «історичними рішеннями, прийнятими поліцейськими властями та комісарами поліції» [181; 182, с. 46].

Упродовж останніх років загальний бюджет поліції становив 12,3 млрд фунтів стерлінгів. Центральний уряд фінансує 8,6 млрд фунтів стерлінгів за допомогою грантів, а іншу частину фінансують за рахунок податкових відрахувань муніципальних органів, їх стягують за деякі послуги, такі як забезпечення правопорядку під час проведення футбольних матчів. Передбачено 728 млн фунтів стерлінгів на боротьбу з тероризмом, 75 млн – на капітальні проекти, які фінансують окремо. Додаткове фінансування у формі грантів може також виділяти уряд на розв'язання особливо важливих, актуальних проблем (наприклад, контртерористичні дії).

Поліція Великої Британії може зажадати частину конфіскованих грошей та активів для реінвестування в поліцію за допомогою системи стимулювання.

За конфіскацію майна, а не готівки, міністерство внутрішніх справ отримує половину від загальної вартості, іншу половину розподіляють порівну між поліцією, королівською прокуратурою та судами.

У деяких випадках суддя може прийняти рішення про виплату як компенсацію відсоткової частки конфіскованих грошей жертвам злочину.

Водночас трапляються випадки, коли конфісковані гроші було передано місцевим громадам.

Екстраполюючи досвід європейських країн у сфері фінансування та матеріально-технічного забезпечення органів поліції на досвід фінансування Національної поліції України, слід зазначити, що важливу роль у системі фінансування та матеріально-технічного забезпечення органів поліції відіграють фонди, створені в системі Національної поліції України. Вони є різновидом державних фондів, особливою формою накопичення ресурсів, забезпечують виконання поставлених завдань і функцій Національної поліції України. Фінансування та матеріально-технічне забезпечення Національної поліції України є універсальним інструментом для запобігання можливим несприятливим обставинам, реалізації поставлених перед поліцією завдань, а також є стабілізаційним фактором її функціонування та розвитку.

Фінансування та матеріально-технічне забезпечення Національної поліції України здійснюють безпосередньо в процесі виконання поставлених завдань, зокрема щодо: а) організації експлуатації транспортних засобів та їх відновлення; б) забезпечення органів поліції боєприпасами й засобами захисту; в) управління технічним забезпеченням; г) захисту та охорони підрозділів фінансування і матеріально-технічного забезпечення.

Фінансування та матеріально-технічне забезпечення поліції України має відповідати рівню реальних загроз безпеці особистості, суспільства й держави та фінансових можливостей країни, соціально-економічного розвитку, стану реформування органів поліції, наявних ресурсів тощо. Необхідність розвитку й удосконалення системи фінансування та матеріально-технічного забезпечення Національної поліції України зумовлена завданнями щодо зміцнення засад правоохоронної діяльності, оптимізації нормативно-правової бази, раціонального використання фінансових і матеріально-технічних засобів.

Правовим підґрунтям фінансування та матеріально-технічного забезпечення органів української поліції є Конституція України, закони й підзаконні

нормативно-правові акти, норми міжнародного права й міжнародні договори України.

Одним з пріоритетних напрямів діяльності органів державної влади та державного управління є своєчасне фінансування та належне матеріально-технічне забезпечення органів Національної поліції України системами озброєння, військової техніки, спеціальної техніки, майном в обсягах, необхідних і достатніх для гарантованого захисту життєво важливих інтересів суспільства й держави. Реалізація цієї вимоги в сучасних умовах закономірно ставить завдання стосовно вдосконалення системи фінансування та матеріально-технічного забезпечення Національної поліції України.

Водночас обставиною, що ускладнює це завдання, є необхідність забезпечення управління процесами фінансування та матеріально-технічного забезпечення Національної поліції України, а також своєчасного прийняття адекватних фінансово-господарських рішень. Отже, у сучасних умовах, що характеризуються обмеженим фінансуванням потреб Національної поліції України та матеріально-технічного забезпечення, актуалізується завдання з підвищення ефективності здійснення цих двох функцій держави. Суперечності, які постають щодо питань фінансування та матеріально-технічного забезпечення, може бути вирішено за допомогою застосування нових методів (прийомів, способів), що дають змогу значно підвищити ефективність і результативність діяльності органів Національної поліції України.

Для оптимізації фінансування та матеріально-технічного забезпечення Національної поліції України слід здійснити якісні зміни системи управління цими функціями, створити принципово нову інфраструктуру фінансових відносин із суб'єктами фінансування та матеріально-технічного забезпечення – постачальниками товарів (робіт і послуг). Для цього необхідно:

- сформувати закриту систему інформаційного забезпечення у сфері потреб Національної поліції щодо фінансування та матеріально-технічного забезпечення;
- розробити автоматизовану систему підготовки, планування, прийняття та прогнозування результатів реалізації стратегічних рішень, використовуючи

сучасні методи мінімізації витрат за напрямом фінансування і матеріально-технічного забезпечення органів Національної поліції України;

- покращити нормативно-правове підґрунтя фінансування та матеріально-технічного забезпечення органів Національної поліції України;

- усунути паралелізм у діяльності структурних підрозділів Національної поліції України з питань фінансування та матеріально-технічного забезпечення, передати спеціалізованим цивільним структурам (аутсорсинг) витратні функції щодо матеріально-технічного забезпечення (ремонт, обслуговуванню техніки, забезпечення паливно-мастильними матеріалами, будівництво й експлуатація об'єктів, які знаходяться в оперативному управлінні органів поліції України, організація харчування в закладах вищої освіти системи МВС України тощо);

- ліквідувати надлишкову інфраструктуру, що не має безпосереднього впливу на підтримання готовності до виконання поставлених оперативно-службових завдань;

- відмовитися від договірних відносин, які безпосередньо не позначаються на виконанні оперативно-службових завдань, перерозподіливши відповідні асигнування, залишивши за підрозділами, що здійснюють фінансування та матеріально-технічне забезпечення, лише функції прогнозування і планування відповідних потреб органів Національної поліції України;

- підвищити рівень технічної оснащеності підрозділів, що здійснюють фінансування та матеріально-технічне забезпечення органів Національної поліції України;

- оптимізувати систему підготовки поліцейських і цивільних осіб підрозділів, що здійснюють фінансування та матеріально-технічне забезпечення органів Національної поліції України.

На концептуальному рівні одним із варіантів розв'язання проблеми підвищення ефективності забезпечення фінансування та матеріально-технічного забезпечення органів Національної поліції України може стати модель управління закупівлями матеріально-технічних засобів для потреб Національної поліції України, що ґрунтується на таких принципах:

1. Зовнішня інтеграція, яка передбачає спільну з іншими органами Міністерства внутрішніх справ України організацію фінансування та матеріально-технічного забезпечення. Цей захід надасть можливість скоротити витрати на організацію та проведення конкурсів, отримання знижок на великі партії закупівельних ресурсів, посилення контролю за постачальниками в процесі їх участі в конкурсі та виконання контрактів, що зрештою сприятиме поліпшенню фінансування і матеріально-технічного забезпечення Національної поліції України.

2. Локалізація матеріально-технічного забезпечення, прямим наслідком чого може стати як зниження витрат на доставляння та зберігання ресурсів, так і підвищення рівня оперативності постачання за рахунок координації діяльності з постачальниками.

3. Екстерналізація витрат – винесення за межі системи матеріально-технічного забезпечення допоміжних функцій, безпосередньо не пов'язаних із забезпеченням діяльності органів Національної поліції України, їх передання на конкурсних засадах стороннім організаціям. Роль підрозділів матеріально-технічного забезпечення зводиться до фінансування виконання робіт сторонніми організаціями та контролю за якістю цих робіт.

3.2. Пріоритетні шляхи поліпшення фінансування та матеріально-технічного забезпечення Національної поліції України

Загальновідомо, що на пошук нових шляхів поліпшення фінансування та матеріально-технічного забезпечення Національної поліції України безпосередньо впливає також стан законодавчого регулювання цієї сфери відносин, правового статусу суб'єктів фінансування і матеріально-технічного забезпечення, а також порядку здійснення цих заходів.

Слід зазначити, що поліпшення фінансування та матеріально-технічного забезпечення Національної поліції України може бути здійснено за напрямками, що передбачають:

- формування нових шляхів фінансування і матеріально-технічного забезпечення;
- розвиток механізмів фінансування і матеріально-технічного забезпечення;
- удосконалення процедури та документального супроводу фінансування і матеріально-технічного забезпечення;
- раціональний розподіл фінансових і матеріально-технічних ресурсів;
- упорядкування обліку й звітності на підставі втілення передових стандартів у сфері фінансування і матеріально-технічного забезпечення;
- широке впровадження електронних інформаційних систем у процес фінансування та матеріально-технічного забезпечення;
- запобігання порушенням правил і норм фінансування та матеріально-технічного забезпечення;
- узгодження норм законодавства у сфері фінансування та матеріально-технічного забезпечення з іншими (суміжними) галузями права.

Водночас, реалізуючи тактико-стратегічні завдання у сфері здійснення фінансування та матеріально-технічного забезпечення Національної поліції України, слід орієнтуватися на мету, якої необхідно досягати в процесі здійснення такої діяльності. Окреслена мета передбачає комплекс завдань, які умовно можна поділити на дві групи: пов'язані з обслуговуванням інтересів законодавчих і виконавчих органів країни; пов'язані з обслуговуванням інтересів суб'єктів фінансування і матеріально-технічного забезпечення Національної поліції України. До першої групи завдань належать такі:

- виявлення прогалин (невідповідностей) у законодавчих, нормативно-правових й інструктивних актах у частині формулювань і характеристик стосовно фінансування та матеріально-технічного забезпечення Національної поліції України;

- виявлення суперечностей у зазначених актах;
- усунення багатозначності тлумачення (різночитання) законодавчих, нормативно-правових й інструктивних положень, що повинні мати лише однозначне (безальтернативне) тлумачення та сприйняття;
- уточнення термінології у сфері фінансування та матеріально-технічного забезпечення Національної поліції України, упорядкування синонімів та омонімів;
- вибір класифікаційних ознак для внесення їх у назви та визначення понять у сфері фінансування і матеріально-технічного забезпечення Національної поліції України; уніфікування (структуризація) назв і дефініцій, а також їхніх характеристик;
- аналіз досвіду щодо фінансування і матеріально-технічного забезпечення за різними видами, що застосовують у світовій практиці та який можна використати в Україні;
- напрацювання рекомендацій щодо формування сучасних засад адміністративно-правового регулювання фінансування та матеріально-технічного забезпечення, їх документального оформлення із застосуванням удосконалених бланків й електронних систем.

Друга група завдань, які пов'язані з обслуговуванням інтересів суб'єктів фінансування та матеріально-технічного забезпечення Національної поліції України, передбачає:

- надання учасникам процесу фінансування та матеріально-технічного забезпечення відомостей, що містять вичерпну характеристику потреб;
- роз'яснення можливостей, яких набувають суб'єкти фінансування та матеріально-технічного забезпечення;
- систематизування та надання інформації про потреби у сфері фінансування і матеріально-технічного забезпечення;
- розроблення механізму фінансування та матеріально-технічного забезпечення для виявлення інтересів суб'єктів цих процесів;

– *підготовка формалізованих вихідних відомостей під час укладення навчально-методичних посібників із фінансування та матеріально-технічного забезпечення Національної поліції України.*

Крім цього, для успішного здійснення фінансування і матеріально-технічного забезпечення Національної поліції України слід використовувати такі форми забезпечення:

– *теоретичне* (наукові дослідження та прикладні розробки у сфері здійснення фінансування і матеріально-технічного забезпечення, ретроспективний аналіз, виявлення тенденцій, закономірностей, визначення перспектив розвитку);

– *стратегічне* (відстеження процесу соціально-економічного розвитку суспільства, орієнтованість на політичні ситуації, співвідношення здобутків розвитку у сфері здійснення фінансування та матеріально-технічного забезпечення з проведеними економічними реформами);

– *законодавче* (підготовка проєктів законодавчих і нормативно-правових актів, що регламентують різні аспекти здійснення фінансування та матеріально-технічного забезпечення);

– *юридичне* (систематизація нормативно-правових актів, трактування, коментарі, консультації);

– *економічне* (узгодження із фінансовою політикою, техніко-економічне обґрунтування, економічне стимулювання, оподаткування, економічний патронаж і протекціонізм);

– *методологічне* (розроблення і застосування методик й інструкцій, що регламентують різні аспекти здійснення фінансування та матеріально-технічного забезпечення);

– *інформаційне* (збирання та опрацювання інформації про правову базу та зміни в законодавстві стосовно здійснення фінансування і матеріально-технічного забезпечення);

– *документальне* (розроблення та застосування бланків, форм, реєстрів, обґрунтування реквізитів документів, документообіг);

– *математичне* (виведення формул функціональної залежності між елементами та явищами у сфері здійснення фінансування і матеріально-технічного забезпечення, вимірювання тимчасових факторів, використання математичного інструментарію теорії ймовірності для оцінювання ризиків, здійснення кореляційних досліджень);

– *програмне* (комп'ютеризація діяльності щодо здійснення фінансування та матеріально-технічного забезпечення, розроблення відповідних програм);

– *організаційне* (структура фінансування і матеріально-технічного забезпечення, схема організації процесу, субординація, види організаційних компонентів, управління, планування, координація);

– *технологічне* (напрацювання раціональних процедур укладання й оформлення угод, проведення торгів, надання відповідних послуг);

– *кадрове* (підготовка фахівців, спроможних забезпечити безперервне фінансування та матеріально-технічне забезпечення, їх перепідготовка та підвищення кваліфікації, поширення знань про ці процеси, етичне виховання, психологічне обслуговування);

– *облікове* (бухгалтерський облік, первинний облік, уніфікування облікових документів);

– *контрольне* (контрольні функції, звітність, ревізії, аудит);

– *технічне* (службові меблі, копіювальна техніка, засоби зв'язку, транспорт, матеріально-технічне забезпечення);

– *комунікаційне* (культурно-побутові аспекти сфери фінансування та матеріально-технічного забезпечення – житло, охорона здоров'я, освіта, культурні структури, побутове обслуговування, підвищення рівня сервісу в усіх його видах і виявах).

Для вдосконалення правового регулювання діяльності стосовно фінансування та матеріально-технічного забезпечення Національної поліції України вкрай необхідно розробити та прийняти низку проєктів нормативно-правових актів, серед яких – наказ МВС України «Про затвердження Положення про Департамент фінансування і матеріально-технічного забезпечення

Національної поліції України» (Додаток Г), розроблений автором особисто, а також внести відповідні зміни й доповнення в уже чинні акти.

В Україні будь-які нормативні акти приймають і змінюють за простою процедурою, про що зауважують історики й правознавці. Однак проблеми в державі постають під час застосування цих актів. Слабкість системи правозастосування часто зводить нанівець ефективність найпрогресивніших нормативних актів. Тому у сфері здійснення фінансування та матеріально-технічного забезпечення Національної поліції України найдієвішим заходом може бути розвиток і зміцнення правових засад цієї діяльності.

Однією з основних тенденцій розвитку правових засад щодо фінансування та матеріально-технічного забезпечення Національної поліції України є наближення стандартів його функціонування із загальносвітовими. Участь України в міжнародних інтеграційних процесах супроводжується адаптацією всіх суспільних інститутів до правил і норм, що ефективно діють у розвинених країнах. Це стосується насамперед сфери фінансування та матеріально-технічного забезпечення.

Одночасно відбувається виокремлення економічного простору України та її ролі в міжнародній фінансовій системі. Тому важливими тенденціями за напрямом фінансування та матеріально-технічного забезпечення Національної поліції України стають подолання монополізму в цій сфері суспільних відносин, мінімізація корупційних виявів, недопущення порушень вимог чинного законодавства, наукове узагальнення набутого досвіду та напрацювання передових моделей такої діяльності.

Вагоме значення має вивчення основних тенденцій міжнародного досвіду у сфері фінансування та матеріально-технічного забезпечення поліції.

Слід зауважити, що для подальшого розвитку правового забезпечення та вдосконалення фінансування і матеріально-технічного забезпечення Національної поліції України необхідними є:

– встановлення жорсткої процедури здійснення цих заходів, яка забезпечувала б своєчасність і достатність такої діяльності;

– *реалізація активної державної політики, спрямованої на становлення ефективного та якісного механізму такої діяльності.*

З метою створення сприятливих умов для діяльності органів Національної поліції України необхідно перейти до активного ресурсного забезпечення останніх й удосконалення правової бази такого забезпечення.

Для поліпшення правового регулювання фінансування і матеріально-технічного забезпечення Національної поліції України доцільно на рівні контрольних-наглядових органів запровадити правила щодо прозорості й доступності до укладених угод для широкого загалу. Це необхідно для того, щоб надати можливість національній та міжнародній спільноті в будь-який час оцінити умови такого фінансування і матеріально-технічного забезпечення, а також перевірити параметри, за яких цю угоду було виконано. Також слід встановити загальні правила для повідомлення детальної інформації щодо здійснення фінансування і матеріально-технічного забезпечення. Такі правила необхідно запровадити для:

– підвищення якості регулятивного впливу на аналізовану сферу суспільних відносин з боку держави;

– забезпечення ефективності процесу фінансування і матеріально-технічного забезпечення.

Подальший розвиток правового забезпечення та вдосконалення діяльності, що пов'язана з фінансуванням і матеріально-технічним забезпеченням Національної поліції України, потребує реалізації комплексу заходів у межах таких пріоритетних напрямів:

– формування адекватної нормативно-правової бази, яка відповідає сучасним запитам цієї сфери, здійснювала б коригувальний вплив з огляду на пріоритети розвитку економіки України, зокрема розроблення механізму впровадження нових видів юридичної відповідальності та коригування наявних з метою відображення змісту таких угод і запобіганням маніпулюванню цінами;

– законодавче врегулювання параметрів укладення таких угод;

- підвищення змістовності форм державного регулювання цієї сфери суспільних відносин і забезпечення достатнього рівня контролю за цими процесами із застосуванням чинних правових норм, а також здійснення зовнішнього моніторингу за фінансовим становищем органів поліції;

- встановлення жорсткої системи державного контролю за використанням фінансових і матеріально-технічних ресурсів, сприяння відкритості інформації щодо такої діяльності.

Реалізувати окреслені напрями можливо за умов:

- зміцнення інституту державності в Україні;
- оптимізування діяльності економічних інститутів;
- посилення координаційної участі держави в національному господарстві з ефективним використанням найефективніших зразків світової практики.

На цих стадіях потрібно посилити верховенство державного регулювання з метою впорядкування нормативно-правової бази в аналізованій сфері. Надалі слід, як практикують у розвинених країнах, ширше використовувати децентралізоване фінансування і матеріально-технічне забезпечення поліції. Для цього державі слід подолати низку правових проблем, які нині залишаються нерозв'язаними, у регулюванні цієї сфери суспільних відносин, серед яких:

- недостатній розвиток нормативно-правової бази, на підставі якої мають встановлювати відповідальність за правопорушення в цій сфері, а також усунути неузгодженості між уже прийнятими нормативно-правовими актами;

- недостатній обсяг повноважень органів державного регулювання та нагляду за застосуванням санкцій і притягненням до відповідальності осіб за порушення законодавства в цій сфері;

- слабка координація дій органів державного регулювання та нагляду, а також із правоохоронними органами;

- низький рівень професійної підготовки працівників сфери фінансування і матеріально-технічного забезпечення;

- несформованість прозорого законодавства та якісної системи обліку, звітності, відкритості інформації та нагляду за цією сферою, що обмежує

можливості своєчасного й достатнього фінансування та матеріально-технічного забезпечення.

Одним із напрямів оптимізації діяльності Національної поліції України, що сприятиме максимальному забезпеченню ефективності її функціонування, є налагодження належного фінансування та матеріально-технічного забезпечення органів поліції.

У цьому напрямі слід:

– запровадити в органах Національної поліції нові види озброєння та засоби захисту особового складу, а також запровадити навчання поліцейських для формування навичок володіння ними. Пріоритетним має бути забезпечення експертно-криміналістичних підрозділів необхідними технічними засобами за рахунок використання позабюджетних коштів;

– відшукати додаткові джерела фінансування, раціонального використання виділених коштів. Додатково задіяти для фінансування органів Національної поліції добровільні внески підприємств, установ, організацій, громадян та інших позабюджетних коштів;

– установити жорсткий режим економії грошових коштів, енергетичних і матеріально-технічних ресурсів шляхом скорочення витрат на: службові відрядження; утримання автотранспорту; утримання засобів зв'язку та міжміські телефонні переговори; утримання освітніх й оздоровчих закладів;

– удосконалити внутрішньовідомчий контроль і покращити контрольню-ревізійну роботу [1, с. 437].

Система органів Національної поліції України має адаптуватися до мінливих умов сьогодення так, щоб мати можливість ефективно виконувати покладені на неї завдання. Реалізувати це надзвичайно складно, а в межах чинного законодавства – ще складніше. Утім система має реалізовувати таку якість, як динамічність, тобто адекватне реагування на зміни, що відбуваються в суспільстві [185].

На фінансування та матеріально-технічне забезпечення органів поліції держава виділяла значні кошти, яких, попри все, ніколи не вистачало для

належного фінансового забезпечення діяльності цих органів. Бракує цих коштів і нині, коли асигнування на систему органів Національної поліції України не підвищують, а подеколи й скорочують.

Наступним стратегічним напрямом оптимізації фінансування та матеріально-технічного забезпечення органів поліції є належна підготовка поліцейських до виконання безпосередніх їхніх функцій. Необхідно ґрунтовно дослідити питання щодо переліку та кількості фахівців, які потрібні системі Національній поліції України в аналізованій сфері діяльності, а також де здійснювати їх підготовку. Залежно від потреб вирішити питання про можливість підготовки деяких фахівців на базі наявних закладів вищої освіти МВС України. Необхідно розробити й запровадити єдину в системі Національної поліції програму службової та професійної підготовки поліцейських, організувати періодичний випуск методичної та довідкової літератури з досвіду діяльності господарських підрозділів та інформації про наявність вільних ресурсів на базах і складах Національної поліції України, що, де і за яку ціну можна придбати, що пропонують для реалізації та за якими умовами [185].

З огляду на те, що високі керівні посади в органах Національної поліції України часто обіймають працівники оперативних служб і слідчих підрозділів, які не мають досвіду організації фінансування та матеріально-технічного забезпечення органів поліції, бажано було б передбачити для призначення на посаду курс підготовки з питань господарсько-фінансової діяльності. Доцільно переглянути норми експлуатації автотранспорту, речового майна, які не відповідають реальним потребам і призводять до різних порушень у веденні документації та звітності [185].

Службам Національної поліції України, що здійснюють матеріально-технічне забезпечення, слід вивчити можливість й організувати на власній базі виробництво матеріалів і товарів, необхідних для функціонування органів поліції. На підприємствах виправно-трудових установ, у майстернях, ательє господарських підрозділів, ремонтно-шляхових управлінь (дільниць) можна виготовляти меблі, шити формений одяг, виробляти службове оснащення,

амуніцію, охоронні пристрої, протиугінні засоби, інструмент і знаряддя спеціальної та криміналістичної техніки. Нині органи Національної поліції України можуть придбати ці товари в різних організаціях за ринковими цінами з відповідними фінансовими наслідками [2, с. 241–242].

Також зазначимо, що з метою поліпшення фінансування та матеріально-технічного забезпечення Національної поліції України необхідно:

– підвищувати якість ведення бухгалтерського обліку фінансово-господарської діяльності та складання звітності органів поліції, забезпечувати достовірне документальне оформлення, своєчасне відображення в облікових реєстрах надходження основних засобів і матеріальних активів, їх надходження, рух та вибуття;

– детально відображати в документах достовірну та вичерпну інформацію про господарські операції та результати діяльності, необхідну для оперативного управління бюджетними призначеннями (асигнуваннями) й фінансовими та матеріальними (нематеріальними) ресурсами;

– забезпечувати дотримання бюджетного законодавства під час взяття бюджетних зобов'язань, своєчасне подання на реєстрацію таких зобов'язань, здійснювати платежі відповідно до взятих бюджетних зобов'язань, достовірне та повне відображення операцій у бухгалтерському обліку та звітності;

– здійснювати контроль за наявністю та рухом майна, використанням фінансових і матеріальних (нематеріальних) ресурсів відповідно до затверджених нормативів і кошторисів;

– запобігати виникненню негативних явищ у фінансово-господарській діяльності, виявляти й мобілізувати внутрішньогосподарські резерви;

– здійснювати методичне керівництво та контроль за дотриманням вимог законодавства з питань ведення бухгалтерського обліку, складання фінансової, бюджетної звітності в органах поліції;

– проводити інвентаризацію основних і нематеріальних активів, а також здійснювати оформлення її результатів відповідно до вимог чинного законодавства.

З-поміж причин недостатнього фінансування та матеріально-технічного забезпечення Національної поліції України слід виокремити:

- недостатнє бюджетне фінансування;*
- потреби в забезпеченні відповідно до вимог сучасності, які постійно підвищуються;*
- неформованість системи цільової підготовки кадрів для органів поліції за напрямом фінансування та матеріально-технічного забезпечення.*

Нині нагальною є необхідність розроблення дієвої системи спеціальної освіти поліцейських за напрямом фінансування і матеріально-технічного забезпечення органів поліції. Таку систему можна розглядати на трьох рівнях:

- перший – для осіб, які працюють у підрозділах, що здійснюють фінансування і матеріально-технічне забезпечення. Для них слід організувати курси підвищення кваліфікації з питань відповідного законодавства, вивчення світового досвіду, нових методик використання набутих знань тощо;*
- другий – для підвищення рівня освіченості у сфері фінансування та матеріально-технічного забезпечення, зокрема поліцейських із числа керівних осіб головних управлінь Національної поліції у м. Києві й областях;*
- третій – для отримання знань про правила здійснення фінансування і матеріально-технічного забезпечення безпосередніми отримувачами коштів та їх цільове використання.*

З метою підвищення якості фінансування та матеріально-технічного забезпечення Національної поліції України доцільно запропонувати таке:

- питання, пов'язані з окресленими проблемами, слід вирішувати відкрито на засіданнях колегій органів і підрозділів поліції, залучивши до співпраці представників громадськості й засобів масової інформації;*
- розв'язати поточні проблеми належного фінансування діяльності органів поліції;*
- затвердити на правових засадах положення про спонсорську допомогу, яка надала б можливість поліпшити фінансування та матеріально-технічне забезпечення Національної поліції України.*

Насамкінець слід запропонувати низку заходів, які, на наше переконання, будуть сприяти покращенню ситуації у сфері фінансування та матеріально-технічного забезпечення Національної поліції України:

- збільшити обсяги бюджетного фінансування відповідно до завдань, пріоритетів і програм подальшого розвитку правоохоронної системи;
- розробити дієві заходи з протидії правопорушенням у цій сфері;
- запровадити ефективну систему заходів з виявлення правопорушень у цій сфері;
- запровадити системи моніторингу рівня виконавської дисципліни в цій сфері;
- створити групи незалежних експертів для здійснення моніторингу стану фінансування та матеріально-технічного забезпечення органів поліції;
- проводити систематичні навчання поліцейських спеціалізованих підрозділів, що забезпечують фінансування та матеріально-технічне забезпечення органів поліції;
- ввести в навчальні плани відомчих закладів вищої освіти спеціальні дисципліни (курси) з окреслених проблем;
- підвищити рівень інформування громадськості щодо цільового призначення фінансування та матеріально-технічного забезпечення органів поліції;
- ініціювати створення спеціалізованих органів поліції щодо фінансування та матеріально-технічного забезпечення Національної поліції України.

Вважаємо за доцільне на підставі запропонованих заходів, які сприятимуть оптимізуванню діяльності щодо фінансування та матеріально-технічного забезпечення Національної поліції України, розробити *Концепцію розвитку фінансування та матеріально-технічного забезпечення Національної поліції України* (структура представлена у Додатку Г).

Висновки до розділу 3

На підставі аналізу основних напрямів удосконалення фінансування та матеріально-технічного забезпечення Національної поліції України вдалося сформулювати такі висновки.

Обґрунтовано, що адміністративно-правове регулювання фінансування і матеріально-технічного забезпечення поліції може бути *централізованим, децентралізованим і змішаним*. *Централізоване адміністративно-правове регулювання фінансування і матеріально-технічного забезпечення поліції* вирізняється тим, що під час такого регулювання наявний окремий суб'єкт, який здійснює фінансування та матеріально-технічне забезпечення, формується відповідно до вертикальної структури багаторівневої системи публічного адміністрування. Така система фінансування та матеріально-технічного забезпечення поліції утвердилася в Іспанії, Швеції, Німеччині та Фінляндії. Водночас *децентралізоване адміністративно-правове регулювання фінансування і матеріально-технічного забезпечення поліції* передбачає, що, крім органів виконавчої влади, матеріально-технічне забезпечення поліції можуть здійснювати й органи місцевого самоврядування. До цієї класифікаційної групи належать США, Польща, Угорщина, Грузія тощо. За *змішаного адміністративно-правового забезпечення фінансування та матеріально-технічного забезпечення поліції*, крім централізованого забезпечення, можуть долучатися й такі суб'єкти, як комунальні та приватні підприємства, які також фінансують органи й підрозділи поліції, здійснюють її матеріально-технічне забезпечення. Таку систему використовують у Великій Британії.

Виокремлено основні шляхи розв'язання проблеми підвищення ефективності забезпечення фінансування та матеріально-технічного забезпечення органів Національної поліції України, а саме: зовнішня інтеграція, яка передбачає спільну з іншими органами МВС України організацію фінансування та матеріально-технічного забезпечення; локалізація матеріально-технічного забезпечення; екстерналізація витрат.

Визначено дві групи завдань, які сприятимуть підвищенню ефективності фінансування та матеріально-технічного забезпечення Національної поліції України. Зокрема, до першої групи завдань належать такі: виявлення прогалин (невідповідностей) у законодавчих, нормативно-правових й інструктивних актах у частині формувань і характеристик стосовно фінансування та матеріально-технічного забезпечення Національної поліції України; встановлення суперечностей у зазначених актах; усунення багатозначності тлумачення (різничитання) законодавчих, нормативно-правових й інструктивних положень, що повинні мати лише однозначне (безальтернативне) тлумачення та сприйняття; уточнення термінології у сфері фінансування та матеріально-технічного забезпечення Національної поліції України, упорядкування синонімів та омонімів; вибір класифікаційних ознак для внесення їх у назви та визначення понять у сфері фінансування і матеріально-технічного забезпечення Національної поліції України; уніфікування (структуризація) назв і дефініцій, а також їхніх характеристик; аналіз досвіду щодо фінансування і матеріально-технічного забезпечення за різними видами, що застосовують у світовій практиці та який можна використати в Україні; напрацювання рекомендацій щодо формування сучасних засад адміністративно-правового регулювання фінансування та матеріально-технічного забезпечення, їх документального оформлення із застосуванням удосконалених бланків й електронних систем.

Друга група завдань, які пов'язані з обслуговуванням інтересів суб'єктів фінансування та матеріально-технічного забезпечення Національної поліції України, передбачає: надання учасникам процесу фінансування та матеріально-технічного забезпечення відомостей, що містять вичерпну характеристику потреб; роз'яснення можливостей, яких набувають суб'єкти фінансування та матеріально-технічного забезпечення; систематизування та надання інформації про потреби у сфері фінансування і матеріально-технічного забезпечення; розроблення механізму фінансування та матеріально-технічного забезпечення для виявлення інтересів суб'єктів цих процесів; підготовка формалізованих вихідних відомостей

під час укладення навчально-методичних посібників із фінансування та матеріально-технічного забезпечення Національної поліції України.

Доведено необхідність розроблення Положення про Департамент фінансування і матеріально-технічного забезпечення Національної поліції України й Концепції розвитку фінансування та матеріально-технічного забезпечення Національної поліції України.

ВИСНОВКИ

У дисертаційному дослідженні обґрунтовано й теоретично узагальнено сучасне вирішення наукових завдань, які постають у сфері фінансування та матеріально-технічного забезпечення Національної поліції України. Сформульовано низку науково аргументованих авторських позицій та висновків, проаналізовано положення національного законодавства та міжнародно-правових джерел, на підставі чого розроблено пропозиції з удосконалення сфери фінансування та матеріально-технічного забезпечення Національної поліції України. На цій підставі ми дійшли таких висновків:

1. Генеза сфери фінансування та матеріально-технічного забезпечення поліції загалом і Національної поліції України зокрема сягає давніх часів, у зв'язку з чим виокремлено історичні періоди становлення та розвитку фінансування і матеріально-технічного забезпечення Національної поліції України: 1) первісний період (III тис. до н.е.); 2) період раннього середньовіччя (кінець V – VIII ст.); 3) києворуський період (Київської Русі) (IX–XIII ст.); 4) литовсько-польський період (XIV–XVI ст.); 5) період правління Петра I (кінець XVII ст. початок XVIII ст.); 6) період правління Катерини II (XVIII ст.); 7) радянський період (XX ст.); 8) період української незалежності (кінець XX ст. й донині).

2. Фінансування Національної поліції – це належний процес, за допомогою якого з бюджету виділяють, зараховують, розподіляють і перераховують кошти на відповідний рахунок розпорядника коштів у межах, визначених кошторисами й затверджених у державному бюджеті, для забезпечення Національної поліції, а також інших джерел, не заборонених законодавством. Матеріально-технічне забезпечення Національної поліції України – це організований державою та її органами процес обігу матеріальних благ (засобів виробництва та предметів споживання) і найраціональніше їх доставляння від виробників до споживачів (поліції). Водночас це процес розподілу бюджетних коштів, а також надходження та використання фінансових ресурсів з інших не заборонених законодавством

джерел в обсягах, необхідних для оплати праці, медичного, санаторно-курортного, пенсійного, житлового й інших видів соціального забезпечення поліцейських та, у встановлених випадках, членів їхніх сімей. Доведено, що фінансове та матеріально-технічне забезпечення Національної поліції України – це система товарно-грошових і господарських відносин, які виникають між органами й підрозділами Національної поліції, а також суб'єктами публічної адміністрації, уповноваженими на їх матеріально-технічне постачання. Класифіковано фінансове та матеріально-технічне забезпечення залежно від ролі, матеріального вираження та особливостей впливу на процес функціонування Національної поліції, причому кожний з видів ресурсів деталізовано за підвидами: 1) фінансові ресурси (сукупність усіх цільових фондів грошових коштів поліції, необхідних для їх функціонування; надходження грошових коштів і здійснювані виплати): централізовані; децентралізовані; 2) матеріальні ресурси: будівлі (дахи, фасади, службові й допоміжні приміщення, гуртожитки, службові квартири); територія (дороги, стоянки автомашин, паркова зона, огорожа, полігони); забезпечувальна господарська структура (майстерні, господарський інвентар, транспорт, телефонні станції, вузли теплопостачання, теплові, електричні та комунальні мережі, водовід, котельні, підстанції, розподільні електропристрої); соціальні структури (їдальні, буфети, актові зали, відомчі установи охорони здоров'я та санаторії, дитячі оздоровчі табори, бази відпочинку, бібліотеки, музеї, будинки культури); спортивні установи (клуби, стадіони, бази); меблі, інвентар, будматеріали, канцтовари, пальне, запчастини; формений одяг; 3) технічні ресурси: охорона (системи контролю та сигналізації, технічні забезпечувальні пристрої); комп'ютери й інша оргтехніка, спецтехніка, засоби зв'язку тощо.

3. Механізм адміністративно-правового регулювання фінансування і матеріально-технічного забезпечення Національної поліції України – це система взаємопов'язаних і взаємодоповнюваних правових заходів, засобів та явищ, що у своїй сукупності створюють підстави для виникнення, розвитку й припинення правовідносин, пов'язаних з організацією та провадженням фінансування і матеріально-технічного забезпечення Національної поліції України.

Обґрунтовано, що елементами механізму адміністративно-правового регулювання фінансування та матеріально-технічного забезпечення Національної поліції України є: система нормативно-правових актів, які врегульовують правовий статус суб'єкта, об'єкта адміністративно-правового регулювання та засоби адміністративно-правового регулювання. Водночас виокремлено такі групи адміністративно-правових відносин, що виникають між суб'єктами фінансування та матеріально-технічного забезпечення Національної поліції України: адміністративно-правові відносини, пов'язані з підготовкою суб'єктів фінансування і матеріально-технічного забезпечення й інших осіб до участі в такому забезпеченні; адміністративно-правові відносини, що забезпечують допуск до проведення фінансування та матеріально-технічного забезпечення; адміністративно-правові відносини, які виникають на етапі участі у фінансуванні й матеріально-технічному забезпеченні; контрольно-наглядові адміністративно-правові відносини; адміністративно-правові відносини щодо притягнення правопорушників до адміністративної чи дисциплінарної відповідальності. Доведено, що суб'єктами адміністративно-правових відносин щодо фінансування та матеріально-технічного забезпечення Національної поліції України є державні органи, підприємства, установи й організації, окремі службові, посадові особи та громадяни, які на підставі норм адміністративного права здійснюють заходи щодо виконання фінансування і матеріально-технічного забезпечення.

4. Принципи адміністративно-правового регулювання у сфері фінансування та матеріально-технічного забезпечення Національної поліції України – це фундаментальні основи (основоположні засади), які визначають сутність і значення фінансування та матеріально-технічного забезпечення, характеризують його зміст, а також визначають форми й методи діяльності спеціально уповноважених суб'єктів щодо забезпечення органів і підрозділів Національної поліції України фінансовими та матеріально-технічними ресурсами. Класифіковано та схарактеризовано принципи адміністративно-правового регулювання сфери фінансування і матеріально-технічного забезпечення діяльності Національної поліції України, а саме виокремлено: 1) загальні

принципи (верховенства права, законності, дотримання прав і свобод людини, відкритості та прозорості, політичної нейтральності, гласності, об'єктивності, повноти тощо); 2) системно-управлінські принципи (взаємодії з населенням на засадах партнерства, цілісності, системності, стабільності, гнучкості, компетентності, своєчасності, плановості, підконтрольності, економічності тощо); 3) характерологічно-функціональні принципи (міжгалузевого характеру, самостійності, плановості, пріоритетності публічних видатків щодо прибутків скарбниці, а також оптимального поєднання прямих (адміністративних) і непрямих (економічних) методів адміністрування, відповідальності контролюючого суб'єкта матеріально-технічного забезпечення перед державою й підконтрольною структурою за об'єктивність матеріально-технічного забезпечення Національної поліції України) [1].

5. Класифіковано суб'єктів публічної адміністрації у сфері фінансування та матеріально-технічного забезпечення Національної поліції України, об'єднано їх за такими групами: суб'єкти, які досліджують проблеми фінансування та матеріально-технічного забезпечення Національної поліції України, здійснюють розроблення та обґрунтування концепції щодо проведення відповідних заходів; суб'єкти, які здійснюють законодавче закріплення концепції фінансування та матеріально-технічного забезпечення Національної поліції України; суб'єкти, які безпосередньо реалізують заходи з фінансування та матеріально-технічного забезпечення Національної поліції України; суб'єкти, які здійснюють контроль і нагляд за процесом реалізації заходів із фінансування та матеріально-технічного забезпечення Національної поліції України, застосовують заходи впливу до правопорушників.

6. Міжнародне адміністративно-правове регулювання фінансування і матеріально-технічного забезпечення поліції розподілено відповідно до сфери адміністрування на *централізоване, децентралізоване та змішане*.

7. Виокремлено основні шляхи розв'язання проблеми підвищення ефективності забезпечення фінансування та матеріально-технічного забезпечення органів Національної поліції України, а саме: зовнішня інтеграція, яка передбачає

спільну з іншими органами МВС України організацію фінансування та матеріально-технічного забезпечення; локалізація матеріально-технічного забезпечення; екстерналізація витрат.

8. Сформульовано дві групи завдань, які підвищують ефективність фінансування та матеріально-технічного забезпечення Національної поліції України. До першої групи завдань належать: виявлення прогалин (невідповідностей) у законодавчих, нормативно-правових та інструктивних актах у частині формулювань і характеристик стосовно фінансування та матеріально-технічного забезпечення Національної поліції України; встановлення неузгодженостей та суперечностей у зазначених актах; усунення багатозначності тлумачення (різночитання) законодавчих, нормативно-правових й інструктивних положень, що повинні мати лише однозначне (безальтернативне) тлумачення та сприйняття; уточнення термінології у сфері фінансування і матеріально-технічного забезпечення Національної поліції України; упорядкування використаних синонімів й омонімів; вибір класифікаційних ознак для внесення їх у назви та визначення у сфері фінансування і матеріально-технічного забезпечення Національної поліції України; уніфікування (структуризація) назв і визначень, а також їхніх характеристик й описів; напрацювання рекомендацій із формування сучасних шляхів адміністративно-правового регулювання фінансування та матеріально-технічного забезпечення, їх документального оформлення із застосуванням удосконалених бланків й електронних систем. Друга група завдань охоплює: надання учасникам процесу фінансування та матеріально-технічного забезпечення відомостей, що містять повну характеристику потреб; роз'яснення можливостей, яких набувають суб'єкти фінансування та матеріально-технічного забезпечення; систематизація і надання інформації про потреби у сфері фінансування та матеріально-технічного забезпечення; розроблення механізму фінансування і матеріально-технічного забезпечення з метою виявлення інтересів суб'єктів цих процесів; підготовка формалізованих вихідних відомостей під час укладання навчально-методичних

посібників із фінансування та матеріально-технічного забезпечення Національної поліції України.

9. Обґрунтовано необхідність прийняття таких актів:

наказу Міністерства внутрішніх справ України «Про затвердження Положення про Департамент фінансування і матеріально-технічного забезпечення Національної поліції України»;

Концепції розвитку фінансування та матеріально-технічного забезпечення Національної поліції України.

Аргументовано, що ст. 105 Закону України «Про Національну поліцію» слід доповнити авторською категорією «фінансове та матеріально-технічне забезпечення Національної поліції України».

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Гончар А. Принципи та стадії фінансування і матеріально-технічного забезпечення Національної поліції України. URL: <http://www.pravoznaves.com.ua/period/article/80287/%C3>.
2. Конституція України : Закон України від 28 черв. 1996 р. № 254к/96. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. С. 1123.
3. Ільницький М. С. Організація фінансового та матеріально-технічного забезпечення органів внутрішніх справ України. *Форум права*. 2009. № 1. С. 222–230. URL : <http://www.nbu.gov.ua/ejournals/FP/2009-1/09imcvcu.pdf>.
4. Гончар А. Історичний (ретроспективний) аналіз нормативно-правових засад фінансування і матеріально-технічного забезпечення Національної поліції України. URL: https://revolution.allbest.ru/finance/00917035_0.html.
5. Матвеев С. П. Институт полиции: исторический экскурс. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/institut-politsii-istoricheskiy-ekskurs/viewer>.
6. Яцик Т. П., Тесляр М. В. Генезис становлення та розвитку правоохоронних органів, що здійснюють досудове розслідування злочинів у сфері оподаткування. *Міжнародний юридичний вісник: актуальні проблеми сучасності (теорія та практика)*. 2017. Вип. 4–5 (8–9). С. 208–214.
7. Повість врем'яних літ. Літопис (За Іпатським списком) / пер. з давньорус., післяслова, коментар В. В. Яременка. Київ : Рад. письменник, 1990. 558 с.
8. Словарь античности / пер. с нем. М. : Прогресс; Лейпциг. Библиограф. ин-т, 1989. 345 с.
9. Древний мир : энциклопед. словарь : в 2 т. М. : Центрполиграф, 1998. 453 с.
10. Становлення і розвиток спеціалізованих органів розшуку злочинців у другій половині XIX – поч. XX ст. URL: <http://ua-referat.com>.

11. Биляев В. Исторические этапы становления уголовно-розыскной службы Украины: выводы из цивилизационного подхода. *Leges si Viata*. 2013. № 12. С. 30–34.
12. Анисимов Е. В. Дыба и кнут: политический сыск и русское общество в XVIII веке. М. : Новое лит. обозрение, 1999. 720 с. (Серия «Historia Rossica»).
13. Купенко С. А. Теоретично-прикладні засади проведення розвідувального опитування підрозділами карного розшуку : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.09. Харків, 2016. 233 с.
14. Курицын В. М. История полиции России: краткий исторический очерк и основные документы : учеб. пособие. М. : Щит-М, 1998. 199 с.
15. Пиджаренко А. М. Исторические аспекты уголовного и политического сыска. *Бюллетень по обмену опытом работы МВД Украины*. 1994. № 113–114. С. 39–44.
16. Смирнов М. П., Шумилов А. Ю. Оперативно-розыскная деятельность в Российской империи в документах и комментариях (XVIII в. – февраль 1917 г.) : монография. М. : Шумилова И. И., 2010. 185 с.
17. Sizikov M.I. Politseyskaya reforma Petra I. *Pravovedenie*. 1992. № 2. S. 90.
18. Главная полицмейстерская канцелярия. URL: http://dic.academic.ru/dic.nsf/enc_sp/566/Glavnaya.
19. Lebedev V. I. Reformy Petra I: sbornik dokumentov. М. : Gos. sots.-ek. izd-vo, 1937. S. 195.
20. Глубокая реформация: полиция в век Екатерины II. URL: <http://pda.ormvd.ru/pubs/102/a-profound-reformation-police-in-the-age-of-catherine-ii/>.
21. Самойленко О. О., Усенко І. Б. Поліція. *Юридична енциклопедія* : в 6 т. Київ : Укр. енцикл. ім. М. П. Бажана, 2002. Т. 4. С. 636–640.
22. Community Policing A Contemporary Perspective [2nd ed.] / [Trojanowicz R., Victor E. Kappeler, L. K. Gaines, Bonnie Bucqueroux]. Cincinnati : Anderson Publishing co., 1998. 349 p.
23. Солонар А. В., Якименко А. Ю., Історія становлення і розвитку інституту поліцейського *Правові горизонти*. 2017. Вип. 6 (19). С. 23–28.

24. Тактика действий патрульно-постовых нарядов милиции по пресечению нарушений антиалкогольного законодательства : метод. рек. М. : ВНИИ МВД СССР, 1988 р. 19 с.

25. Міліція України: історичний нарис, портрети, події / за заг. ред. Ю. О. Смирнова ; [кол. авт. : Ю. О. Смирнов, П. П. Михайленко, А. В. Васишин та ін.]. Київ : Ін-Юре, 2002, 888 с.

26. Об упразднении Министерства внутренних дел СССР : Указ Президиума Верховного Совета СССР от 13 янв. 1960 г. URL: http://www.hrono.info/dokum/196_dok/19600113mvd.php.

27. Михайленко П. П., Кондратьев Я. Ю. Історія міліції України у документах і матеріалах : у 3 т. Т. 1. Київ : Генеза, 2000. Т. 3 : 1946–1990. 616 с.

28. Об утверждении Положения о советской милиции : Указ Президиума Верховного Совета СССР от 17 авг. 1962 г. URL: http://shieldandsword.mozohin.ru/documents/statement_mil17862.htm.

29. Об образовании органов внутренних дел в округах, городах и районах : приказ Министерства внутренних дел СССР от 23 дек. 1968 г. № 970. *Справочник по законодательству для работников органов прокуратуры, суда и Министерства внутренних дел*. Т. 1. М. : Политиздат, 1971. С. 594.

30. Об основных обязанностях и правах советской милиции по охране общественного порядка и борьбы с преступностью : Указ Президиума Верховного Совета СССР от 8 июня. 1973 г. URL: <http://shieldandsword.mozohin.ru/documents/ukaz8673.htm>.

31. О дальнейшем совершенствовании правового регулирования деятельности советской милиции : постановление Совмина СССР от 8 июня 1973 г. URL: <http://shieldandsword.mozohin.ru/documents/statement8673.htm>.

32. Про міліцію : Закон УРСР від 20 груд. 1990 р. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/565-12>.

33. Про посилення правового захисту працівників правоохоронних органів : Указ Президії Верховної Ради Української РСР від 18 січ. 1991 р. URL : <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/647-12/ed19910118>.

34. Про порядок і умови державного обов'язкового особистого страхування осіб рядового, начальницького та вільнонайманого складу органів і підрозділів внутрішніх справ республіки : постанова Кабінету Міністрів УРСР від 29 черв. 1991 р. № 59. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/59-91-%D0%BF>.

35. Про затвердження Положення про проходження служби рядовим та начальницьким складом органів внутрішніх справ Української РСР : постанова Кабінету Міністрів УРСР від 29 лип. 1991 р. № 114. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/114-91-%D0%BF>.

36. Дисциплінарний статут органів внутрішніх справ Української РСР : Указ Президії Верховної Ради УРСР від 29 лип. 1991 р. № 1368-XII. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1368-12>.

37. Про оперативно-розшукову діяльність : Закон України від 18 лют. 1992 р. № 2135- XII. *Відомості Верховної Ради України*. 1992. № 22. Ст. 303.

38. Про пенсійне забезпечення осіб, звільнених з військової служби, та деяких інших осіб : Закон України від 9 квіт. 1992 р. № 2262-XII. *Відомості Верховної Ради України*. 1992. № 29. Ст. 399.

39. Про поліцію : проект Закону України від 3 лип. 2012 р. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_2?id=&pf3516=10688&skl=7.

40. Концептуальні підходи до реформування органів внутрішніх справ як складової правоохоронної системи та сектору безпеки і оборони України : інформ.-аналіт. матеріали до круглого столу «Концептуальні підходи до реформування МВС у контексті загальнонаціонального плану реформ» (Київ, 16 квіт. 2015 р.). Київ, 2015. 56 с.

41. Ковальський В. Міліція чи Поліція? Реформування МВС розпочинають із перейменування. *Віче*. 2012. № 17. URL: <http://www.viche.info/journal/3288/>.

42. Про Національну поліцію : Закон України від 2 лип. 2015 р. № 580-VIII. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/580-19>.

43. Про затвердження Положення про Національну поліцію : постанова Кабінету Міністрів України від 28 жовт. 2015 р. № 877-2015-п. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/877-2015-%D0%BF>.

44. Департамент фінансового забезпечення та бухгалтерського обліку Національної поліції України. URL: <http://npu.gov.ua/uk/publish/article/1836802>.

45. Про Державний бюджет України на 2016 рік : Закон України від 16 січн. 2014 р. № 719-VII. *Відомості Верховної Ради України*. 2016. № 5. Ст. 54.

46. Про Державний бюджет України на 2017 рік : Закон України від 21 груд. 2016 р. № 1801-VIII. *Відомості Верховної Ради України*. 2017. № 3. Ст. 31.

47. Про грошове забезпечення поліцейських Національної поліції : постанова Кабінету Міністрів України від 11 листоп. 2015 р. № 988. *Офіційний вісник України*. 2015. № 96. Ст. 3281.

48. Про затвердження Порядку та умов виплати грошового забезпечення поліцейським Національної поліції та курсантам вищих навчальних закладів МВС із специфічними умовами навчання : наказ Міністерства внутрішніх справ України від 6 квіт. 2016 р. № 260. *Офіційний вісник України*. 2016. № 39. Ст. 1497.

49. Довгий шлях з міліції в поліцію. URL: <https://www.dw.com/uk>

50. Гроші, їх суть, функції та історія розвитку. URL: <https://buklib.net/books/33918/>.

51. Гроші. *Вільна енциклопедія* – *Вікіпедія*. URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki>.

52. Фінанси, їх структура і функції. URL: https://pidru4niki.com/14170120/finansii/finansii_struktura_funktsiyi.

53. Фінанси. *Фармацевтична енциклопедія*. URL: <https://www.pharmencyclopedia.com.ua/article/386/finansii>.

54. Фінанси. *Вільна енциклопедія* – *Вікіпедія*. URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki>.

55. Ресурсне забезпечення Національної поліції : конспект лекцій. Дніпро : Дніпропетр. держ. ун-т внутр. справ, 2019. 25 с. URL: <https://dduvs.in.ua/wp-content/uploads/files/Structure/library/student/lectures/2020/kfeb/n15.pdf>.

56. Сутність та завдання матеріально-технічного забезпечення. URL: <https://sites.google.com/site/kostia03061992/materialno-tehnicne-zabezpecenna-pidpriemstva>.

57. Поняття і значення матеріально-технічного і фінансового забезпечення управління органами внутрішніх справ. URL: https://www.pravo.vuzlib.su/book_z1136_page_191.html.

58. Суббот А. Фінансування правоохоронних органів як засіб адміністративно-правового забезпечення особистої безпеки їх працівників. URL: https://revolution.allbest.ru/law/01142388_0.html.

59. Клименко В. Е., Панова О. О. Національна поліція України: проблеми становлення та стратегія розвитку. *Національна поліція України: проблеми становлення та перспективи розвитку* : зб. матеріалів наук.-практ. конф. курсантів та студентів (Харків, 10 груд. 2015 р.). Харків, 2015. С. 60–64.

60. Криштанович М. Організаційно-правові та фінансові засади матеріально-технічного забезпечення діяльності ОВС України. URL: http://www.lvivacademy.com/vidavnitstvo_1/visnyk14/fail/kryshtanovych.pdf.

61. Про Стратегію національної безпеки України : Указ Президента України від 14 верес. 2020 р. № 392/2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/n0005525-20#Text>.

62. Фелик В. Содержание финансового обеспечения профилактической деятельности Национальной полиции Украины. URL: <http://sd-vp.info/2016/soderzhanie-finansovogo-obespecheniya-profilakticheskoy-deyatelnosti-natsionalnoj-politsii-ukrainy>.

63. Фінансування. *Вільна енциклопедія – Вікіпедія*. URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki..>

64. Бюджетне фінансування. *Вільна енциклопедія – Вікіпедія*. URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki..>

65. Форми фінансування підприємств. URL: <https://studfile.net/preview/5740377/page:3>.
66. Ільницький М. С. Організація фінансового та матеріально-технічного забезпечення органів внутрішніх справ України. *Форум права*. 2009. № 1. С. 228.
67. Про затвердження Положення про Департамент матеріального забезпечення МВС : наказ Міністерства внутрішніх справ України від 8 черв. 2015 р. № 665. URL: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/MVS263.html.
68. Фінансове забезпечення бюджетних установ та шляхи його удосконалення. URL: <https://naub.oa.edu.ua/2013/finansove-zabezpechennya-byudzhethnyh-ustanov-ta-shlyahy-yoho-udoskonalennya/>.
69. Ткачук Н. М., Кравчук В. О. Фінансування бюджетних установ: теоретична сутність, форми і методи. *Наука і економіка*. 2010. № 2 (18). С. 99–105.
70. Курець В. С. Напрями вдосконалення системи фінансування закладів шкільної освіти в Україні. *Збірник наукових праць Національного університету державної податкової служби України*. 2010. № 1. С. 187–192.
71. Музичук О. М. Сутність та особливості грошового забезпечення персоналу органів внутрішніх справ. *Вісник Харківського національного університету внутрішніх справ*. 2007. Вип. 37. С. 5–11.
72. Мельник К. Ю., Гоц В. Я. Проблеми грошового забезпечення осіб рядового та начальницького складу органів внутрішніх справ. *Форум права*. 2011. № 4. С. 461–465.
73. Ощадбанк оснащує патрульну поліцію терміналами. Прес-служба Ощадбанку. *Миколаївська правда*. URL: <http://www.nikpravda.com.ua/oshhadbank-osnashhuye-patrulnu-politsiyuterminalami/>.
74. Колеснік Т. Як буде оснащена нова патрульна поліція Тернополя. URL: <http://www.0352.ua/article/1141592>.
75. Пилипів Р. Новий формат діяльності правоохоронного органу поліції в Україні. URL: <https://docplayer.net/66281328-Noviy-format-diyalnosti-pravoohoronnogo-organu-policiyi-v-ukrayini.html>.

76. Пшенична Т. М. Маркетингове забезпечення якості товарів в умовах СОТ : автореф. дис. ... канд. екон. наук : 08.00.04. Київ, 2014. 20 с.
77. Орзих М.Ф. Личность и право : монография. Одесса : Юрид. лит., 2005. 312 с.
78. Мельничук О. С. Словник іншомовних слів / за ред. О. С. Мельничука. Київ, 1974. 776 с.
79. Великий тлумачний словник сучасної української мови / голов. ред. В. Т. Бусел. Київ ; Ірпінь : Перун, 2005. 1728 с.
80. Великий тлумачний словник сучасної української мови / уклад. і голов. ред. В. Т. Бусел. Київ ; Ірпінь : Перун, 2004. 1140 с.
81. Юридична енциклопедія : в 6 т. / [редкол.: Ю.С. Шемшученко (голова редкол.) та ін.]. Київ : Укр. енцикл. ім. М. П. Бажана, 2001. Т. 3. 792 с.
82. Юридичний словник-довідник / за ред. Ю. С. Шемшученка. Київ : Феміна, 1996. 696 с.
83. Гончаренко В. Г., Андрушко П. П., Базова Т. П. Юридичні терміни: тлумачний словник / за ред. В. Г. Гончаренка. Київ : Либідь, 2003. 320 с.
84. Грицанов А. А. Новейший философский словарь. Минск : Скакун В. М., 1998. 896 с.
85. Ткаченко Ю. Г. Методологические вопросы теории правоотношений. М. : Просвещение, 1980. 269 с.
86. Скакун О.Ф. Теорія права і держави : підручник. Київ : Алерта ; КНТ ; ЦУЛ, 2009. 520 с.
87. Кельман М. С., Мурашин О. Г. Загальна теорія держави і права : підручник. Київ : Кондор, 2006. 477 с.
88. Ведерніков Ю. А., Грекул В. С. Теорія держави та права : навч. посіб. 4-те вид., доповн. і переробл. Київ : Центр навч. літ., 2005. 224 с.
89. Шопіна І. М. Адміністративно-правове регулювання органами внутрішніх справ України : дис. ... д-ра юрид. наук : 12.00.07. Київ, 2012. 514 с.

90. Адміністративне право України: основні категорії та поняття : навч. посіб. / [В. І. Загуменник, В. В. Мусієнко, В. В. Проценко ; за заг. ред. О. Х. Юлдашева]. Київ : Поліграфіст, 2010. 512 с.

91. Подоляка С. Сутність та особливості механізму адміністративно-правового регулювання протидії корупції в органах прокуратури в Україні. *Публічне право*. 2017. № 3 (27). С. 95–101.

92. Административное право Украины : учеб. пособие : в 2 т. / [В. В. Галушко, В. И. Олефир, М. П. Пыхтин и др.]. Херсон : Херсон. город. тип., 2013. Т. 1. 388 с.

93. Коломоєць Т. О., Колпаков В. К. Вступ до навчального курсу «Адміністративне право України» : навч. лекція. Київ : Ін Юре, 2014. 237 с.

94. Гончарук С. Т., Нашинець-Наумова А. Ю. Механізм адміністративно-правового регулювання діяльності корпорацій в Україні. *Юридичний вісник*. 2011. № 2. С. 37–40. (Серія «Повітряне і космічне право»).

95. Скакун О. Ф. Теорія держави і права. Харків : Консум, 2001. 624 с.

96. Курс адміністративного права України : підручник / за заг. ред. О. В. Кузьменко Київ : Юрінком Інтер, 2018. 904 с.

97. Коломоєць Т.О. Адміністративне право України : підручник. Київ : Істина, 2008. 500 с.

98. Стрельченко О. Г. Регулювання сфери обігу лікарських засобів в Україні: адміністративно-правове дослідження : монографія. Київ : Кафедра, 2019. 400 с.

99. Стрельченко О. Г., Скорик В. О. Механізм публічного адміністрування у імунопрофілактичній сфері. *Visegrad Journal on Human Rights*. 2020. № 3. С. 173–179.

100. Коломоєць Т. О. Адміністративне право України. Київ : Юрінком Інтер, 2011. 344 с.

101. Хропанюк В. Н. Теория государства и права : учебник. М. : Омега-Л, 2010. 323 с.

102. Пугинский, Б. И. Гражданско-правовые средства в хозяйственных отношениях. М. : Юрид. лит. – 1984. – С. 85–87.

103. Алексеев С. С. Правові засоби: постановка проблеми, поняття, класифікація. *Советское государство и право*. 1987. № 6. С. 13–16.

104. Курс адміністративного права України / [В. К. Колпаков, О. В. Кузьменко, І. Д. Пастух та ін.]. Київ : Юрінком Інтер, 2013. 864 с.

105. Адміністративне право України : навч. посіб. : у 2 т. / [В. В. Галуцько, В. І. Олефір, М. П. Пихтін та ін.]. Херсон : Херсон. міська друкарня, 2011. Т. 1 : Загальне адміністративне право. 320 с.

106. Безпалова О. І. Адміністративно-правовий механізм реалізації правоохоронної функції держави : монографія. Харків : Харків. нац. ун-т внутр. справ, 2014. 544 с.

107. Управління органами Національної поліції України : підручник / за заг. ред. д-ра юрид. наук, доц. В. В. Сокурєнка ; [О. М. Бандурка, О. І. Безпалова, О. В. Джафарова та ін. ; передм. В. В. Сокурєнка]. Харків : Стильна тип., 2017. 580 с.

108. Байтин М. И. К уточнению понятия законности. *Вестник Саратовской государственной академии права*. 2008. № 3 (61). С. 8–12.

109. Шакірзянова І. В. Політичний режим та законність: взаємодія та взаємозв'язок. *Держава і право*. 2013. Вип. 59. С. 30–37. (Серія «Юридичні і політичні науки»).

110. Алексеев С. С. Теория права. М. : БЭК, 1994. 387 с.

111. Сарновська С. О. Інструментальна роль механізму правового регулювання. *Бюлетень Міністерства юстиції України*. 2005. № 11 (49). 122 с.

112. Корєнев А. П. Административное право России : учебник : в 3 ч. Ч. 1. М. : Щит-М, 1997. 482 с.

113. Курс адміністративного права України : підручник / за заг. ред. О. В. Кузьменко. Київ : Юрінком Інтер, 2018. 904 с.

114. Тихомиров Ю. А. Курс административного права и процесса. М. : Издание, 1998. 427 с.

115. Алексеев С. С. Механизм правового регулирования в социалистическом государстве. М. : Юрид. лит., 1966. 275 с.
116. Атаманчук Г. В. Теория государственного управления : курс лекций. Изд. 2-е, доп. М. : Омега-Л, 2004. 320 с.
117. Андренко С. О. Адміністративно-правові засади кадрового забезпечення органів внутрішніх справ України : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07. Харків, 2015. 215 с.
118. Ігонін Р.В. Організаційно-правові засади діяльності суб'єктів виконавчого провадження : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07. Ірпінь, 2007. 207 с.
119. Коломоєць Т. О. Адміністративне право України. Академічний курс : підручник. Київ : Юрінком Інтер, 2011. 576 с.
120. Колодій А. М. Принципи права України : монографія. Київ : Юрінком Інтер, 1998. 208 с.
121. Нижник Н. Р. Теоретичні аспекти державного управління : монографія. 2011. Київ : Tekhnodruk. 238 с.
122. Скакун О. Ф. Теория государства и права : учебник. Харьков : Консум ; Ун-т внутр. дел, 2000. 704 с.
123. Сербин Р. А. Публічно-правове адміністрування благодійництва в Україні : дис. ... д-ра юрид. наук : 12.00.07. Київ. 2016. 492 с.
124. Стрельченко О.Г. Концептуальные основы формирования принципов государственной политики оборота лекарственных средств. *Leges si Viata*. 2018. № 8. С. 118–121.
125. Тихомиров Ю. А. Курс сравнительного правоведения. М. : Норма, 1996. 432 с.
126. Щербак С. В. Адміністративно-правове регулювання виконавчого провадження в Україні : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07. Київ : Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАН України, 2002. 14 с.
127. Розенбаум Ю. А. Формирование управленческих кадров. М. : Наука, 1982. 234 с.

128. Сердюк Є. В. Принципи адміністративно-правового забезпечення виборчих прав громадян України. *Інформація і право*. 2014. № 2. С. 72–78.
129. Новий тлумачний словник української мови : у 4 т. / [уклад.: В. Яременко, О. Сліпушко]. Київ : Аконіт, 1998. Т. III : ОБУ–РОБ. 927 с.
130. Великий тлумачний словник сучасної української мови (з дод. і допов.) / уклад. і голов. ред. В. Т. Бусел. Київ ; Ірпінь, 2005. 1657 с.
131. Словник української мови: в 11 т. / АН УРСР ; Ін-т мовознавства ; за ред. І. К. Білодіда. Київ : Наук. думка, 1970–1980. Т. 8. 693 с.
132. Юридична енциклопедія : в 6 т. / [редкол.: Ю.С. Шемшученко (голова редкол.) та ін.]. Київ : Енцикл., 2003. Т. 5 : П–С. 736 с.
133. Атаманчук Г. В. Теория государственного управления : курс лекций. М. : Юрид. лит., 1997. 400 с.
134. Атаманчук Г. В. Теория государственного управления : курс лекций. М. : Омега-Л, 2004. 584 с.
135. Колпаков В. К., Кузьменко О. В. Адміністративне право України : підручник. Київ : Юрінком Інтер, 2003. 544 с.
136. Петров Г. И. Основы социалистического управления. Л. : Ленингр. ун-т, 1974. 292 с.
137. Рабінович П. М. Основы загальної теорії права і держави : посіб. для студ. спец. «Правознавство». Вид. 2-ге, зі змін. і доповн. Київ, 1994. 285 с.
138. Малиновський В. Я. Державне управління : навч. посіб. Вид. 2-ге, доповн. та переробл. Київ : Атіка, 2003. 576 с.
139. Философский энциклопедический словарь / ред.: Е. Ф. Губский, Г. В. Кораблева, В. А. Лутченко. М. : ИНФРА-М, 1997. 567 с.
140. Сербин Р. А. Природа принципів благодійництва в Україні. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. 2014. Вип. 11 (1). С. 112–116. (Серія «Юриспруденція»).
141. Колодій А. М. Принципи права України : монографія. Київ : Юрінком Інтер, 1998. 208 с.

142. Саглаєва Н. О. Принципи правового регулювання як самостійна юридична категорія. *Актуальні проблеми держави і права*. 2012. Вип. 64. С. 110–116.
143. Великий тлумачний словник сучасної української мови / [за ред. В. Т. Бусела]. Київ ; Ірпінь : Перун, 2004. 1440 с.
144. Алексеев С. С. Общая теория права. М. : Юрид лит., 1981. 360 с.
145. Адміністративне право України : підручник / [Ю. П. Битяк, В. М. Гаращук, О. В. Дьяченко та ін.] ; за ред. Ю. П. Битяка. Київ : Юрінком Інтер, 2006. 544 с
146. Загальна теорія держави і права : підручник / за ред. акад. НАПрН України М. В. Цвіка, акад. НАПрН України О. В. Петришина. Харків : Право, 2009. 584 с.
147. Васильев А. М. Правовые категории. Методологические аспекты разработки системы категорий права. М. : Юрид. лит., 1976. 234 с.
148. Державне управління : навч. посіб. / за ред. А. Ф. Мельник. Київ : Знання-Прес, 2003. 343 с.
149. Хропанюк В. Н. Теория государства и права : учеб. пособие. М. : Дабахов, Ткачев, Димов, 1995. 384 с.
150. Колпаков В. К. Адміністративне право України : підручник / В. К. Колпаков. Київ : Юрінком Інтер, 2001. 752 с.
151. Пугачев В. П. Политология. Справочник студента. М. : АСТ ; СЛОВО, 2001. 576 с.
152. Бобильов В. Є., Зінченко Ю. М., Кононенко С. М. Принципи моделювання. *Сучасні інформаційні технології у сфері безпеки та оборони*. 2015. № 3. С. 18–23.
153. Затолокина Т. О. Принцип многоуровневости правового регулирования трудовых отношений в Российской Федерации : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.05. Омск, 2005. 198 с.
154. Осипова М. Ю. Принципы российского законодательства как элементы правовой культуры. *Юридическая техника*. 2020. № 14. С. 248–249.

155. Иванов Р. Л. О понятти принципов права. *Вестник Омського университета*. 1996. Вып. 2. № 2. С. 115–118.

156. Стеценко С. Г. Адміністративне право України : навч. посіб. Київ : Атіка, 2008. 624 с.

157. Кагановська Т. Є. Кадрове забезпечення державного управління в Україні : монографія. Харків : ХНУ ім. В. Н. Каразіна, 2010. 330 с.

158. Шопіна І. М. Адміністративно-правове регулювання управління органами внутрішніх справ України : монографія. Київ : Леся, 2011. 426 с.

159. Щекин Г. В. Теория социального управления : монографія. Київ : МАУП, 1996. 408 с.

160. Рябченко О. П. Держава і економіка: адміністративно-правові аспекти взаємовідносин : монографія / за заг. ред. О. М. Бандурки. Харків : Ун-т внутр. справ, 1999. 304 с.

161. Державне управління: європейські стандарти, досвід та адміністративне право / [В. Б. Авер'янов, В. А. Дерезь, М. І. Ославський та ін.] ; за ред. В. Б. Авер'янова. Київ : Юстиніан, 2007. 234 с.

162. Про державну службу : Закон України від 10 груд. 2015 р. № 889-VIII. *Відомості Верховної Ради України*. 2016. № 4. Ст. 43.

163. Питання реформування органів внутрішніх справ України: розпорядження Кабінету Міністрів України від 22 жовт. 2014 року № Ш8-р. *Урядовий кур'єр*. 2014. № 230.

164. Жмілько В. Можливості та обмеження застосування в Україні міжнародного досвіду реформування правоохоронних органів. *Національна безпека і оборона*. 2015. № 2–3 (151–152). С. 103–107.

165. Москаленко О. М., Банчук О. А. Статус поліції: міжнародні стандарти і зарубіжне законодавство. Київ, 2013. 588 с.

166. Ківалов С. В., Біла Л. Р. Державна служба в Україні : підручник. Одеса, 2003. 368 с.

167. Новий тлумачний словник української мови : у 3 т. Т. 1 : А–К / уклад.: В. В. Яременко, О. М. Сліпушко. Київ : АКОНІТ, 2006. 926 с.

168. Головань М. С. Компетенція і компетентність: досвід теорії, теорія досвіду. *Вища освіта України*. 2008. № 3. С. 23–30.

169. Скоробагатько О. В. Адміністративно-правове регулювання наукового забезпечення функціонування системи Міністерства внутрішніх справ України : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07. Київ, 2016. 225 с.

170. Державне управління : підручник : у 2 т. / [за ред. Ю. В. Ковбасюка, К. О. Ващенко, Ю. П. Сурміна та ін.]. Київ ; Дніпропетровськ : НАДУ, 2012. Т. 1. 2012. 564 с.

171. Тимошенко Н. Співвідношення принципів відкритості та прозорості в діяльності органів місцевого самоврядування: «сіамські близнюки» чи узгоджена пара? URL: http://www.lvivacademy.com/vidavnitstvo_1/edu_44/fail/ch_1/17.pdf.

172. Гончар А. Г. Принципи та стадії фінансування і матеріально-технічного забезпечення Національної поліції України. *Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ*. 2018. № 1 (106). С. 265–276.

173. Про Державний бюджет на 2019 рік : Закон України від 23 листоп. 2018 р. № 2629-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2629-19#Text>.

174. Про Державний бюджет на 2020 рік : Закон України від 14 листоп. 2019 р. № 294-IX URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/294-20#Text>.

175. Про затвердження Порядку та умов виплати грошового забезпечення поліцейським Національної поліції та курсантам вищих навчальних закладів Міністерства внутрішніх справ із специфічними умовами навчання : наказ Міністерства внутрішніх справ України від 6 квіт. 2016 р. № 260. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0669-16#Text>.

176. Коломоєць Т. О. Адміністративне право України : підручник / за заг. ред. Т. О. Коломоєць. Київ : Істина, 2010. 480 с.

177. Дмитрієв А. Принципи та правове регулювання діяльності органів Національної поліції із протидії організованій злочинності. URL: [http://files.visnikkau.org/200001373-a4354a52e5/%D0%92%D1%96%D1%81%D0%BD%D0%B8%D0%BA_1_\(12\)_2016.pdf](http://files.visnikkau.org/200001373-a4354a52e5/%D0%92%D1%96%D1%81%D0%BD%D0%B8%D0%BA_1_(12)_2016.pdf).

178. Про затвердження Положення про Управління ліцензування Міністерства внутрішніх справ України : наказ Міністерства внутрішніх справ України від 18 груд. 2015 р. № 1596. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/878-2015-%D0%BF#Text>.

179. Положення про Департамент внутрішнього аудиту : наказ Міністерства розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України 31 січ. 2020 р. № 119. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0119915-20#Text>.

180. Бугайчук К. Л., Святокум І. О., Чумак В. В. Закордонний досвід оцінки ефективності поліцейської діяльності та перспективи його використання в Україні : наук.-метод. рек. Харків : Харк. нац. ун-т. внутр. справ, 2016. 52 с.

181. Фінансова стійкість поліцейських сил в Англії та Уельсі. *Національне аудиторське бюро*. Лондон : М-во внутр. справ, 2017. URL: <https://univd.edu.ua/science-issue/issue>.

182. Ананьєва Є. А. Фінансування поліції у Великобританії. *Сучасна європейська поліцейстика та можливості її використання в діяльності Національної поліції України* : зб. тез доп. учасників Міжнар. наук.-практ. конф. (Харків, 11 квіт. 2019 р.). Харків : ХНУВС, 2019. С. 46–47.

183. Консультації з питань реформування механізмів фінансування поліції в Англії та Уельсі. Лондон : М-во внутр. справ, 2017. URL: <https://univd.edu.ua/science-issue/issue>.

184. Фінансування поліції – брифінг, палата громад. Джонстон : Н&Б, Політовський, 2016. URL: univd.edu.ua/science-issue/issue.

185. Шляхи вдосконалення матеріально-технічного і фінансового забезпечення управління органами внутрішніх справ. URL: https://www.pravo.vuzlib.su/book_z1136_page_193.html.

186. Дроганчук В. Правові основи діяльності Національної поліції в Україні. <http://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/24077/1/62-63.PDF>.

187. Гончар А. Г. Види фінансування і матеріально-технічного забезпечення Національної поліції України. *Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції*. 2017. № 3. С. 42-45.

188. Гончар А. Г. Місце та роль фінансування і матеріально-технічного забезпечення національної поліції України в системі функцій державного управління. *Науковий вісник публічного та приватного права*. 2017. № 3. С. 82-85.

189. Гончар А. Г. Порівняльний аналіз матеріально-технічного забезпечення працівників (міліції) поліції починаючи з періоду їх появи по нині. *Науковий журнал «Znanstvena misel»*. Любляна, Словенія, 2018. № 3. С. 14-16.

ДОДАТКИ

Додаток А

Дані

опитування та анкетування 315 поліцейських органів Національної поліції України, які мають досвід роботи у сфері фінансування і матеріально-технічного забезпечення або діяльність яких безпосередньо пов'язана зі здійсненням таких завдань у системі Національної поліції України (у %, 2020 рік)

№ з/п	Питання	Результати
1.	<i>Досвід роботи у сфері здійснення фінансування та матеріально-технічного забезпечення в Україні:</i> а) до 5 років б) від 6 до 10 років в) від 11 до 15 років г) понад 16 років д) немає	17,2 20,8 29,1 17,8 15,1
2.	<i>Стаж роботи в системі Національної поліції України у сфері здійснення фінансування та матеріально-технічного забезпечення:</i> а) до 5 років б) від 6 до 10 років в) від 11 до 15 років г) понад 16 років д) немає	20,4 19,8 25,6 32,7 1,5
3.	Соціальний статус: а) керівник органу поліції б) поліцейський в) державний службовець г) найманий працівник	4,8 51,8 21,3 22,1
4.	Вік: а) до 25 років б) від 26 до 35 років в) від 36 до 45 років г) від 46 до 55 років д) понад 55 років	9,8 40,2 33,2 13,4 3,4
5.	Освіта: а) середня б) неповна вища освіта в) базова вища освіта г) повна вища освіта	2,1 4,9 34,0 59,0
6.	Що Вам відомо про фінансування та матеріально-технічне забезпечення в Україні: <i>а) загальне уявлення</i> <i>б) характеристика регулювання</i>	10,7 15,2

	<i>в) особливості регулювання</i>	33,5
	<i>г) сутність заходів, утілюваних державою</i>	40,6
7.	Які джерела Вашої інформації про це: <i>а) законодавчі та нормативно-правові акти</i> б) особистий досвід <i>в) засоби масової інформації</i> <i>г) спілкування з колегами</i> д) статистичні дані <i>е) інше</i>	15,3 29,8 21,3 10,8 5,2 17,6
8.	Як Ви оцінюєте сучасний стан фінансування та матеріально-технічного забезпечення Національної поліції України: а) позитивно б) задовільно в) незадовільно <i>г) украй негативно</i>	19,8 33,9 30,3 16,0
9.	<i>Який у Вас рівень поінформованості про діяльність уповноважених підрозділів Національної поліції України, що здійснюють фінансування та матеріально-технічне забезпечення:</i> а) достатній б) середній в) низький г) маю загальне уявлення	24,7 49,2 20,2 5,9
10.	<i>Чи досконале, на Ваш погляд, національне законодавство щодо здійснення фінансування та матеріально-технічного забезпечення Національної поліції України:</i> а) так б) ні в) складно відповісти	21,3 67,4 11,3
11.	<i>Як Ви оцінюєте діяльність уповноважених підрозділів Національної поліції України, що здійснюють фінансування та матеріально-технічне забезпечення:</i> а) позитивно б) задовільно в) незадовільно г) украй негативно	40,1 28,0 11,7 20,2
12.	Чи вважаєте Ви за необхідність запровадження якіснішого фінансування та матеріально-технічного забезпечення Національної поліції України: а) так <i>б) ні</i> <i>в) складно відповісти</i>	49,8 33,1 17,1
13.	Чим, на Вашу думку, зумовлені основні недоліки у сфері фінансування та матеріально-технічного забезпечення Національної поліції України:	

	а) браком цілеспрямованої державної політики в цій сфері б) недосконалістю чинного законодавства в) бюрократизмом реалізації законодавчих норм г) корумпованістю державних структур д) неможливістю держави сповна забезпечувати виконання цих завдань	16,6 50,2 15,9 12,8 4,5
14.	Які фактори, на Ваш погляд, мають вагоміший вплив на організацію та здійснення фінансування і матеріально-технічного забезпечення Національної поліції України: а) соціальні б) політичні (ідеологічні) в) фіскальні г) інноваційно-технологічні д) нормативно-правові	4,1 18,5 24,8 2,4 50,2
15.	На якому рівні, на Ваш погляд, здійснюють імплементацію передового іноземного досвіду у сферу фінансування та матеріально-технічного забезпечення Національної поліції України: а) достатньо б) у край низько в) не використовують г) складно відповісти	6,1 49,6 19,2 25,1
16.	Чи потребує вдосконалення інститут юридичної відповідальності у сфері фінансування та матеріально-технічного забезпечення Національної поліції України: а) так б) ні в) складно відповісти	44,8 29,7 25,5
17.	Для усунення адміністративних та інших проблем, що наявні у сфері фінансування і матеріально-технічного забезпечення Національної поліції України, необхідно: а) удосконалити регуляторну діяльність державних органів, що задіяні в процесі фінансування та матеріально-технічного забезпечення Національної поліції України б) чітко розмежувати повноваження таких органів в) підвищити якість взаємодії таких органів	62,1 21,8 16,1
18.	З метою підвищення ефективності сфери фінансування та матеріально-технічного забезпечення Національної поліції України слід: а) внести зміни до чинного законодавства б) знизити рівень корупції в) встановити визначений відсоток видатків загального фонду Державного бюджету України г) удосконалити інститут юридичної відповідальності	60,4 12,5 15,4 11,7

**СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ
ТА ВІДОМОСТІ ПРО АПРОБАЦІЮ МАТЕРІАЛІВ ДИСЕРТАЦІЇ:**

в яких опубліковані основні наукові результати дисертації:

1. Гончар А. Г. Види фінансування і матеріально-технічного забезпечення Національної поліції України. *Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції*. 2017. № 3. С. 42-45.

2. Гончар А. Г. Місце та роль фінансування і матеріально-технічного забезпечення національної поліції України в системі функцій державного управління. *Науковий вісник публічного та приватного права*. 2017. № 3. С. 82-85.

3. Гончар А. Г. Історичний (ретроспективний) аналіз нормативно-правових засад фінансування і матеріально-технічного забезпечення національної поліції України. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія «Юридичні науки»*. 2017. № 4. С. 51-54.

4. Гончар А. Г. Принципи та стадії фінансування і матеріально-технічного забезпечення національної поліції України. *Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ*. 2018. № 1 (106). С. 265-276.

5. Гончар А.Г. Порівняльний аналіз матеріально-технічного забезпечення працівників (міліції) поліції починаючи з періоду їх появи та по нині. *Visegrad journal on human rights*. 2019. № 6\3. Р. 278-282. (Словацкая Республика)

засвідчують апробацію матеріалів дисертації

6. Гончар А. Г. Матеріально-технічне забезпечення національної поліції України (функції та форми). *Сучасні правові системи світу в умовах глобалізації: реалії та перспективи* : Міжнародна науково-практична конференція (Київ 10-11 бер. 2017 р.). Київ, 2017. С. 51-53.

7. Гончар А. Г. Матеріально-технічне забезпечення національної поліції України (зміст та основні завдання). *Актуальні проблеми правового регулювання*

економіки : збірник матеріалів і тез науково-практичної конференції (Київ 26 трав. 2017 р.). Київ, 2017. С. 26-28.

8. Гончар А. Г. Напрями оптимізації фінансування і матеріально-технічного забезпечення органів національної поліції України. *Єдність адміністративно-правової думки в умовах 100-річчя соборності України* : електронне видання матеріалів круглого столу (Київ 18 лют. 2018 р.). Київ, 2018. С. 241-242.

9. Гончар А. Г. Сутність, функції та форми матеріально-технічного забезпечення органів національної поліції України. *Нагальні питання структурної перебудови економіки України та перспективи її подальшого розвитку* : збірник матеріалів і тез науково-теоретичної конференції (Київ 08 лют. 2019 р.). Київ, 2019. С. 37-39.

10. Гончар А. Г. Проблеми процесів управління фінансуванням та матеріально-технічним забезпеченням органів та підрозділів національної поліції України. *Вітчизняна юридична наука в умовах сучасності* : збірник матеріалів і тез міжнародної науково-практичної конференції (Харків 20-21 бер. 2020 р.). Харків, 2020. С. 23-25.

СТРУКТУРА

КОНЦЕПЦІЇ РОЗВИТКУ ФІНАНСУВАННЯ ТА МАТЕРІАЛЬНО-ТЕХНІЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ

1. Визначення проблеми, на розв'язання якої спрямована Концепція
2. Мета, напрями і строки реалізації Концепції
3. Шляхи і способи розв'язання проблеми щодо розвитку фінансування та матеріально-технічного забезпечення Національної поліції України
4. Організаційна структура суб'єктів, які здійснюють фінансування та матеріально-технічне забезпечення Національної поліції України (підприємства, установи, організації)
5. Основні принципи діяльності щодо проведення фінансування та матеріально-технічного забезпечення Національної поліції України
6. Обсяг фінансування та матеріально-технічного забезпечення Національної поліції України
7. Діяльність щодо здійснення фінансування та матеріально-технічного забезпечення Національної поліції України
8. Кадрова політика щодо здійснення фінансування та матеріально-технічного забезпечення Національної поліції України
9. Моніторинг й оцінювання здійснення фінансування та матеріально-технічного забезпечення Національної поліції України
10. Очікувані результати здійснення фінансування та матеріально-технічного забезпечення Національної поліції України
11. Обсяг фінансових, матеріально-технічних і трудових ресурсів щодо здійснення фінансування та матеріально-технічного забезпечення Національної поліції України

МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ НАКАЗ

Про затвердження Положення про Департамент фінансування і матеріально-технічного забезпечення Національної поліції України

I. Загальні положення

1. Департамент фінансування і матеріально-технічного забезпечення Національної поліції України (далі – Департамент) є структурним підрозділом Міністерства внутрішніх справ України з правами юридичної особи, уповноваженим здійснювати функції у сфері фінансування і матеріально-технічного забезпечення органів та підрозділів Національної поліції України.

Департамент має самостійний баланс, рахунки в банках, печатку із зображенням Державного герба України та зі своїм найменуванням, а також інші необхідні печатки та штампи.

2. Департамент у своїй діяльності керується Конституцією України, іншими законодавчими та нормативно-правовими актами, зокрема і цим Положенням.

3. Департамент під час здійснення своєї діяльності забезпечує взаємодію з державними органами й органами влади на місцях, іншими організаціями, в установленому порядку співпрацює з відповідними органами іноземних держав і міжнародними організаціями.

4. Фінансування Департаменту здійснюється за рахунок коштів державного бюджету, а також за рахунок інших джерел, визначених законодавством.

5. Майно Департаменту є державною власністю та закріплюється за ним на праві оперативного управління.

II. Основні завдання Департаменту

1. Основними завданнями Департаменту є:

1.1. організація фінансування і матеріально-технічного забезпечення органів та підрозділів Національної поліції України;

1.2. здійснення фінансування і матеріально-технічного забезпечення органів та підрозділів Національної поліції України;

1.3. організація оплати праці, пенсійного забезпечення, бухгалтерського обліку й звітності в органах та підрозділів Національної поліції України;

1.4. зміцнення матеріально-технічної бази органів і підрозділів Національної поліції України, розробка та здійснення заходів, спрямованих на створення

необхідних соціально-побутових умов для поліцейських та інших працівників Національної поліції України (зокрема членів їхніх сімей).

III. Функції Департаменту

1. Департамент відповідно до покладених на нього завдань:

1.1. здійснює комплексний аналіз стану фінансування і матеріально-технічного забезпечення органів та підрозділів Національної поліції України та в установленому порядку вносить пропозиції щодо його вдосконалення;

1.2. організовує планування коштів державного бюджету, необхідних на утримання органів та підрозділів Національної поліції України, забезпечує їх фінансування та централізоване постачання матеріальними ресурсами;

1.3. забезпечує в межах своєї компетенції виконання державних цільових програм з питань діяльності органів та підрозділів Національної поліції України;

1.4. здійснює методичне й організаційне керівництво структурними підрозділами, які здійснюють фінансування і матеріально-технічне забезпечення органів та підрозділів Національної поліції України на рівні областей, міст і районів, а також контроль за їхньою діяльністю;

1.5. здійснює заходи щодо збереження матеріальних цінностей в органах і підрозділах Національної поліції України;

1.6. організовує бухгалтерський облік і звітність в органах та підрозділах Національної поліції України в порядку, встановленому чинним законодавством;

1.7. розробляє та вносить на затвердження керівництва Національної поліції України порядок формування та використання позабюджетних коштів в органах і підрозділах Національної поліції України;

1.8. вживає заходів, спрямованих на вдосконалення системи зв'язку в органах та підрозділах Національної поліції України, забезпечення її сталого функціонування;

1.9. організовує капітальне будівництво й ремонт об'єктів в органах і підрозділах Національної поліції України, забезпечує в установленому порядку проведення експертизи архітектурних і будівельних проєктів;

1.10. організовує продовольче забезпечення органів і підрозділів Національної поліції України;

1.11. організовує та проводить в установленому порядку централізовані закупівлі товарів, робіт і послуг для органів та підрозділів Національної поліції України, формує та затверджує річний план цих закупівель;

1.12. організовує в установленому порядку роботу щодо формування та розміщення державного оборонного замовлення в частині, що стосується Національної поліції України;

1.13. бере участь у межах своєї компетенції в заходах з переведення органів і підрозділів Національної поліції України з роботи в мирний час на роботу в період воєнного стану;

1.14. розробляє та вносить в установленому порядку пропозиції щодо вдосконалення системи оплати праці поліцейських та інших працівників Національної поліції України, їх пенсійного забезпечення;

1.15. організовує медичне забезпечення та санітарний нагляд в органах і підрозділах Національної поліції України;

1.16. організовує роботу щодо забезпечення поліцейських та інших працівників органів і підрозділів Національної поліції України житлом, бере участь у здійсненні контролю за законністю розподілу житлових приміщень в органах та підрозділах Національної поліції України;

1.17. бере участь у розробці проєктів нормативно-правових актів з питань, що належать до компетенції Департаменту;

1.18. бере участь у здійсненні відомчого контролю за цільовим й ефективним використанням фінансових, матеріальних, трудових та інформаційних ресурсів, дотримання фінансового, податкового, пенсійного законодавства, а також законодавства, що стосується оплати праці, бухгалтерського обліку та звітності в органах і підрозділах Національної поліції України;

1.19. розглядає в межах своєї компетенції в порядку, визначеному законодавством, звернення фізичних і юридичних осіб;

1.20. здійснює в підпорядкованих підрозділах перевірки дотримання порядку розгляду звернень, а у випадках, передбачених законодавством, організовує виїзні перевірки роботи зі зверненнями;

1.21. здійснює інші функції відповідно до вимог чинного законодавства.

IV. Повноваження Департаменту

1. Департамент для виконання своїх завдань і функцій має право:

1.1. вносити на розгляд керівництва Національної поліції України пропозиції з питань, віднесених до компетенції Департаменту, зокрема проєкти нормативно-правових актів;

1.2. створювати, реорганізовувати та ліквідувати в установленому порядку установи, затверджувати їх статути, вносити пропозиції до відповідних державних органів з питань розпорядження державним майном, закріпленим за такими установами, здійснювати контроль за використанням такого майна;

1.3. здійснювати зовнішньоекономічну діяльність відповідно до законодавства;

1.4. запитувати й отримувати в установленому порядку від державних органів та інших установ інформацію з питань, що належать до компетенції Департаменту;

1.5. здійснювати інші повноваження відповідно до вимог чинного законодавства.

V. Організація діяльності Департаменту

1. Структура і чисельність Департаменту затверджуються Головою Національної поліції України (далі – Голова) в межах штатної чисельності поліцейських органів та підрозділів Національної поліції, встановленої Кабінетом Міністрів України, а також витрат на його утримання.

2. Цивільні працівники Департаменту, структурних підрозділів фінансування і матеріально-технічного забезпечення Національної поліції України є державними службовцями.

3. Департамент очолює начальник, який призначається на посаду та звільняється з посади Кабінетом Міністрів України за поданням Голови.

Начальник Департаменту має заступників, зокрема одного першого, яких призначає на посади та звільняє з посад Голова за поданням начальника Департаменту. Чисельність заступників начальника Департаменту визначається Головою.

4. Начальник Департаменту:

4.1. керує діяльністю Департаменту та несе персональну відповідальність за виконання покладених на Департамент завдань і функцій;

4.2. видає в межах своєї компетенції накази й розпорядження, дає вказівки, затверджує положення та інструкції, що пов'язані з організацією діяльності Департаменту;

4.3. розподіляє обов'язки між своїми заступниками;

4.4. уживає заходів стосовно дотримання поліцейськими й цивільними працівниками Департаменту службової та трудової дисципліни;

4.5. здійснює заходи щодо забезпечення безпечних умов служби та праці, поліпшення умов побуту поліцейських, цивільних працівників Департаменту;

4.6. представляє інтереси Департаменту в державних органах та інших установах;

4.7. розпоряджається в установленому порядку коштами й майном Департаменту, без довіреності діє від його імені, відкриває рахунки в банках;

4.8. делегує (у разі необхідності) частину наданих йому повноважень своїм заступникам;

4.9. здійснює інші повноваження відповідно до вимог чинного законодавства.

Фінансування поліцейської діяльності Канади

Стратегічні завдання	Програми	Очікуваний результат	Індикатори	Фінансування програм (%)
Зниження впливу кримінальної активності на життя канадців	Програма 1.1. Поліцейські операції	Зниження рівня злочинності та шкоди, завданої нею	– відсоток канадців, задоволених внеском Канадської королівської кінної поліції в забезпечення порядку та безпеки	30 %
			– зменшення шкоди, завданої злочинами в Канаді, у межах юрисдикції Канадської королівської кінної поліції	20 %
			– зменшення кількості злочинів на душу населення в Канаді в межах юрисдикції Канадської королівської кінної поліції	10 %
	Програма 1.2. Послуги правоохоронного спрямування	Технічні, криміналістичні й освітні заходи на підтримку канадської правоохоронної спільноти	– відсоток респондентів, які згодні, що Канадська королівська кінна поліція надає якісні послуги	15 %
Забезпечення міжнародної взаємодії канадської поліції та збереження	Програма 2.1. Міжнародні поліцейські операції	Надання допомоги та забезпечення взаємодії поліції Канади з міжнародною	відсоток міжнародних зобов'язань, узятих на себе Канадою, що відповідають	20 %

поліцейських традицій всередині країни		правоохоронною спільнотою	пріоритетам її уряду	
			– відсоток учасників програм підготовки, які позитивно оцінюють навички та знання, отримані в їхніх межах	10 %
	Програма 2.2. Поліцейська культура і традиції	Канадська королівська кінна поліція є визнаним символом Канади	– відсоток респондентів, які згодні з твердженням, що Канадська королівська кінна поліція є визнаним символом Канади	15 %
Забезпечення виплат поліцейським, що постраждали на службі, а також членам їхніх родин	Програма 3.1. Трансфертні платежі	Відповіді на запити і клопотання дають у межах встановлених стандартів	відсоток відповідей на запити й клопотання, надані в межах встановлених стандартів	20 %

Акти впровадження

НАРОДНИЙ ДЕПУТАТ УКРАЇНИ

№ 138

"15" 07 2020р.

ДОВІДКА

про впровадження результатів дисертаційного дослідження здобувача кафедри фінансового права та фіскального адміністрування Гончара Андрія Григоровича на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право на тему «Адміністративно-правове регулювання фінансування та матеріально-технічного забезпечення Національної поліції України»

Результати дисертаційного Гончара Андрія Григоровича на тему «Адміністративно-правове регулювання фінансування та матеріально-технічного забезпечення Національної поліції України» за спеціальністю 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право, були впроваджені комітетом Верховної Ради України з питань антикорупційної політики під час розроблення пропозицій щодо регулювання відносин, що виникають у процесі здійснення адміністративно-правового регулювання фінансування і матеріально-технічного забезпечення Національної поліції України.

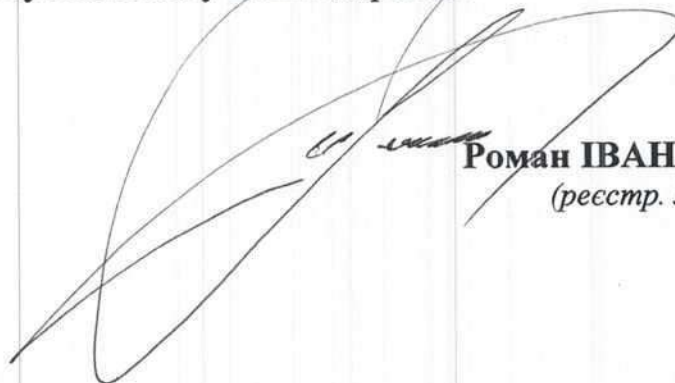
Також заслуговує на увагу розроблена автором методика присвячена комплексному дослідженню адміністративно-правового регулювання фінансування і матеріально-технічного забезпечення Національної поліції України.

Проведений аналіз теоретичних підходів стосовно поняття «адміністративно-правового регулювання фінансування і матеріально-технічного забезпечення Національної поліції України» дозволив сформулювати наступне його визначення: це комплекс адміністративно-правових норм, що врегульовують суспільні відносини, які виникають у процесі здійснення фінансування і матеріально-технічного забезпечення Національної поліції України з метою раціонального використання коштів Державного бюджету України та інших джерел фінансування.

Водночас, під механізмом адміністративно-правового регулювання фінансування і матеріально-технічного забезпечення Національної поліції України потрібно розуміти систему взаємопов'язаних, взаємодоповнюючих і взаємодіючих правових заходів, засобів та явищ, що у своїй сукупності створюють підстави до виникнення, розвитку та припинення правовідносин, пов'язаних з організацією та провадженням фінансування і матеріально-технічного забезпечення Національної поліції України.

Також, сформульовано ряд конкретних пропозицій щодо внесення змін і доповнень до чинного законодавства.

Напрацьовані А.Г. Гончаром дослідження дають змогу Комітету Верховної Ради України з питань антикорупційної політики можливості удосконалення інституційного забезпечення адміністративно-правового регулювання фінансування та матеріально-технічного забезпечення Національної поліції України, що сприятиме залученню інвестицій в розвиток постіндустріального суспільства у нашій державі.

Роман ІВАНІСОВ
(реєстр. № 354)

ЗАТВЕРДЖУЮ

Перший проректор Національної
академії внутрішніх справ,
доктор юридичних наук, професор

Станіслав ГУСАРЕВ

02 2020 р.

АКТ

впровадження результатів дисертації здобувача кафедри фінансового права та фіскального адміністрування Гончара Андрія Григоровича на тему «Адміністративно-правове регулювання фінансування та матеріально-технічного забезпечення Національної поліції України» в освітній процес Національної академії внутрішніх справ

Комісія у складі: начальника відділу організації та координації освітнього процесу, кандидата юридичних наук Дубівки Ірини Володимирівни (голова комісії); завідувача кафедри фінансового права та фіскального адміністрування, доктора економічних наук, професора Козаченко Ганни Володимирівни; професора кафедри фінансового права та фіскального адміністрування, кандидата юридичних наук, доцента Андрущенка Ігоря Григоровича, склала цей акт про те, що матеріали дисертації здобувача кафедри фінансового права та фіскального адміністрування (зі спеціальності 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право) А.Г. Гончара за темою «Адміністративно-правове регулювання фінансування та матеріально-технічного забезпечення Національної поліції України» впроваджені в освітній процес академії.

Матеріали дисертації Гончара Андрія Григоровича застосовуються в освітньому процесі НАВС, зокрема при підготовці та проведенні лекцій, семінарських і практичних занять із здобувачами вищої освіти з навчальних дисциплін “Фінансове право” та “Оцінка та аналіз правового регулювання економіки” у рамках підвищення кваліфікації слідчих та працівників оперативних підрозділів згідно з затвердженими МВС навчальними програмами післядипломної освіти Національної академії внутрішніх справ, а також у процесі

підготовки навчально-методичних і дидактичних матеріалів, які можуть бути рекомендовані до вивчення під час самостійної роботи здобувачів вищої освіти.

Голова комісії:

кандидат юридичних наук

Ірина ДУБІВКА

Члени комісії:

**доктор економічних наук,
професор**

Ганна КОЗАЧЕНКО

**кандидат юридичних наук,
доцент**

Ігор АНДРУЩЕНКО

ЗАТВЕРДЖУЮ

Заступник начальника
Департаменту протидії
наркозлочинності
Національної поліції України
полковник поліції

Юрій БУКОВСЬКИЙ

12.02.2020 р.

АКТ

впровадження результатів дисертації здобувача кафедри фінансового права та фіскального адміністрування Гончара Андрія Григоровича на тему «Адміністративно-правове регулювання фінансування та матеріально-технічного забезпечення Національної поліції України» в практичну діяльність Департаменту протидії наркозлочинності Національної поліції України

Комісія у складі: заступника начальника управління - начальника відділу підполковника поліції Мельничука В.М. (голова комісії); начальника відділу підполковника поліції Козловської Т.А., головного оперуповноваженого підполковника поліції Джумака А.В., склала цей акт про те, що до комісії Департаменту протидії наркозлочинності Національної поліції України надано матеріали дисертації здобувача кафедри фінансового права та фіскального адміністрування (зі спеціальності 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право) Гончара А.Г. за темою «Адміністративно-правове регулювання фінансування та матеріально-технічного забезпечення Національної поліції України».

Отримані матеріали роботи були уважно проаналізовані фахівцями ДПН Національної поліції України. Комісія, вивчивши матеріали, підготовлені за результатами кандидатського дисертаційного дослідження, дійшла спільного висновку:

– розроблені здобувачем кафедри фінансового права та фіскального адміністрування Національної академії внутрішніх справ Гончаром А.Г. матеріали за формою та змістом відповідають чинним вимогам, а також

представляють значну практичну цінність та впроваджені в практичну діяльність Департаменту протидії наркозлочинності Національної поліції України.

–рекомендуються для використання в системі службової підготовки підрозділів протидії наркозлочинності Національної поліції України.

Голова комісії:
підполковник поліції

Василь МЕЛЬНИЧУК

Члени комісії:
підполковник поліції

Тетяна КОЗЛОВСЬКА

підполковник поліції

Андрій ДЖУМАК

ЗАТВЕРДЖУЮ
 Проректор Національної академії
 внутрішніх справ,
 доктор юридичних наук, професор

Сергій ЧЕРНЯВСЬКИЙ
 14. 03. 2020 р.

АКТ

впровадження результатів дисертації здобувача кафедри фінансового права та фіскального адміністрування Гончара Андрія Григоровича на тему: «Адміністративно-правове регулювання фінансування та матеріально-технічного забезпечення Національної поліції України» у науково-дослідну діяльність Національної академії внутрішніх справ

Комісія у складі:

завідувача кафедри фінансового права та фіскального адміністрування, доктора економічних наук, професора Козаченко Ганни Володимирівни (голова комісії); начальника відділу докторантури та ад'юнктури, доктора юридичних наук, доцента Дрозда Олексія Юрійовича; заступника начальника відділу організації наукової діяльності та захисту прав інтелектуальної власності, кандидата юридичних наук, старшого наукового співробітника Калиновського Олександра Валерійовича, склала цей акт про те, що матеріали дисертації здобувача кафедри фінансового права та фіскального адміністрування Гончара Андрія Григоровича (зі спеціальності 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право) за темою «Адміністративно-правове регулювання фінансування та матеріально-технічного забезпечення Національної поліції України» мають необхідний теоретичний та методологічний рівень, а також практичну значимість і використовуються у науково-дослідній роботі Національної академії внутрішніх справ під час проведення загальнотеоретичних та галузевих досліджень з питань удосконалення адміністративно-правового регулювання фінансування та матеріально-технічного забезпечення Національної поліції України.

Використання результатів дисертації сприятиме активізації та підвищенню ефективності наукової діяльності науково-педагогічних працівників, докторантів та ад'юнктів кафедр фінансового права та фіскального адміністрування, публічного управління та адміністрування, а також відділу організації наукової діяльності та захисту прав інтелектуальної власності Національної академії внутрішніх справ зокрема:

– Гончар А. Г. Види фінансування і матеріально-технічного забезпечення Національної поліції України. *Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції*. 2017. № 3. С. 42–45.

– Гончар А. Г. Місце та роль фінансування і матеріально-технічного забезпечення Національної поліції України в системі функцій державного управління. *Науковий вісник публічного та приватного права*. 2017. № 3. С. 82–85.

– Гончар А. Г. Історичний (ретроспективний) аналіз нормативно-правових засад фінансування і матеріально-технічного забезпечення Національної поліції України. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. 2017. № 4. С. 51–54.

– Гончар А. Г. Принципи та стадії фінансування і матеріально-технічного забезпечення Національної поліції України. *Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ*. 2018. № 1 (106). С. 265–276.

– Гончар А. Г. Порівняльний аналіз матеріально-технічного забезпечення працівників (міліції) поліції починаючи з періоду їх появи по нині. *«Znanstvena misel» journal*. 2018. № 21. С. 32–35.

– Гончар А. Г. Матеріально-технічне забезпечення Національної поліції України (функції та форми). *Сучасні правові системи світу в умовах глобалізації: реалії та перспективи*: матер. міжнар. наук.-практ. конф. (м. Київ, 10-11 березня 2017 р.). Київ, 2017. С. 51–53.

– Гончар А. Г. Матеріально-технічне забезпечення Національної поліції України (зміст та основні завдання). *Актуальні проблеми правового регулювання економіки*: матер. наук.-практ. конф. (м. Київ, 26 травня 2017 р.). Київ, 2017. С. 26–28.

– Гончар А. Г. Напрями оптимізації фінансування і матеріально-технічного забезпечення органів Національної поліції України. *Єдність адміністративно-правової думки в умовах 100-річчя соборності України*: електр. видання матер. кругл. столу (м. Київ, 18 лютого 2018 р.). Київ, 2018. С. 241–242.

– Гончар А. Г. Сутність, функції та форми матеріально-технічного забезпечення органів національної поліції України. *Нагальні питання структурної перебудови економіки України та перспективи її подальшого розвитку*: матер. наук.-теор. конф. (м. Київ, 08 лютого 2019 р.). Київ, 2019. С. 37–39.

– Гончар А. Г. Проблеми процесів управління фінансуванням та матеріально-технічним забезпеченням органів та підрозділів Національної поліції України / *Вітчизняна юридична наука в умовах сучасності*: матер. міжнар. наук.-практ. конф. (м. Харків, 20-21 березня 2020 р.). Харків, 2020. С. 38–40.

ВИСНОВОК

Матеріали дисертації здобувача кафедри фінансового права та фіскального адміністрування Гончара Андрія Григоровича на тему: «Адміністративно-правове регулювання фінансування та матеріально-технічного забезпечення Національної поліції України» вважати впровадженими у науково-дослідну діяльність Національної академії внутрішніх справ під час проведення загальнотеоретичних і галузевих досліджень з питань удосконалення адміністративно-правового регулювання фінансування та матеріально-технічного забезпечення Національної поліції України.

Голова комісії:
доктор економічних наук,
професор

Члени комісії:
доктор юридичних наук, доцент

кандидат юридичних наук,
старший науковий співробітник

Ганна КОЗАЧЕНКО

Олексій ДРОЗД

Олександр КАЛИНОВСЬКИЙ